અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

એમ. એસ. મધુસૂદનન અને અન્ય

વિરુદ્ધ

કેરળ કૌમુદી પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય

ઓગસ્ટ ૧, ૨૦૦૩.

[રૂમા પાલ અને બી. એન. શ્રીકૃષ્ણ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ – કલમ ૯ – કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટ, ૧૮૭૨ – કલમ ૨૯ – કંપનીના શેરોનું હસ્તાંતરણ – અવેજની રકમ પાછળની તારીખે નક્કી કરવી – માન્યતા બાબત – કોર્ટે ઠેરવેલ કે: આવો કરાર માન્ય છે – તે અનિશ્ચિતતા માટે અમાન્ય નથી કલમ ૯ આવા હસ્તાંતરણને પરવાનગી આપે છે.

કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬:

કલમો ૧૦૮ અને ૧૯૫ – બે ભાઈઓ વચ્ચે શેરોનું હસ્તાંતરણ – માન્યતા બાબત – કોર્ટે ઠેરવેલ કે: માન્ય હસ્તાંતરણ દર્શાવતા દસ્તાવેજી પુરાવા – તાત્કાલિક અને બિનશરતી હસ્તાંતરણ અને બોર્ડ સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા અને યોગ્ય રીતે મંજૂર કરાયેલા હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો પરથી હસ્તાંતરણ કરવાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ છે – ફાઈલ કરવામાં આવેલા વાર્ષિક રિટર્નમાં પણ હસ્તાંતરણનો ઉલ્લેખ છે – હસ્તાંતરણ કરનાર દ્વારા સોગંદનામામાં શેરના હસ્તાંતરણની સ્વીકૃતિ – હસ્તાંતરણ કરનાર બોર્ડ મિટિંગની મિનિટ્સની સાચીતા અંગેનો બોજો ઉઠાવવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે – કલમ ૧૦૮ મુજબ હસ્તાંતરણ દર્શાવતા પુરાવા – હસ્તાંતરણ કરનારને અમુક અવેજ મળ્યો છે – આથી, શેરોનું હસ્તાંતરણ માન્ય છે હસ્તાંતરણ કરનારની કંપનીના શેર રજીસ્ટરમાંથી હસ્તાંતરણ મેળવનારનું નામ શેરધારક તરીકે દૂર કરવાની અરજ નકારી કાઢવામાં આવી – સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ – કલમ ૯.

કલમો ૧૮૯ અને ૫૩ – આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશન – ફેરફાર – જરૂરી આવશ્યકતા – કોર્ટે ઠેરવેલ કે: ઠરાવ પ્રસ્તાવિત કરવાના ઈરાદાનો ઉલ્લેખ કરતી ૨૧ દિવસની નોટિસ અને મિટિંગમાં હાજર રહેલા ૭૫ ટકા સભ્યો દ્વારા ઠરાવ પસાર થવો જોઈએ – પ્રસ્તુત કિસ્સામાં, કંપનીના આર્ટિકલ ૭૪ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો અને મુખ્ય શેરધારકને આજીવન મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત

કરવામાં આવ્યા – ત્યારબાદ, માતાએ સત્તા સંભાળી – આગામી મિટિંગમાં શેરધારકોને નોટિસ જારી કરીને શેર મૂડી વધારવાનો ઠરાવ – ત્યારબાદ આગામી મિટિંગમાં બે ભાઈઓને શેરો ફાળવવામાં આવ્યા અને તેમાંથી એકે અગાઉ કૌટુંબિક સમાધાન મુજબ પોતાના તમામ શેરો મુખ્ય શેરધારકને ટ્રાન્સફર કરનાર ભાઈને એક શેર વેચી દીધો અને કંપનીમાં સભ્ય તરીકે દાખલ કર્યા – મુખ્ય શેરધારકને અસાધારણ સામાન્ય સભામાં પદ પરથી હટાવવામાં આવ્યા, તે પહેલાં આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખવામાં આવ્યો હતો – મુખ્ય શેરધારકે આ તમામનો વિરોધ કર્યો – અપીલ પર, કોર્ટે ઠેરવેલ કે: આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખતી વખતે કલમ ૧૮૯ ની આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી – આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખવાનો ઠરાવ અસાધારણ સામાન્ય સભાની નોટિસનો ભાગ ન હતો – આથી, નોટિસ ખામીયુક્ત છે, અને મુખ્ય શેરધારકને હટાવવા યોગ્ય નથી અને શેરોની ફાળવણી દૂષિત છે – કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૧૩, કલમ ૮૧.

કલમ ૫૩ – દસ્તાવેજો – પોસ્ટ દ્વારા બજવણી – મૂલ્ય બાબત – કોર્ટે ઠેરવેલ કે: સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ અંગેનો સામાન્ય નિયમ એ છે કે બજવણી થઈ હોવાનું માની લેવામાં આવે છે – ધારણા ઉભી કરવાથી તે સાબિતી સમાન બની જતું નથી જે વ્યક્તિ વિરુદ્ધ ધારણા કામ કરે છે તેના પર તેને ખોટી સાબિત કરવાનો બોજો રહેલો છે – વધુમાં, ધારણા ખંડનપાત્ર હોઈ શકે છે – જો દસ્તાવેજના યોગ્ય પોસ્ટિંગ અંગેના મૂળભૂત તથ્યો સાબિત થાય

તો ખંડનપાત્ર ધારણા ઉભી કરવામાં આવે છે – 'માની લેવામાં આવશે (shall presume)' શબ્દોનો ઉપયોગ તેને અખંડિત અથવા નિર્ણાયક બનાવતો નથી – શબ્દો અને શબ્દસમૂહો.

કલમો ૧૫૫ અને ૧૦૮ – બોર્ડના નિર્ણયના અમલીકરણમાં કંપનીમાં શેરનું હસ્તાંતરણ – શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટેની અરજી – ટકી રહેવા બાબત – કોર્ટે ઠેરવેલ કે: શેરોના હસ્તાંતરણ માટે તમામ જરૂરી દસ્તાવેજો કરવામાં આવ્યા છે – સંબંધિત વ્યક્તિઓ દ્વારા કોઈ ખોટી રજૂઆત, છેતરપિંડી, અયોગ્ય પ્રભાવ અથવા ભૂલ હેઠળ સહી ન કરાયેલ દસ્તાવેજો – કંપનીની મિનિટ્સ અને અન્ય રેકોર્ડ્સ પ્રથમ દૃષ્ટિએ તેમની સત્યતાની ધારણા ઉભી કરે છે, અને અરજદારો દ્વારા ખોટા સાબિત કરવામાં આવ્યા નથી – કલમ ૧૦૮ નું પાલન ન કરવું પણ બિનમહત્વપૂર્ણ છે – આથી, સુધારા માટેની અરજી નકારી કાઢવા પાત્ર છે.

સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૯૬૩:

કલમો ૧૦, ૧૬(સી) અને ૨૦(૨)(એ) સમજૂતી ૧ – ખાનગી કંપનીમાં માતા–પિતાના શેરોનું ભાઈઓ વચ્ચે ૫૦: ૨૫: ૨૫ ના ગુણોત્તરમાં વિભાજન પ્રદાન કરતો કરાર– કરારના અમલ માટે મુખ્ય શેરધારકનો દાવો – કોર્ટે ઠેરવેલ કે: અન્ય શેરધારકોએ કરારનો પૂરો લાભ લીધો હતો, તેથી તેઓ તેની શરતોનું પાલન કરવા બંધાયેલા હતા અને કરાર કૌટુંબિક સમાધાનના

સ્વરૂપમાં હોવાથી કોર્ટ દ્વારા તેમાં હળવાશથી દખલ કરવી જોઈએ નહીં – શેરો 'બજારમાં સરળતાથી ઉપલબ્ધ ન હોય' તેવા શબ્દપ્રયોગની અંદર આવે છે – વારસામાં મળેલા શેરોના સંદર્ભમાં અવેજ નક્કી ન કરવો એ બિનમહત્વપૂર્ણ છે – મુખ્ય શેરધારક કરારના પોતાના ભાગનો અમલ કરવા હંમેશા તૈયાર અને ઇચ્છુક હતા તેથી કલમ ૧૬ નું કોઈ ઉલ્લંઘન નથી – દસ મહિના પછી દાવો દાખલ કરવો એ ગેરવાજબી વિલંબ નથી – માત્ર અવેજની અપૂર્ણતા એ કરાર અયોગ્ય લાભ આપે છે તેવું ઠરાવવાનો કોઈ આધાર નથી – આથી, મુખ્ય શેરધારક કરારના સ્પેસિફિક પરફોર્મન્સ માટે હકદાર છે – લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩ – અનુચ્છેદ ૫૪ – હિન્દુ કાયદો – કૌટુંબિક સમાધાન.

કલમ ૩૮ – પ્રતિવાદી સામે ઓફિસ પરિસરના શાંતિપૂર્ણ કબજામાં અવરોધ સામે કાયમી મનાઈહુકમ માટેનો દાવો – દાવો દાખલ કરવામાં વિલંબ – ટ્રાયલ કોર્ટે વાદીઓને પ્રવેશનો અધિકાર છે તેવું ઠરાવીને દાવાનું હુકમનામું આપ્યું – હાઇકોર્ટ દ્વારા બે વર્ષની નિષ્ક્રિયતા પરિણામે કબજો નાબૂદ થયો હોવાના આધાર પર નકારી કાઢવામાં આવ્યો – અપીલ પર કોર્ટે ઠેરવેલ કે: કારણ કે પ્રવેશનો ઇનકાર સતત ચાલુ હતો અને તે પણ સાબિત થયું છે કે વાદીઓની ઓફિસ પ્રતિવાદીના મકાનમાં હતી, હાઇકોર્ટે વિલંબના આધાર પર રાહત નકારવામાં ભૂલ કરી છે જાણે કે તે વચગાળાની રાહત માટેની કોઈ વચગાળાની અરજી હોય – આથી, હાઇકોર્ટનો હુકમ બાજુ પર રાખવામાં આવ્યો

અને ટ્રાયલ કોર્ટનું હુકમનામું પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવ્યું – લિમિટેશન એક્ટ, ૧૯૬૩.

એક પરિવારમાં પિતા કેએસ, માતા એમડી અને તેમના ચાર પુત્રો એટલે કે અપીલકર્તા, એસ, આર અને એમ હતા જેઓ પરણિત છે અને તેમને બાળકો છે. માતા–પિતાએ કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૧૩ હેઠળ ૧૯૫૫ માં શરૂ થયેલી ખાનગી કંપની (પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપની) ને પ્રોત્સાહન આપ્યું હતું. અન્ય "કૌટુંબિક" વ્યવસાયો પણ શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીમાં ઇશ્યુ થયેલા અને પેઇડ–અપ ઇક્વિટી શેરોની કુલ સંખ્યા ૧૫૭૫ હતી. પિતાના જીવનકાળ દરમિયાન દરેક પુત્રો તેમના પરિવાર સાથે ૩૯૦ શેર ધરાવતા હતા, જ્યારે પિતા પાસે ૯ શેર હતા, માતા પાસે ૩ શેર હતા અને ગ્રુપ કંપની–KIPL પાસે કંપનીમાં ૩ શેર હતા. ૧૯૫૫ થી ૧૯૭૩ સુધી પિતા પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હતા અને ત્યારબાદ અપીલકર્તાને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને પિતાને તેમના મૃત્યુ સુધી ચેરમેન તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. તેમના મૃત્યુ પર તેમની વિધવા ચેરમેન તરીકે ઉત્તરાધિકારી બની અને અપીલકર્તા કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત થયા. ત્યારબાદ પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદો ઊભા થયા. ૧૯૮૪ માં, ભાઈઓ અને તેમની માતાએ એક ઠરાવ પસાર કર્યો જેના દ્વારા ચોક્કસ વ્યવસાયમાં તેમના સક્રિય રસના આધારે વિવિધ કૌટુંબિક કંપનીઓમાં નિયંત્રણકારી હિતો ચારેય ભાઈઓને આપવાની સંમતિ

આપવામાં આવી હતી અને તેના અમલીકરણમાં આ કંપનીઓમાં શેરોનું હસ્તાંતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીનું નિયંત્રણ અપીલકર્તા પાસે રહેવાનું હતું. તેમને આજીવન કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને ડિરેક્ટરને આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાની સત્તા પણ આપવામાં આવી હતી. એસ ને આજીવન જનરલ મેનેજર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને આર ને આજીવન ડિરેક્ટર અને એક્ઝિક્યુટિવ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. આ નિમણૂંકોને અમલમાં મૂકવા માટે આર્ટિકલ ૬૯–એ અને આર્ટિકલ–૭૪ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. જોકે, વિવાદો શમ્યા નહીં. પક્ષકારોએ તેમના મતભેદો ઉકેલવા માટે કેટલાક કરારો કર્યા. માતા અને તેના પુત્રોએ ૧૬.૧.૧૯૮૬ ના રોજ ચાર ભાઈઓ વચ્ચે "કૌટુંબિક" વ્યવસાયોના અસરકારક નિયંત્રણના વિભાજન; કંપનીમાં એમ ના શેરો અપીલકર્તાને ટ્રાન્સફર કરવા; અને માતાના મૃત્યુ પર અપીલકર્તા, આર અને એસ વચ્ચે ૫૦:૨૫:૨૫ ની ટકાવારીમાં માતા–પિતાના શેરોનું વિભાજન કરવાના સંબંધમાં એક કરાર (કરાર) કર્યો હતો. જોકે કરાર પહેલાં, એમ અને તેના બાળકોએ કંપનીમાં તેમનું સંપૂર્ણ હોલ્ડિંગ અપીલકર્તાને પહેલેથી જ ટ્રાન્સફર કરી દીધું હતું. એવો આક્ષેપ છે કે કરાર પહેલાં માતાએ તેના સ્વર્ગસ્થ પતિના ૯ શેર અને પોતાના ૩ શેર આર અને એસ ને ટ્રાન્સફર કરતા બે કરારો અને એક વસિયત કરી હતી. ૨૩.૭.૧૯૮૬ ના રોજ, પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીની બોર્ડ મિટિંગ યોજાઈ હતી જેમાં અપીલકર્તાને

હટાવવાના હેતુથી માતાએ મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની સત્તાઓ સંભાળી હતી. બીજી બોર્ડ મિટિંગ ૧.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાઈ હતી જેમાં ૧૦૦૦/– રૂપિયાના ૪૨૫ વધારાના શેર ઈશ્યુ કરીને પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીની પેઇડ–અપ શેર મૂડી વધારવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. ૮.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મિટિંગમાં આર અને એસ ને વધારાના શેર ઈશ્યુ કરવામાં આવ્યા હતા અને આર એ એમ ને એક શેર ટ્રાન્સફર કર્યો હતો. અપીલકર્તાએ આ મિટિંગો અને વધારાના શેરોની ફાળવણી અંગે વિવાદ ઉઠાવ્યો હતો. ત્યારબાદ, ૧૬.૮.૧૯૮૬ ના રોજ અસાધારણ સામાન્ય સભામાં અપીલકર્તાને કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર પદેથી હટાવી દેવામાં આવ્યા હતા અને કંપનીના આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખવામાં આવ્યા હતા.

અસંતુષ્ટ પક્ષકારોએ ઘણી કાર્યવાહીઓ દાખલ કરી – એમ અને તેના જૂથ દ્વારા અપીલકર્તાને ટ્રાન્સફર કરાયેલા શેરોના સંદર્ભમાં પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીના શેર રજીસ્ટરમાંથી અપીલકર્તાનું નામ દૂર કરીને સુધારવા માટે એમ અને તેના બાળકો દ્વારા કંપની પિટિશન; અપીલકર્તા દ્વારા એવું જાહેર કરતા હુકમનામા માટે દાવો કે તેઓ કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે ચાલુ છે અને ૨૩.૭.૧૯૮૬, ૧.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મિટિંગો અને ત્યારપછીની મિટિંગો ગેરકાયદેસર અને કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનની વિરુદ્ધ હતી; આર અને એસ ને શેરોની ફાળવણી રદ કરીને અને કંપનીના શેર રજીસ્ટરમાંથી એમ નું નામ દૂર કરીને કંપનીના શેર રજીસ્ટરમાં

સુધારા માટે અપીલકર્તા અને KIPL દ્વારા કંપની પિટિશનો; માતાના મૃત્યુ પર એમ, આર અને એસ વચ્ચે ૫૦:૨૫:૨૫ ની ટકાવારીમાં સ્વર્ગસ્થ પિતા અને માતાના શેરોના વિભાજન પ્રદાન કરતા ત્રીજા કરાર (કરાર) ના સ્પેસિફિક પરફોર્મન્સ માટે અપીલકર્તા દ્વારા દાવો; KIPL ના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટે એમ ની પત્ની અને અન્ય દ્વારા કંપની પિટિશન; KK કંપનીના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટે અપીલકર્તાના સગીર પુત્ર દ્વારા કંપની પિટિશન; અને પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીના મકાનોમાં તેમની કામગીરી ખોરવવાથી પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપની, તેના ડિરેક્ટરો અને સ્ટાફને રોકવા માટે KE અને KIPL કંપની દ્વારા કાયમી મનાઈહુકમ માટે દાવાઓ.

તમામ મૂળ દાવાઓ હાઇકોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા હતા અને કેટલીક કંપની પિટિશનો સાથે તેની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી. હાઇકોર્ટના સિંગલ જજે અવેજ ન હોવાના, અયોગ્ય દસ્તાવેજોના, સગીર બાળકો દ્વારા હસ્તાંતરણના અને કલમ ૧૦૮ ના પાલન ન કરવાના આધારોને નકારી કાઢીને શેરોના હસ્તાંતરણને બાજુ પર રાખવા માટે એમ અને તેના બાળકોની અરજી ફગાવી દીધી અને શેરોના હસ્તાંતરણ માટે અપીલકર્તા દ્વારા એમ ને ચૂકવવાપાત્ર રકમ નક્કી કરવા માટે આર્બિટ્રેટરની નિમણૂક કરી. તેણે અપીલકર્તા અને KIPL દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવાઓનું હુકમનામું આપ્યું, એમ ઠરાવીને કે જ્યાં સુધી તેઓ અપીલકર્તાને અસર કરતા હતા, જેના દ્વારા તેમને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર પદેથી હટાવી દેવામાં આવ્યા હતા અને આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખવામાં આવ્યો હતો, તે

મિટિંગો ગેરકાયદેસર અને અમાન્ય હતી અને અપીલકર્તાને કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર જાહેર કર્યા. એસ અને આર ને પ્રત્યેક ૪૨૫ શેરોની ફાળવણી રદ કરીને કંપનીના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટેની અરજી મંજૂર કરવામાં આવી હતી અને વધારાના શેરોની નવેસરથી ફાળવણીનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ એમ ઠરાવીને કે અપીલકર્તાને ૧.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મિટિંગ અથવા વધારાના શેર ઈશ્યુ કરવા માટે કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી; અને ૮.૮.૧૯૮૬ અથવા ૧૬.૮.૧૯૮૬ ના રોજ વાસ્તવમાં કોઈ મિટિંગો યોજાઈ ન હતી તેવું ઠરાવીને એમ ની તરફેણમાં એક શેરનું હસ્તાંતરણ રદ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. સમાન રાહતો માટે KIPL દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પિટિશન વિલંબના આધારે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. કરારના સ્પેસિફિક પરફોર્મન્સ માટે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવાને અપીલકર્તાની તરફેણમાં નિર્ણય કરીને હુકમનામું આપવામાં આવ્યું હતું અને પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીના મકાનોમાં તેમના સતત કબજા સંબંધિત KE અને KIPL દ્વારા દાખલ કરાયેલા દાવાઓનું પણ હુકમનામું આપવામાં આવ્યું હતું. જોકે, KIPL ના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટે એમ ની પત્ની અને અન્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી પિટિશન, અને KK કંપનીના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટે અપીલકર્તાના સગીર પુત્ર દ્વારા દાખલ કરાયેલી પિટિશન ફગાવી દેવામાં આવી હતી. હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીના મકાનોમાં તેમના સતત કબજા સંબંધિત KE કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં

આવેલી અપીલ સિવાયની તમામ અપીલોમાં સિંગલ જજના તારણોને બાજુ પર રાખ્યા હતા. આથી વર્તમાન અપીલો દાખલ કરવામાં આવી છે.

અપીલોનો નિકાલ કરતા, કોર્ટે

કોર્ટે ઠેરવેલ કે: એમ અને તેના બાળકો દ્વારા અપીલકર્તાને શેરોનું હસ્તાંતરણ:

૧.૧. હસ્તાંતરણ સંબંધિત દસ્તાવેજી પુરાવા દર્શાવે છે કે એમ અને તેના બાળકો દ્વારા અપીલકર્તાની તરફેણમાં શેરોનું માન્ય હસ્તાંતરણ થયું હતું. ૧૯.૩.૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી મિટિંગની મિનિટ્સ પરથી શેરો ટ્રાન્સફર કરવાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ છે, જે ૨૩.૪.૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી કંપનીની બોર્ડ મિટિંગમાં સમર્થન આપવામાં આવ્યું હતું જેનો ઠરાવ ત્રણ અલગ તબક્કાઓની કલ્પના કરે છે: શેરોનું તાત્કાલિક અને બિનશરતી હસ્તાંતરણ, પછી, પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપની દ્વારા એમ ની આવકવેરા જવાબદારીઓનું સમાધાન અને, આ બંને તબક્કાઓ પછી, હસ્તાંતરણ માટેના અવેજનું નિર્ધારણ જે પરસ્પર સંમત થવાનું હતું. સ્પષ્ટ ઈરાદો શેરોનું તાત્કાલિક હસ્તાંતરણ કરવાનો અને અવેજ અંગે પાછળથી સંમત થવાનો હતો. સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ ની કલમ ૯ આની પરવાનગી આપે છે. આવો કરાર કોન્ટ્રાક્ટ એક્ટ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૨૯ હેઠળ અમાન્ય નથી. ડિવિઝન બેન્ચે એવું ઠરાવીને ભૂલ કરી છે કે શેરોના હસ્તાંતરણ માટેનો કરાર શેરોની કિંમતના નિર્ધારણ પર શરતી હતો અને એવું તારણ કાઢવામાં ભૂલ કરી છે કે આવું કોઈ

નિર્ધારણ ન થયું હોવાથી, કોઈ હસ્તાંતરણ થઈ શક્યું ન હોત. [૧૨૮–ઈ, જી; ૧૨૯–ડી, ઈ]

બેન્જામિનનું સેલ ઓફ ગુડ્સ ૧૯૭૪ એડિશન, નો સંદર્ભ લેવામાં આવેલ.

૧.૨. ૨૧.૫.૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મિટિંગની મિનિટ્સ પરથી સ્પષ્ટ છે કે એમ દ્વારા અપીલકર્તાને શેરોના હસ્તાંતરણ સંબંધિત શેર હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો બોર્ડ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા. બોર્ડ મિટિંગની મિનિટ્સ ૪.૬.૧૯૮૫ ના રોજ વાંચવામાં અને મંજૂર કરવામાં આવી હતી. બંને મિટિંગોમાં માતા, અપીલકર્તા અને ભાઈ એસ અને આર હાજર રહ્યા હતા અને મિનિટ્સ પર ચેરમેન તરીકે માતાની સહી હતી. એમ અને તેના બાળકોના શેરહોલ્ડિંગનું હસ્તાંતરણ પણ કંપનીના શેર સર્ટિફિકેટ લેજરમાં નોંધવામાં આવ્યું હોવાનું સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. વધુમાં, જ્યાં સુધી બોર્ડ સમક્ષ મુકવામાં આવેલ શેર હસ્તાંતરણ ફોર્મ્સ પર સહી ન કરવામાં આવી હોય અને અન્યથા યોગ્ય રીતે પૂર્ણ ન કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં સુધી આવા હસ્તાંતરણની મંજૂરીનો પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. [૧૩૧–સી, બી]

૧.૩. કંપનીના તારીખ ૨૭.૬.૧૯૮૫ ના વાર્ષિક રિટર્નમાં, એમ અને તેના બાળકોના નામ સામે એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓએ તેમનું શેરહોલ્ડિંગ અપીલકર્તાને ટ્રાન્સફર કરી દીધું છે અને કરવામાં આવેલા હસ્તાંતરણની વિગતો સાથે નોંધણીની તારીખ ૨૧.૫.૧૯૮૫ આપવામાં આવી

હતી. ઉપરાંત અખબારોની માલિકી સંબંધિત કાયદાકીય જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં રાખીને ફોર્મ IV માં પ્રકાશિત થયેલા નિવેદનમાં એમ અથવા તેના બાળકોના નામનો શેરધારકો તરીકે કોઈ ઉલ્લેખ નથી. કંપનીના બોર્ડમાંથી અપીલકર્તાને હટાવ્યા પછી, ફાઈલ કરવામાં આવેલા વાર્ષિક રિટર્નમાં, એમ ને માત્ર એક શેર ધરાવતા અને અપીલકર્તાને કંપનીમાં ૬૧૨ શેર ધરાવતા દર્શાવવામાં આવ્યા છે. આગામી વર્ષના વાર્ષિક રિટર્નમાં ફરીથી આવું જ કરવામાં આવ્યું હતું. આ એક શેર આર દ્વારા એમ ને ૨૬.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મિટિંગમાં વેચવામાં આવ્યો હતો જે નોંધે છે કે તેમને સભ્યપદ માટે "દાખલ" કરવામાં આવ્યા હતા અને એક શેરના હસ્તાંતરણ દ્વારા કંપનીના સભ્ય તરીકે "શામેલ" કરવામાં આવ્યા હતા. ઉપરાંત મિટિંગની મિનિટ્સ ભાઈ એસ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે અને માતા અને એમ ના સોગંદનામા સાબિત કરે છે કે આર દ્વારા એમ ને એક શેર ટ્રાન્સફર ન કરવામાં આવ્યો ત્યાં સુધી એમ અને તેમનો પરિવાર કંપનીમાં કોઈ શેર ધરાવતા ન હતા. જો એમ અને તેના બાળકો દ્વારા કંપનીમાં તેમનું સંપૂર્ણ શેરહોલ્ડિંગ અપીલકર્તાને ટ્રાન્સફર ન કરવામાં આવ્યું હોત, તો એમ ને કંપનીના સભ્યપદ માટે "દાખલ" કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નહોતો. [૧૩૧–જી–એચ; ૧૩૨–બી, ઈ; ૧૩૪–સી, એફ]

૧.૪. કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૬૪ હેઠળ, વાર્ષિક રિટર્ન, તેમાંના પ્રમાણપત્રો અને નિવેદનો, અધિનિયમ હેઠળ "તેમાં દાખલ કરવા માટે નિર્દેશિત અથવા અધિકૃત કોઈપણ બાબતોના પ્રથમ દૃષ્ટિએ પુરાવા હશે" અને

કલમ ૧૯૪ હેઠળ, કલમ ૧૯૩ ની જોગવાઈઓ અનુસાર રાખવામાં આવેલી મિટિંગ્સની મિનિટ્સ તેમાં નોંધાયેલી કાર્યવાહીના પુરાવા હશે અને, જ્યાં સુધી તેનાથી વિપરીત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, કલમ ૧૯૫ હેઠળ એવું માની લેવામાં આવશે કે બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની મિટિંગ યોગ્ય રીતે બોલાવવામાં આવી હતી અને યોજવામાં આવી હતી અને તેમાંની તમામ કાર્યવાહી યોગ્ય રીતે થઈ છે. બોર્ડ મિટિંગની મિનિટ્સમાં નોંધ્યા મુજબ હસ્તાંતરણ થયું નથી તે ખોટું સાબિત કરવાનો બોજો એમ પર હતો જે ઉઠાવવામાં તે સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ રહ્યા છે. એવી રજૂઆત કે વૈધાનિક ધારણા અપીલકર્તાને ઉપલબ્ધ ન હતી કારણ કે તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે કોઈ ઔપચારિક મિટિંગો યોજાઈ ન હતી અને અનૌપચારિક ચર્ચાઓ પછી મિનિટ્સ તૈયાર કરવામાં આવી હતી, તે કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશન અને કંપનીઝ એક્ટ ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૯૩(૧) ને ધ્યાનમાં રાખીને સ્વીકારી શકાય નહીં. કોઈ પણ સંજોગોમાં, એમ અને તેના બાળકો દ્વારા અપીલકર્તાને શેરોનું હસ્તાંતરણ ૧૯૫૬ ના અધિનિયમની કલમ ૧૯૫ હેઠળ વૈધાનિક ધારણાના સમર્થન વિના પણ માન્ય રહેશે. [૧૩૨–એફ; ૧૩૫–બી–ઈ]

૧.૫. ત્રીજા કરારની એક કલમ અપીલકર્તાને કંપનીમાં એમ ના શેરોના વેચાણ સાથે સંબંધિત છે જેનો બંને પક્ષોએ સંદર્ભ લીધો છે અને તેના પર આધાર રાખ્યો છે. આ કલમ દસ્તાવેજોની શ્રેણીમાંની માત્ર એક છે, જેની અધિકૃતતા પર વિવાદ થઈ શકે નહીં, જે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે હસ્તાંતરણ થયું

હતું જોકે ચોક્કસ અવેજ અંગે સંમત ન પણ થયા હોય અથવા ચૂકવવામાં ન પણ આવ્યો હોય. [૧૩૬–બી, સી]

૧.૬. તમામ પક્ષકારો માત્ર એ આધારે જ આગળ વધ્યા ન હતા કે એમ અને તેના બાળકોના શેરહોલ્ડિંગનું અપીલકર્તાને અસરકારક હસ્તાંતરણ થયું હતું પરંતુ રજિસ્ટ્રાર ઓફ કંપનીઝ સમક્ષ તેને પ્રમાણિત પણ કર્યું હતું, અને વધુમાં તેમના સોગંદનામામાં શપથ પર ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે આવું હસ્તાંતરણ થયું હતું, તે માત્ર એવા નિષ્કર્ષ તરફ દોરી શકે છે કે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓના પાલનમાં યોગ્ય રીતે કરવામાં આવેલા શેર હસ્તાંતરણ ફોર્મ્સના આધારે કાયદેસર રીતે હસ્તાંતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. પૂર્ણ થયેલા હસ્તાંતરણના દસ્તાવેજી પુરાવાને જોતાં, તે સંભવ કરતાં વધુ છે કે "વાસ્તવિક" શેર હસ્તાંતરણ ફોર્મ્સ એમ અને તેના જૂથ દ્વારા ક્યારેય રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા અને એમ દ્વારા તેની પત્નીની કસ્ટડીમાંથી રજૂ કરવામાં આવેલા શેર હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો ૧૯૮૪ માં તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા, જેવો અપીલકર્તા દ્વારા દાવો કરવામાં આવ્યો હતો. પુરાવાની આ સ્થિતિમાં, એવું વ્યાજબી રીતે ઠરાવી શકાય નહીં કે એમ અને તેમનું જૂથ એ સ્થાપિત કરવામાં સક્ષમ રહ્યા છે કે તેમના દ્વારા અપીલકર્તાને શેરોનું હસ્તાંતરણ કલમ ૧૦૮ અથવા કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની અન્ય કોઈ જોગવાઈના ઉલ્લંઘનમાં કરવામાં આવ્યું હતું. આ તમામ પુરાવાઓ દર્શાવે છે કે કલમ ૧૦૮ ની જોગવાઈઓ અનુસાર તૈયાર કરાયેલા યોગ્ય રીતે કરવામાં આવેલા શેર હસ્તાંતરણ ફોર્મ અસ્તિત્વમાં હતા જેને બધાએ

સ્વીકાર્યા હતા અને તેના પર કાર્યવાહી કરી હતી અને જે ઈરાદાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા. [૧૩૬–જી, એચ; ૧૩૯–સી, જી; ૧૪૦–ડી]

૧.૭. તે સ્પષ્ટ છે કે એમ ને હસ્તાંતરણ માટે અમુક અવેજ મળ્યો હતો જોકે અવેજ કંપની તરફથી એમ ને મળ્યો હોય. એમ અને તેના બાળકો દ્વારા અપીલકર્તાને માન્ય રીતે હસ્તાંતરણ કરવામાં આવ્યું હતું. તેથી, શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટેની અરજ નકારી કાઢવામાં આવે છે અને ડિવિઝન બેન્ચનો નિર્ણય બાજુ પર રાખવામાં આવે છે. [૧૪૨–જી]

અપીલકર્તાને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર પદેથી હટાવવા:

૨.૧. કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૮૯ હેઠળ આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનમાં કોઈપણ ફેરફાર થાય તે પહેલાં પરિપૂર્ણ થવાની ત્રણ શરતો એ છે કે અસાધારણ ઠરાવ તરીકે ઠરાવ પ્રસ્તાવિત કરવાના ઈરાદાને નિર્દિષ્ટ કરતી નોટિસ આપવી જોઈએ; કે ઠરાવ હાજર રહેલા ૭૫% સભ્યો દ્વારા પસાર થવો જોઈએ; અને કે મિટિંગની ધીમે ધીમે ૨૧ દિવસથી ઓછી ન હોય તેવી નોટિસ યોગ્ય રીતે આપવી જોઈએ. કલમ ૧૮૯(૨)(એ) હેઠળ નોટિસમાં ઈરાદાની અભિવ્યક્તિ એટલી ચોક્કસ હોવી જોઈએ જેથી કંપનીના દરેક સભ્યને સામાન્ય સભામાં પસાર કરવાના વાસ્તવિક ઠરાવ વિશે અસરકારક રીતે જાણ કરી શકાય. નોટિસ સ્પષ્ટ, ખુલ્લી, સ્પષ્ટ અને સંતોષકારક હોવી જોઈએ. જો તે ન હોય, તો નોટિસ ખરાબ છે અને વિશેષ ઠરાવ દૂષિત છે અને તેના પર કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી. વધુમાં, વિશેષ ઠરાવને માન્ય રીતે પસાર કરવા માટે સામાન્ય

સભાની નોટિસ કંપનીના તમામ સભ્યોને યા તો પોસ્ટ દ્વારા અથવા આર્ટિકલ ૧૦૮ અથવા ૧૯૫૬ ના અધિનિયમની કલમ ૫૩ ની શરતો મુજબ વ્યક્તિગત રીતે યોગ્ય રીતે બજાવવામાં આવી હોવી જરૂરી હતી. [૧૪૭–ઈ–જી; ૧૪૯–બી, એફ]

૨.૨. પ્રસ્તુત કિસ્સામાં, આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખીને પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીના આર્ટિકલ્સમાં ફેરફાર કરવા માટેની ત્રણેય પૂર્વશરતોમાંથી એક પણ પરિપૂર્ણ થઈ ન હતી. તારીખ ૨૫.૭.૧૯૮૬ ની નોટિસમાં ૧૬.૮.૧૯૮૬ ના રોજ શેરધારકોની અસાધારણ સામાન્ય સભા બોલાવવાનો હેતુ અન્ય બાબતોની સાથે કંપનીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા તેની તારીખ ૨૩.૭.૧૯૮૬ ની મિટિંગમાં અપનાવવામાં આવેલા ઠરાવોને બહાલી આપવા માટે વિશેષ ઠરાવ પસાર કરવા પર વિચાર કરવાનો હતો, જો યોગ્ય લાગે તો, કે સંસ્થાને કાર્યક્ષમ રીતે ચલાવવા માટે ચેરમેન તાત્કાલિક અસરથી કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની કારોબારી સત્તાઓ સંભાળશે. નોટિસમાં કંપનીના આર્ટિકલ્સમાં સુધારો કરવાના કોઈપણ ઈરાદા અથવા પ્રસ્તાવનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી. આર્ટિકલ ૭૪ ને કાઢી નાખવાનો વધુ ઠરાવ અસાધારણ સામાન્ય સભાની નોટિસનો ભાગ ન હોવાથી, જે વાજબી રીતે હોવો જોઈતો હતો, આવી ખામીયુક્ત નોટિસના આધારે વિશેષ ઠરાવ કાયદામાં અસમર્થનીય છે અને તેને અમલમાં મૂકી શકાય નહીં. વધુમાં નોટિસની બજવણી ન તો અપીલકર્તા પર કે ન તો KIPL સહિત તેના જૂથના અન્ય કોઈ શેરધારક પર નિર્દિષ્ટ કોઈપણ પદ્ધતિ દ્વારા

કરવામાં આવી હતી. આ કોઈ સામાન્ય સભા ન હતી, પરંતુ એક એવી મિટિંગ હતી જ્યાં વિશેષ ઠરાવ પસાર કરવાનો હતો જે ૧૯૧૩ ના અધિનિયમની કલમ ૮૧ હેઠળ કરવાનો હતો, જે આર્ટિકલ ૪૯ સ્પષ્ટપણે આધીન છે, અને કલમ ૮૧ હેઠળ યોગ્ય નોટિસ આપવાની આવશ્યકતા ફરજિયાત છે. વધુમાં, આર્ટિકલ ૪૯ નોટિસ આપવાની આકસ્મિક ચૂક વિશે બોલે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ચૂક સદ્ભાવનાપૂર્વક હોવી જોઈએ, અને એવી ચૂક ન હોવી જોઈએ જે આ કિસ્સામાં હતી તેમ ઈરાદાપૂર્વકની હોય. ઉપરાંત ૭૫% ની કાયદાકીય બહુમતી દ્વારા વિશેષ ઠરાવ પસાર કરવાની ફરજિયાત જરૂરિયાતને પણ સામાવાળાઓ દ્વારા આર અને એસ ને વધારાના શેરોના કથિત ઈશ્યૂ દ્વારા બાયપાસ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખવાનું અમાન્ય હતું અને અપીલકર્તા પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે ચાલુ રહ્યા હતા. સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમનામું માન્ય રાખવામાં આવે છે અને ડિવિઝન બેન્ચનો હુકમ બાજુ પર રાખવામાં આવે છે. [૧૪૭–જી; ૧૪૮–બી, ડી; ૧૪૯–ડી–એચ; ૧૫૦–એ–સી]

નાગપ્પા ચેટ્ટિયાર વિરુદ્ધ ધ મદ્રાસ રેસ ક્લબ, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૧) મદ્રાસ ૮૩૧, નો સંદર્ભ લેવામાં આવેલ.

બૈલી વિરુદ્ધ ઓરિએન્ટલ ટેલિફોન એન્ડ ઇલેક્ટ્રિક કંપની લિમિટેડ, [૧૯૧૫] ૧ સીએચ. ડી ૫૦૩; [૧૯૧૪–૧૫] ઓલ ઈ.આર.રેપ. ૧૪૨૦;

ઈન રે હેક્ટર વ્હેલિંગ લેફ્ટનન્ટ, [૧૯૩૬] ૧ સીએચ. ૨૦૮, નો સંદર્ભ લેવામાં આવેલ.

વધારાના શેરનો ઈશ્યૂ:

૩.૧. કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૫૩ હેઠળ સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ અંગેનો સામાન્ય નિયમ પ્રદાન કરે છે કે જો કોઈ દસ્તાવેજ નિર્દિષ્ટ રીતે પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવે છે, તો "તેની બજવણી થઈ હોવાનું માની લેવામાં આવશે". "માની લેવામાં આવશે (deemed)" નો શાબ્દિક અર્થ "વિચાર્યું" અથવા કાનૂની ભાષામાં "ધારી લીધું (presumed)" થાય છે. "ધારણા (presumption)" અને "સાબિતી (proof)" વચ્ચે તફાવત છે. તેથી, ધારણા ઉભી કરવાથી તે સાબિતી સમાન બની જતું નથી. કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૫૩ (૨) હેઠળ હોય છે તેમ, કોર્ટ પર નાખવામાં આવેલી ધારણા ઉભી કરવા માટેની ફરજિયાત જરૂરિયાતનું પરિણામ એ છે કે સાબિતીનો બોજો તે વ્યક્તિ પર મુકવામાં આવે છે જેની વિરુદ્ધ ધારણા તેને ખોટી સાબિત કરવા માટે કામ કરે છે. જો આવી વ્યક્તિ બોજો ઉઠાવવામાં અસમર્થ હોય, તો જ કોર્ટ ધારવામાં આવેલી હકીકત પર કાર્યવાહી કરશે. જોકે ધારણા હંમેશા ખંડનપાત્ર હોતી નથી. પરંતુ માત્ર "માની લેવામાં આવશે (shall presume)" અથવા અન્ય સમાન શબ્દનો ઉપયોગ કરવાનો અર્થ એ નથી કે ધારણા અખંડિત અથવા નિર્ણાયક છે. એક અખંડિત ધારણા અલગ ભાષામાં દર્શાવવામાં આવે છે, જે સામાન્ય રીતે દર્શાવે છે કે તથ્યોના એક સમૂહની સાબિતી એ બીજા સમૂહની

"નિર્ણાયક સાબિતી" હશે. પરિણામે, કલમ ૫૩ ની પેટા–કલમ (૨) માં "માની લેવામાં આવશે" શબ્દોનો અર્થ ખંડનપાત્ર ધારણા થાય છે જે કોર્ટે ઉભી કરવી જોઈએ જો મૂળભૂત તથ્યો એટલે કે દસ્તાવેજનું યોગ્ય પોસ્ટિંગ સાબિત થાય, તો સાબિતીનો બોજો પ્રાપ્તકર્તા પર રહેશે તે દર્શાવવા માટે કે સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગમાં દર્શાવેલ દસ્તાવેજ, તેને મળ્યો ન હતો. [૧૫૬–બી–સી; ૧૫૭–સી–એફ]

સૈયદ અકબર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, એ.આઈ.એર. (૧૯૭૯) એસ.સી. ૧૮૪૮; સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિરુદ્ધ વૈદ્યનાથ અને એ.આઈ.એર. (૧૯૫૮) એસ.સી. ૬૧ અને ડાહ્યાભાઈ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, એ.આઈ.એર. (૧૯૬૪) એસ.સી. ૧૫૬૩, પર આધાર રાખવામાં આવેલ.

ઈઝહાર અહેમદ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા એ.આઈ.એર. (૧૯૬૨) એસ.સી. ૧૦૫૨ અને મેસર્સ સોઢી ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. એ.આઈ.એર. (૧૯૮૬) એસ.સી. ૧૦૯૯, નો સંદર્ભ લેવામાં આવેલ.

૩.૨. પ્રસ્તુત કિસ્સામાં, પુરાવા એ સાબિત કરતા નથી કે ૧.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાનારી બોર્ડ મિટિંગની તારીખ ૨૫.૭.૧૯૮૬ ની નોટિસ અપીલકર્તા પર બજાવવામાં આવી હતી. આઉટવર્ડ રજીસ્ટરમાંથી, તે સાબિત થયું નથી કે નોટિસ કોણે મોકલી કે રજીસ્ટર એ દર્શાવતું નથી કે રવાનગી કેવી રીતે કરવામાં

આવી હતી કે નોટિસ વાસ્તવમાં મોકલવામાં આવી હતી તે દર્શાવવા માટે કંઈ નથી. અપીલકર્તાના મદદનીશને નોટિસ સોંપવાથી કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૫૩ અથવા આર્ટિકલ ૧૦૮ હેઠળ જરૂરી અપીલકર્તાને વ્યક્તિગત બજવણી સમાન થતું નથી. નોટિસની ગેરહાજરીએ સામાવાળાઓ સામે ધારણા ઉભી કરી. વધુમાં, ૧.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મિટિંગની નોટિસના અભાવ અંગે અપીલકર્તાના સ્પષ્ટ દાવા ઉપરાંત અપીલકર્તાના એસ, જનરલ મેનેજર અને માતાને લખેલા પત્રની સામગ્રી પરથી સ્પષ્ટ છે કે તેમને કોઈ મેઈલ મળી રહ્યો ન હતો અને વધારાના શેરોની ફાળવણી માટે અરજી માટેની નોટિસની કોઈ જાણકારી ન હતી. વધુમાં, સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ શંકાસ્પદ છે. ધારો કે આવી શંકા નિરાધાર છે, તો પણ તે અપીલકર્તા અથવા પ્રમાણપત્રમાં દર્શાવેલ અન્ય કોઈપણ પ્રાપ્તકર્તાઓને નોટિસની બજવણીની નિર્ણાયક સાબિતી સમાન નથી. આ સંજોગોમાં, એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે અપીલકર્તા અને તેના જૂથને તારીખ ૧.૮.૧૯૮૬ ની નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી. એકવાર એવું ઠરાવવામાં આવે કે અપીલકર્તા અને તેના જૂથને, જેઓ બધા કંપનીમાં શેર ધરાવતા હતા, તેમને વધારાના શેરોની ફાળવણી માટે અરજી કરવાની નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી, તો ૮.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મિટિંગમાં આર અને એસ ને શેરોની અનુગામી ફાળવણી અને કથિત રીતે ૧૬.૮.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મિટિંગમાં આવી ફાળવણીની પુષ્ટિ તે દ્વારા દૂષિત અને અમાન્ય હતી. હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે તમામ ગણતરીઓ પર સિંગલ જજ સાથે અસહમત થઈને ભૂલ કરી છે.

તેથી, ડિવિઝન બેન્ચનો નિર્ણય બાજુ પર રાખવામાં આવે છે અને વધારાના ૪૨૫ શેરોની ફાળવણીના સંબંધમાં નિર્દેશો સહિત હાઇકોર્ટના સિંગલ જજનો ચુકાદો અને હુકમ માન્ય રાખવામાં આવે છે. [૧૫૧–ડી]

ઉમ્મુ સલીમા વિરુદ્ધ બી. બી. ગુજરાલ, [૧૯૮૧] ૩ એસ.સી.સી. ૩૧૭ અને શિવ કુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, [૧૯૯૪] ૪ એસ.સી.સી. ૪૪૫, નો સંદર્ભ લેવામાં આવેલ.

કરારનું સ્પેસિફિક પરફોર્મન્સ:

૪.૧. કરારમાં તેમના નામ સામે ઉલ્લેખિત કંપનીઓમાં દરેક ભાઈઓને પર ટકા બહુમતી શેરહોલ્ડિંગ આપવામાં આવ્યું હતું. અપીલકર્તાને 'વારસામાં મળેલા શેરો' ના હસ્તાંતરણ સિવાયની તમામ કલમો પર કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. કારણ કે અન્ય ત્રણ ભાઈઓએ કરારનો પૂરો લાભ લીધો હતો, તેઓ તેની તમામ શરતોનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલા હતા. તેમના માટે કરારનો તે ભાગ સ્વીકારવો જે તેમની તરફેણમાં હતો અને બાકીનો ભાગ ફગાવી દેવો તે ખુલ્લું ન હતું. અને કરાર જે ભાઈઓ વચ્ચેના વિવાદોને ઉકેલવા માંગતા કૌટુંબિક સમાધાનના સ્વરૂપમાં છે, જેના પર પહેલાથી જ ઓછામાં ઓછી તે હદ સુધી કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે કે ચારેય ભાઈઓને વિવિધ કંપનીઓમાં બહુમતી શેરહોલ્ડિંગ આપવામાં આવ્યું હતું તેમાં હળવાશથી દખલ કરવી જોઈએ નહીં. હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે આના પર બિલકુલ ધ્યાન આપ્યું નથી. [૧૬૨–બી–ડી]

કે. કે. મોદી વિરુદ્ધ કે. એન. મોદી અને અન્ય, [૧૯૯૮] ૩ એસ.સી.સી. ૫૭૩, ૫૨ આધાર રાખવામાં આવેલ.

૪.૨. કાયદામાં તે સુસ્થાપિત છે કે શેરો જંગમ મિલકતો છે અને હસ્તાંતરણ પાત્ર છે. જ્યાં સુધી સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપની જેવી ખાનગી કંપનીઓનો સંબંધ છે, આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશન શેરધારકના શેરો ટ્રાન્સફર કરવાના અધિકારને પ્રતિબંધિત કરે છે અને કંપનીના કોઈપણ શેર, અથવા ડિબેન્ચર્સ માટે સબસ્ક્રાઇબ કરવા માટે લોકોને કોઈપણ આમંત્રણ આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે. આ પ્રતિબંધને આધીન, ખાનગી કંપનીમાં શેર ધરાવનાર વ્યક્તિ પોતાની પસંદગીની વ્યક્તિને પોતાના શેર વેચવા સંમત થઈ શકે છે. આવા કરારો સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૦ હેઠળ વિશેષ રીતે લાગુ કરી શકાય તેવા છે. કલમ પ્રદાન કરે છે કે આવા કરારોનું સ્પેસિફિક પરફોર્મન્સ ત્યારે લાગુ કરી શકાય છે જ્યારે કરવા માટે સંમત થયેલા કૃત્યના પાલન ન કરવાથી થતા વાસ્તવિક નુકસાનની ખાતરી કરવા માટે કોઈ ધોરણ અસ્તિત્વમાં ન હોય; અથવા જ્યારે કરવા માટે સંમત થયેલું કૃત્ય એવું હોય કે તેના પાલન ન કરવા માટે નાણાંમાં વળતર પૂરતી રાહત આપશે નહીં. જંગમ મિલકત ટ્રાન્સફર કરવાના કરારના કિસ્સામાં, કલમ ૧૦ ની સમજૂતીમાં ઉલ્લેખિત સંજોગો સિવાય સામાન્ય રીતે સ્પેસિફિક પરફોર્મન્સ આપવામાં આવતું નથી. અપવાદોમાંનો એક એ છે કે જ્યાં મિલકત "વાદી માટે વિશેષ મૂલ્ય અથવા હિત ધરાવે છે, અથવા એવા માલનો સમાવેશ કરે છે જે બજારમાં સરળતાથી મેળવી

શકાતા નથી". ખાનગી લિમિટેડ કંપનીના શેરો "બજારમાં સરળતાથી મેળવી શકાતા નથી" શબ્દપ્રયોગની અંદર આવશે. [૧૬૩–બી–ઈ]

૪.૩. કરારમાં શેરોની હસ્તાંતરણ ક્ષમતા પર કોઈ પ્રતિબંધ ન હતો. તે ઓક્ક્સ શેરધારકો વચ્ચે નિર્દિષ્ટ શેરોના હસ્તાંતરણ સંબંધિત કરાર હતો, એટલે કે જે સ્વર્ગસ્થ પિતા અને માતા પાસેથી વારસામાં મળ્યા હતા. કરારમાં પક્ષકાર બનવા માટે કંપની અથવા અન્ય શેરધારકોની જરૂર ન હતી. કરારની એક કલમમાં પ્રદાન કર્યા મુજબ, માતા દ્વારા ચલાવવામાં આવેલા કરારો અને વસિયત દ્વારા તેના સ્વર્ગસ્થ પતિના ૯ શેર અને પોતાના ૩ શેર આર અને એસ ને ટ્રાન્સફર કરવાથી કરારના પાલનની જરૂરિયાત દૂર થતી નથી. કરાર અને વસિયત કરારના કેટલાક મહિના અગાઉ ચલાવવામાં આવ્યા હતા. તેથી જે પક્ષકારોએ તેમના માતાપિતાના શેરોના હસ્તાંતરણ સંબંધિત કરારમાં સભાનપણે પ્રવેશ કર્યો છે તેઓ કરારની શરતોમાં કાર્ય કરવા માટે બંધાયેલા છે. શેર હોલ્ડિંગની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં રાખીને, કરાર ખાસ કરીને પાલન કરવા યોગ્ય છે. [૧૬૫–સી–ઈ] શાંતિ પ્રસાદ જૈન વિરુદ્ધ કલિંગા ટ્યુબ્સ, એ.આઇ.એર. (૧૯૬૫) એસ.સી. ૧૫૩૫ અને વી. બી. રંગરાજ વિરુદ્ધ બી. ગોપાલકૃષ્ણન એ.આઇ.એર. ૧૯૯૨ એસ.સી. ૪૫૩, ને અલગ પાડવામાં આવ્યા. જૈનારાયણ રામ લુંડિયા વિરુદ્ધ સૂરજમલ સાગરમલ અને અન્ય, એ.આઇ.આર (૩૬) (૧૯૪૯) એફ.સી. ૨૧૧ અને ધ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ જે.એ.એચ. ચિનોય એ.આઇ.આર. (૧૯૫૦) પી.સી. ૯૦, પર આધાર રાખવામાં આવેલ.

૪.૪. વારસામાં મળેલા શેરોના સંદર્ભમાં અવેજનું કોઈ નિર્ધારણ નહોતું તેવું તારણ કે કરાર ખાસ કરીને પાલન કરવા યોગ્ય નથી તે આધાર પર ખોટું છે કારણ કે કિંમતનું નિર્ધારણ કરારનો કોઈ ભાગ ન હતો. [૧૬૫–જી]

૪.૫. અપીલકર્તા હંમેશા કરારનો પોતાનો ભાગ ભજવવા તૈયાર અને ઈચ્છુક હતા અને અત્યારે પણ કરારનો પોતાનો ભાગ ભજવવા તૈયાર છે. અન્ય કંપનીઓના સંદર્ભમાં શેરોનું હસ્તાંતરણ કરાર મુજબ અગાઉથી જ થઈ ચૂક્યું છે. સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૧૬ નું પાલન ન કરવા અંગે ડિવિઝન બેન્ચનું તારણ સાચું ન હતું. [૧૬૫–જી–એચ]

૪.૬. જ્યારે માતાનું અવસાન થયું ત્યારે કાર્યવાહીનું કારણ ઉભું થયું, અને દસ મહિના પછી દાવો દાખલ કરવો એ ગેરવાજબી વિલંબ ન હતો કારણ કે માતાના મૃત્યુ પછી કરાર હેઠળ પક્ષકારોએ તેમને જે કરવાનું હતું તે કર્યું કે કેમ તે જોવા માટે થોડો સમય આપવો જોઈએ. [૧૬૬–જી]

૪.૭. ડિવિઝન બેન્ચે કરાર હેઠળ ફાળવવામાં આવેલી અસ્કયામતોના મૂલ્યના પ્રશ્નમાં જઈને અને બાકાત આધારો પૈકીના એક–અવેજની અપૂર્ણતા પર કરારના સ્પેસિફિક પરફોર્મન્સનો ઈનકાર કરીને ભૂલ કરી છે. કલમ ૨૦(૨) ની સમજૂતી ૧ માં જણાવાયું છે કે માત્ર અવેજની અપૂર્ણતા અયોગ્ય લાભની રચના કરશે નહીં. [૧૬૭–એફ]

૪.૮. શેરોના માલિકોને તે શેરો અપીલકર્તાને ટ્રાન્સફર કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે. પક્ષકારોને ટ્રાન્સફર કરાયેલા શેરોનું વાજબી મૂલ્ય નક્કી કરવા માટે

એક–એક આર્બિટ્રેટર નિયુક્ત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે અને તેઓ આર્બિટ્રેટર્સ દ્વારા નક્કી કરાયેલા અવેજ માટે હકદાર રહેશે. ડિવિઝન બેન્ચનો નિર્ણય બાજુ પર રાખવામાં આવે છે અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમનામું ફેરફાર સાથે પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે. [૧૬૮–ઈ–એફ]

KIPL ના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારો:

૫.૧. KIPL ના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટેની અરજીના સંદર્ભમાં, પુરાવા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે શેર હસ્તાંતરણને અસર કરવા માટે તમામ જરૂરી પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા અને તે બિનમહત્વપૂર્ણ હતું કે અરજદારો તે મિટિંગના પક્ષકાર ન હતા જ્યાં કંપનીમાં તેમના સક્રિય રસના આધારે દરેક ભાઈઓને અલગ ચિંતાઓ સોંપવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કારણ કે શેર હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો પર સહી કરવામાં આવી હતી અને એવું સ્થાપિત થયું નથી કે તેઓએ કોઈ ખોટી રજૂઆત, છેતરપિંડી અથવા અયોગ્ય પ્રભાવ અથવા ભૂલ હેઠળ શેર હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો પર સહી કરી હતી. સહી કરનારાઓ તેનાથી બંધાયેલા હતા. વધુમાં, કંપનીની મિનિટ્સ અને અન્ય રેકોર્ડ્સ, જે પ્રથમ દૃષ્ટિએ તેમની સત્યતાની ધારણા ઉભી કરે છે, સુધારા માટેની અરજીમાં અરજદારો વતી રજૂ કરાયેલા પુરાવા દ્વારા પૂરતા પ્રમાણમાં ખોટા સાબિત થયા નથી. આનાથી વિપરીત એકમાત્ર પુરાવા અથવા "સાબિતી" L–KIPL ના ડિરેક્ટરના અસ્વીકાર્ય મૌખિક પુરાવા છે. તેથી મિટિંગની મિનિટ્સમાં વર્તમાન શેરહોલ્ડિંગમાં પરિણમતા શેરોના હસ્તાંતરણ, અપીલકર્તાની વધારાના ડિરેક્ટર તરીકે નિમણૂક

અને L ના KIPL ના ડિરેક્ટર પદેથી રાજીનામાની સાચી નોંધ લેવામાં આવી હોવાનું માનવું જોઈએ. [૧૭૦–જી–એચ; ૧૭૨–એ, બી, ડી, ઈ]

૫.૨. કરાર એક માન્ય એગ્રીમેન્ટ હતો અને ડિવિઝન બેન્ચનો એ તર્ક કે કારણ કે કરારને માન્ય દસ્તાવેજ તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યો ન હતો, હસ્તાંતરણનો અંદાજિત આધાર અદૃશ્ય થઈ જાય છે અને કંપનીની મિનિટ્સમાં રેકોર્ડિંગ શેરોના હસ્તાંતરણને કાનૂની અસરકારકતા આપશે નહીં તે સ્વીકારી શકાય નહીં. માર્ચ ૧૯૮૫ માં યોજાયેલી મિટિંગમાં મંજૂર કરાયેલા શેરહોલ્ડિંગના હસ્તાંતરણને અસર કરવા માટે તમામ જરૂરી દસ્તાવેજો યોગ્ય રીતે ચલાવવામાં આવ્યા હતા. ૩૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૫ ના રોજ પૂરા થતા વર્ષના સંબંધમાં KIPL ના વાર્ષિક રિટર્નમાં, શેર હોલ્ડિંગ પ્રતિબિંબિત થાય છે અને આ માત્ર કરાર સાથે જ નહીં પરંતુ મિટિંગ સાથે પણ સુસંગત છે. [૧૭૧–બી–સી]

૫.૩. અપીલકર્તા શેર હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો રજૂ કરી શક્યા ન હતા કારણ કે તેઓ KIPL ની વહીવટી ઓફિસમાં હતા અને તેમને તે ઓફિસમાં પ્રવેશતા અટકાવવામાં આવ્યા હતા. ડિવિઝન બેન્ચે અવલોકન કર્યું કે ઓફિસમાં પ્રવેશવામાં અસમર્થતાનું માત્ર એક બહાનું, તેમની ગંભીર ચૂક માટે પૂરતા મજબૂત કારણ તરીકે સ્વીકારી શકાય નહીં અને સુધારા માટેની અરજીને મંજૂરી આપી. આ નિષ્કર્ષ ગેરવાજબી છે. [૧૭૧–જી, એચ; ૧૭૨–એ]

૫.૪. ડિવિઝન બેન્ચે KIPL ના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટેની અરજી મંજૂર કરી કારણ કે શેરો માટે કોઈ કિંમત નક્કી કરવામાં આવી ન હતી અને પક્ષકારો સાથે કિંમત નક્કી કરવા અંગે કોઈ વાટાઘાટો પણ થઈ ન હતી. આ કાયદાનું ખોટું નિવેદન છે. [૧૭૨–ઈ–એફ]

૫.૫. KIPL ના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશન માટે જરૂરી છે કે કોઈપણ હસ્તાંતરણ થઈ શકે તે પહેલાં કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૮ નું પાલન કરવામાં આવે. જ્યારે મિનિટ્સમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું કે બોર્ડ સમક્ષ શેર હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો મૂકવામાં આવ્યા હતા, અરજદારોના એકમાત્ર સાક્ષીની હાજરીમાં બોર્ડ દ્વારા હસ્તાંતરણને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, અને શેરોના હસ્તાંતરણની નોંધ કરતી કંપની દ્વારા યોગ્ય રીતે જાળવવામાં આવેલા દસ્તાવેજોમાંથી કોઈ પણ ખોટા સાબિત થયા ન હતા, ત્યારે એવું તારણ ટકાવી શકાય નહીં કે શેર હસ્તાંતરણ દસ્તાવેજો પર અયોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ લગાવવામાં આવ્યો હશે અથવા કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૮ ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં ચલાવવામાં આવ્યા હશે. તેથી, KIPL ના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારા માટેની અરજ માન્ય રાખતો ડિવિઝન બેન્ચનો હુકમ બાજુ પર રાખવામાં આવે છે અને સિંગલ જજનો હુકમ પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે. [૧૭૩–એ–સી]

KK કંપનીના શેર રજીસ્ટરમાં સુધારો:

૬. કંપનીની પેઇડ–અપ મૂડીને ૫ લાખ રૂપિયાથી વધારીને ૧૦ લાખ રૂપિયા કરવા માટે ઇક્વિટી શેર ઇશ્યૂ કરવાની નોટિસ અપીલકર્તાના સગીર પુત્રને

આપવામાં આવી હતી, જેણે તે મેળવી હતી પરંતુ વધારાના કોઈપણ શેર ફાળવવા માટે અરજી કરી ન હતી. જોકે, પુત્રના જણાવ્યા મુજબ, તેમને વધારાના શેરની ઓફરની નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે તેના સગીર પુત્રની રજૂઆતને નકારવા માટે અપીલકર્તા દ્વારા સહી કરેલ સ્થાનિક ડિલિવરી બુક સહિત એમ અને તેના જૂથ દ્વારા પુરાવામાં રજૂ કરવામાં આવેલા વિવિધ દસ્તાવેજો પર વિચાર કર્યો. હકીકતના આ તારણમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ નથી. ડિવિઝન બેન્ચે એવું ઠરાવીને ભૂલભરેલા આધાર પર કાર્યવાહી કરી કે સિંગલ જજે વિલંબના આધાર પર અરજી ફગાવી દીધી હતી. પ્રથમ દૃષ્ટિએ કોર્ટના તથ્યાત્મક તારણને માન્ય રાખવામાં આવ્યું હોવાથી, ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાનું ખોટું વાંચન બિનમહત્વપૂર્ણ છે. [૧૭૩–એફ–એચ; ૧૭૪–એ]

KIPL દ્વારા ઓફિસ પરિસરના શાંતિપૂર્ણ ભોગવટામાં અવરોધ સામે કાયમી મનાઈહુકમ:

૭. KIPL દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવામાં હુકમનામાથી પસંદ કરાયેલ અપીલમાં ડિવિઝન બેન્ચે ઠરાવ્યું કે બે વર્ષના સમયગાળા માટેની નિષ્ક્રિયતાના પરિણામે વર્તમાન કબજો નાબૂદ થયો છે એ આધાર પર કે માલિકી હકના વિનાશ માટેની મર્યાદાનો સમયગાળો બે વર્ષનો છે જે એવું નથી. આ ઉપરાંત KIPL નો દાવો એવો હતો કે તેને પ્રવેશનો ઈનકાર કરવામાં આવી રહ્યો છે જે સતત ચાલુ હતો. તેથી, KIPL માટે તે ખુલ્લું હતું કે જ્યારે આવો ઈનકાર

ચાલુ હોય ત્યારે અવરોધકોને અવરોધ ચાલુ રાખતા રોકવાની માંગ કરીને દાવો દાખલ કરી શકે. વધુમાં, પુરાવા અને એસ ની કબૂલાત અને સંદર્ભિત દસ્તાવેજો સાબિત કરે છે કે KIPL ની વહીવટી ઓફિસ પ્રથમ સામાવાળા/પ્રતિવાદી કંપનીના મકાનોમાં હતી. આને ધ્યાનમાં રાખીને, ટ્રાયલ કોર્ટ તેના નિષ્કર્ષમાં ન્યાયી હતી કે KIPL પાસે મકાનોમાં એક ઓફિસ હતી જ્યાં તેના મેનેજમેન્ટ અને સ્ટાફના સભ્યોને પ્રવેશનો અધિકાર છે. આ નિષ્કર્ષ પર આવ્યા પછી, ડિવિઝન બેન્ચે માત્ર વિલંબના આધારે KIPL ને રાહત નકારવામાં ભૂલ કરી, જાણે કે તે વચગાળાની રાહત માટેની કોઈ વચગાળાની અરજી સાથે કામ કરી રહી હોય. આથી, ડિવિઝન બેન્ચનો નિર્ણય બાજુ પર રાખવામાં આવે છે અને ટ્રાયલ કોર્ટનું હુકમનામું પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે. [૧૭૫–ઈ–એચ; ૧૭૬–એ–બી]

૧૯૯૧ નો દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નં. ૩૨૫૩–૫૮.

૧૯૯૦ ની એમ.એફ.એ. નં. ૩૩૦, ૩૪૭, ૫૫૯ અને ૧૯૯૦ ની એ.એસ. નં. ૧૬૪, ૧૬૫ અને ૨૧૧ માં કેરળ હાઇકોર્ટના તારીખ ૧૮.૧૦.૧૯૯૦ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

વિથ

૧૯૯૧ ની સી.એ. નં. ૩૨૬૦, ૩૨૫૯, ૩૨૬૧.

અપીલકર્તાઓ તરફથી એ. ટી. એમ. રંગારમાનુજન, ગોપાલ જૈન, પ્રતીક જલાન, સુશ્રી નંદિની ગોર, આશિષ ઝા, જાસ્મીન ડી., આર. એન. કરંજવાલા અને સુશ્રી માણિક કરંજવાલા.

સામાવાળા તરફથી એલ. નાગેશ્વર રાવ, ટી. એલ. વી. ઐયર, પી. પી. રાવ, ફઝલીન અનામ, ઈ. એમ. એસ. અનામ અને પી. એ. અહેમદ.

કોર્ટનો ચુકાદો **ન્યાયમૂર્તિ �રૂમા પાલ** દ્વારા આપવામાં આવેલ.

કંપનીઓમાં નિયંત્રણકારી હિતો સંબંધિત એક પરિવારના સભ્યો વચ્ચેના આંતરિક વિવાદને કારણે નવ અપીલો ઉભી થઈ છે જેનો આ ચુકાદા દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવી રહ્યો છે. કાર્યવાહીની સંખ્યા અને પ્રકૃતિને જોતાં, કોઈપણ મૂંઝવણ ટાળવા માટે, પક્ષકારોને તેમના નામ દ્વારા ઓળખવામાં આવે છે અને તેઓએ જે ક્ષમતામાં દાવો કર્યો છે અથવા તેમની સામે દાવો કરવામાં આવ્યો છે તે ક્ષમતામાં નહીં, સિવાય કે જ્યારે આ અપીલોમાં તમામ સામાવાળાઓના સામૂહિક સ્ટેન્ડનું વર્ણન કરવામાં આવે, ત્યારે તેઓને ફક્ત 'સામાવાળાઓ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

તમામ મુકદ્દમાઓમાં મુખ્ય નાયકો મધુસૂદનન, શ્રીનિવાસન, રવિ અને મણિ છે જેઓ ભાઈઓ છે, જેમાં મધુસૂદનન એક તરફ અને શ્રીનિવાસન, રવિ અને મણિ બીજી તરફ છે. ચારેયના માતા–પિતા કે. સુકુમારન અને માધવી હતા, જે બંનેનું અવસાન થયું છે. પક્ષકારો વચ્ચે મુકદ્દમા ફાટી નીકળ્યા તે પહેલાં કે. સુકુમારનનું અવસાન થયું હતું અને મુકદ્દમાની પડતરતા દરમિયાન માધવીનું

અવસાન થયું હતું. જ્યારે તેણી જીવિત હતી ત્યારે તેણે શ્રીનિવાસન, રવિ અને મણિને ટેકો આપ્યો હતો. ચારેય ભાઈઓ પરિણીત છે અને તેમને બાળકો છે. આ તબક્કે પત્નીઓ અને બાળકોના નામો સાથે હકીકતોના વર્ણનને ગૂંચવવું બિનજરૂરી છે, જેઓનો ઉલ્લેખ તે ચોક્કસ મુકદ્દમાના નામ દ્વારા કરવામાં આવશે જેમાં તેઓ સામેલ છે. આ વિવાદ કેરળ કૌમુદી પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ત્યારપછી કેરળ કૌમુદી તરીકે ઓળખાશે) નામની કંપનીમાં નિયંત્રણકારી હિતો અંગેના સંઘર્ષથી શરૂ થયો હતો.

કેરળ કૌમુદી એ ઇન્ડિયન કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૧૩ હેઠળ શરૂ થયેલી ખાનગી કંપની છે જેને ૧૯૫૫ માં ચારેય ભાઈઓના માતાપિતા દ્વારા પ્રોત્સાહન આપવામાં આવ્યું હતું. કેરળ કૌમુદી ઉપરાંત કૌમુદી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, કેરળ એક્સપોર્ટ્સ (પી) લિમિટેડ, કૌમુદી ન્યૂઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, લાઇસા પબ્લિકેશન્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, શિવ પ્રિન્ટર્સ એન્ડ પબ્લિશર્સ, રવિ પ્રિન્ટર્સ એન્ડ પબ્લિશર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, કૌમુદી ફિલ્મ્સ આઉટડોર યુનિટ, ઇલેક્ટ્રોનિક એન્ડ ઇક્વિપમેન્ટ કોર્પોરેશન અને રવિ ટ્રાન્સપોર્ટ્સ સહિત અન્ય "કૌટુંબિક" વ્યવસાયો શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા. જોકે, વિવાદનો મુખ્ય મુદ્દો કેરળ કૌમુદીનું નિયંત્રણ છે.

કેરળ કૌમુદી (જે ફ્લેગશિપ કંપની હતી) નો વ્યવસાય અખબારો, સામયિકો અને અન્ય સાહિત્યિક કાર્યો અને ઉપક્રમોની માલિકી અને પ્રકાશનનો

છે. તેની અધિકૃત શેર મૂડી ૧૦૦૦/– રૂપિયાના ૨૦૦૦ શેરોમાં વિભાજિત ૨૦ લાખ છે. કેરળ કૌમુદીમાં ઇશ્યૂ થયેલા અને પેઇડ–અપ ઇક્વિટી શેરોની કુલ સંખ્યા ૧૫૭૫ હતી. કે. સુકુમારનના જીવનકાળ દરમિયાન દરેક ભાઈઓ પાસે તેમના માતાપિતા સાથે કેરળ કૌમુદીમાં શેર હતા અને શેરહોલ્ડિંગ નીચે મુજબ હતું:

ક્રમ નં.		
૧.	**મણિ**	**૨૨૨ શેર**
૨.	વલસા મણિ (મણિની પુત્રી)	૮૪ શેર
૩.	સુકુમારન મણિ (મણિનો પુત્ર)	૮૪ શેર
૪.	મધુસૂદનન	૩૯૦ શેર
૫.	શ્રીનિવાસન	૩૯૦

ક્રમ નં.		
		શેર
૬.	રવિ	૩૯૦ શેર
૭.	માધવી	૩ શેર
૮.	સુકુમારન	૯ શેર
૯.	કૌમુદી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ	૩ શેર
	કુલ	૧૫૭૫ શેર

સુકુમારનનું ૧૮ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૧ ના રોજ અવસાન થયું. તેઓ ૧૯૫૫ થી ૧૯૭૩ સુધી કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને ૧૯૭૩ થી તેમના મૃત્યુ સુધી તેના ચેરમેન હતા. તેમના પછી તેમની વિધવા માધવી ચેરમેન બની. સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૧ માં સુકુમારનના મૃત્યુ પછી તરત જ ૧૯૭૩ માં

મધુસૂદનનને કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ૨૫ જાન્યુઆરી ૧૯૮૫ ના રોજ, મધુસૂદનનને આજીવન કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને સંપાદક તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. તેમને આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૭૯ હેઠળ ડિરેક્ટરને આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવાની સત્તા પણ આપવામાં આવી હતી. તે જ સમયે શ્રીનિવાસનને આજીવન કેરળ કૌમુદીના જનરલ મેનેજર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા અને રવિને આજીવન ડિરેક્ટર અને એક્ઝિક્યુટિવ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. આ નિમણૂંકો અમલમાં મૂકવા માટે, કેરળ કૌમુદીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૬૯–એ અને આર્ટિકલ ૭૪ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો.

સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૧ માં સુકુમારનના મૃત્યુ પછી તરત જ પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદો શરૂ થયા. જ્યારે આ વિવાદો ચરમસીમાએ પહોંચ્યા, ત્યારે ૨૯ નવેમ્બર, ૧૯૮૪ ના રોજ કંપનીની એક મીટિંગમાં એક ઠરાવ (આંક–પી–૧૯૦) પસાર કરવામાં આવ્યો હતો જેના પર ચારેય ભાઈઓ અને માધવીએ હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, જે મુજબ વિવિધ કૌટુંબિક કંપનીઓમાં નિયંત્રણ હિતો ચારેય ભાઈઓને ચોક્કસ સંસ્થામાં તેમના સક્રિય રસના આધારે આપવા સંમત થયા હતા. કેરળ કૌમુદીનું નિયંત્રણ મધુસૂદનન પાસે રહેવાનું હતું. અમલીકરણમાં, આ કંપનીઓમાં શેરોનું હસ્તાંતરણ ભાઈઓ અને તેમના સંબંધિત પરિવારો વચ્ચે કરવામાં આવ્યું હતું. જોકે વિવાદો શમ્યા નહીં. ૨૪

ઑક્ટોબર, ૧૯૮૫ ના રોજ પક્ષકારો વચ્ચે તેમના મતભેદો ઉકેલવાના પ્રયાસમાં એક કરાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ કરાર કાર્યવાહીમાં આંક–પી૧ તરીકે પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યો છે. ૨૩ ડિસેમ્બર ૧૯૮૫ ના રોજ, બીજો કરાર (આંક–પી–૨) કરવામાં આવ્યો હતો જેના દ્વારા, અન્ય બાબતોની સાથે, સંમત થવામાં આવ્યું હતું કે પરિવાર દ્વારા નિયંત્રિત વિવિધ કંપનીઓ અને પેઢીઓ ચારેય ભાઈઓ વચ્ચે વહેંચવામાં આવશે.

૧૬ જાન્યુઆરી ૧૯૮૬ ના રોજ ત્રીજો કરાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેને આંક–પી.૩ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યો છે. ત્રીજા કરારના પક્ષકારો માધવી, મણિ, મધુસૂદનન, શ્રીનિવાસન અને રવિ હતા. ટૂંકમાં કહીએ તો, આંક–પી૩ એ ચાર ભાઈઓ વચ્ચે "કૌટુંબિક" સંસ્થાઓના અસરકારક નિયંત્રણની વહેંચણી વિશે છે. તે કેરળ કૌમુદીમાં મણિના શેર મધુસૂદનનને હસ્તાંતરિત કરવા સાથે સંબંધિત છે. વધુમાં, પક્ષકારોનો એવો કરાર કે કૌમુદી ઈન્વેસ્ટમેન્ટ્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ, કેરળ એક્સપોર્ટ્સ (પી) લિમિટેડ અને કૌમુદી ન્યૂઝ પ્રાઈવેટ લિમિટેડમાં મધુસૂદનનનો બહુમતી શેર હોલ્ડિંગ હશે, લૈસા પબ્લિકેશન્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ (જેનું નામ પાછળથી બદલીને કાલા કૌમુદી પ્રાઈવેટ લિમિટેડ કરવામાં આવ્યું છે) માં ૫૨ ટકાનું બહુમતી શેર હોલ્ડિંગ મણિ પાસે હશે, શિવ પ્રિન્ટર્સ અને પબ્લિશર્સમાં ૫૨ ટકા શ્રીનિવાસન પાસે, અને રવિ પ્રિન્ટર્સ અને પબ્લિશર્સ (પી) લિમિટેડ, કૌમુદી ફિલ્મ્સ આઉટડોર યુનિટ,

ઈલેક્ટ્રોનિક અને ઈક્વિપમેન્ટ કોર્પોરેશન અને રવિ ટ્રાન્સપોર્ટ્સમાં બહુમતી હોલ્ડિંગ રવિ પાસે હશે, તે પણ નોંધવામાં આવ્યું છે.

મધુસૂદનનના જણાવ્યા મુજબ, મણિ અને તેના બાળકોએ ત્રીજા કરાર પહેલા, મે ૧૯૮૫ માં કેરળ કૌમુદીમાં તેમના તમામ ૩૯૦ શેર મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરી દીધા હતા. પરિણામે, મણિ અને તેના બાળકો પાસે કેરળ કૌમુદીમાં કોઈ શેર નહોતા, મધુસૂદનન પાસે ૬૧૨ શેર હતા, અને શ્રીનિવાસન અને રવિ પાસે દરેક પાસે ૨૨૨ શેર હતા. નવ શેર સ્વર્ગસ્થ કે. સુકુમારનના નામે અને ત્રણ શેર માધવીના નામે ચાલુ રહ્યા હતા. વધુમાં, મધુસૂદનનના બે બાળકો પાસે દરેક ૮૪ શેર હતા, શ્રીનિવાસનની પુત્રી, અંજુ પાસે ૧૬૮ શેર હતા, રવિના પુત્ર, દીપુ પાસે ૧૬૮ શેર હતા અને KIPL પાસે ૩ શેર ચાલુ રહ્યા હતા.

૨૩ જુલાઈ ૧૯૮૬ ના રોજ, કેરળ કૌમુદીની એક બોર્ડ મીટિંગ યોજાઈ હતી જેમાં માધવીએ મધુસૂદનનને બહાર કાઢવાના ઈરાદાથી મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની સત્તાઓ સંભાળી હતી. મધુસૂદનન દ્વારા આ મીટિંગનો વિવાદ કરવામાં આવ્યો છે. તે કહે છે કે વાસ્તવમાં આવી કોઈ મીટિંગ યોજાઈ ન હતી અને મિનિટ્સ પછીથી તૈયાર કરવામાં આવી હતી. એક બીજી બોર્ડ મીટિંગ, જેનો પણ મધુસૂદનન દ્વારા વિવાદ કરવામાં આવ્યો છે, તે ૧ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાઈ હતી જેમાં રૂ. ૧૦૦૦ ના ૪૨૫ વધારાના શેર ઈશ્યુ કરીને કેરળ કૌમુદીની પેઈડ-અપ શેર મૂડી વધારવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. ૮ ઓગસ્ટ

૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગમાં આ વધારાના શેર રવિ અને શ્રીનિવાસનને ઈશ્યુ કરવામાં આવ્યા હતા અને રવિ દ્વારા એક શેર મણિને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હતો. આ મીટિંગ તેમજ વધારાના શેરની ફાળવણીને મધુસૂદનન દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી નથી. ૧૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૬ ના રોજ એક અસાધારણ સામાન્ય સભામાં મધુસૂદનનને કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર પદેથી હટાવી દેવામાં આવ્યા અને કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનની કલમ ૭૪ કાઢી નાખવામાં આવી.

આ પૃષ્ઠભૂમિમાં, પક્ષકારો દ્વારા એકબીજા સામે અનેક કાર્યવાહીઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાંથી કેટલીક એકસાથે વિચારણા માટે લઈ શકાય છે. પ્રથમ લોટમાં કેરળ કૌમુદી અને કેરળ કૌમુદીમાં શેરહોલ્ડિંગ સાથે સીધી સંબંધિત છ બાબતોનો સમાવેશ થાય છે. આ છ બાબતો નીચે મુજબ છે:

(i) રવિ અને શ્રીનિવાસનને ૪૨૫ શેરની ફાળવણી રદ કરીને અને કંપનીના શેર રજિસ્ટરમાંથી મણિનું નામ દૂર કરવા માટે કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૫૫ હેઠળ કંપનીના શેર રજિસ્ટરમાં સુધારા માટે મધુસૂદનન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ૧૯૮૬ ની સી.પી. નં. ૧૪.

(ii) સમાન રાહતો માટે KIPL દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કંપની પિટિશન, ૧૯૮૮ ની સી.પી. નં. ૩૧.

(iii) ત્રિવેન્દ્રમની મુનસિફ કોર્ટમાં મધુસૂદનન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો જે ૧૯૮૬ ની ઓ.એસ. નં. ૧૩૨૯ હતો (ત્યારબાદ હાઇકોર્ટમાં પાછો ખેંચવામાં આવ્યો ત્યારે તેને સી.એસ. નં. ૩/૮૯ તરીકે પુનઃક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યો હતો) જેમાં તેઓ કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે ચાલુ હોવાનું જાહેર કરવા માટે અને ૨૩.૭.૮૬, ૧.૮.૮૬ અને ત્યારપછી યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગો ગેરકાયદેસર છે અને કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનની બહાર છે તેવું જાહેર કરવા માટે ડિક્રીની માંગણી કરવામાં આવી હતી.

(iv) સમાન રાહતો માટે કેરળ કૌમુદી સામે KIPL દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો જે ઓ.એસ. નં. ૪૮૨/૮૮ હતો (ત્યારબાદ હાઇકોર્ટમાં પાછો ખેંચવામાં આવ્યો ત્યારે તેને સી.એસ. નં. ૫/૮૯ તરીકે પુનઃક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યો હતો).

(v) ત્રીજા કરાર, આંક–P.૩ ના વિશિષ્ટ અમલ માટે મધુસૂદનન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો (ઓ.એસ. નં. ૪૮૩/૮૮, ત્યારબાદ હાઇકોર્ટમાં પાછો ખેંચવામાં આવ્યો ત્યારે તેને સી.એસ. ૬/૮૯ તરીકે પુનઃક્રમાંકિત કરવામાં આવ્યો હતો.)

(vi) ૨૧.૫.૮૫ ના બોર્ડના નિર્ણય મુજબ તેમના દ્વારા મધુસૂદનનને ૩૯૦ શેરનું ટ્રાન્સફર ગેરકાયદેસર અને રદબાતલ હોવાની જાહેરાત માટે અને અનુક્રમે ૨૨૨, ૮૪ અને ૮૪ શેરના માલિકો તરીકે તેમની નોંધણી કરીને

શેર રજિસ્ટરમાં સુધારા માટે ૧૯૮૭ માં મણિ અને તેના બાળકો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ૧૯૮૭ ની સી.પી. નં. ૨૬.

આ છ બાબતો હવે અમારી સમક્ષ ૧૯૯૧ ની સીએ નં. ૩૨૫૩–૩૨૫૮ તરીકે ક્રમાંકિત છે.

બીજી કાર્યવાહીઓનો સમૂહ જે ૧૯૮૬ ની કંપની પિટિશન નં. ૧૫ છે તે ૧૯૮૬ માં મણિની પત્ની કસ્તૂરી બાઈ, પુત્રી વલસા, રવિની પત્ની શૈલજા અને શ્રીનિવાસનની પત્ની લૈસા તેમજ માધવી દ્વારા KIPL ના શેર રજિસ્ટરમાં સુધારા માટે દાખલ કરવામાં આવી હતી. આ હવે ૧૯૯૧ ની સીએ ૩૨૬૦ તરીકે ક્રમાંકિત છે.

ત્રીજા સમૂહમાં મધુસૂદનનના સગીર પુત્ર વૈશાખ દ્વારા કેરળ કૌમુદીના શેર રજિસ્ટરમાં સુધારા માટે દાખલ કરવામાં આવેલી ૧૯૮૭ ની સીપી નં. ૧૧ (હવે ૧૯૯૧ ની સીએ ૩૨૬૧) નો સમાવેશ થાય છે.

ચોથા કાર્યવાહીઓના સમૂહમાં મૂળ રૂપે કેરળ એક્સપોર્ટ્સ અને KIPL ની ઑફિસ પરિસર સંબંધિત ત્રિવેન્દ્રમની મુનસિફ કોર્ટ સમક્ષ દાખલ કરાયેલા બે દાવાઓનો સમાવેશ થતો હતો. કેરળ એક્સપોર્ટ્સ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો (જે ટ્રાન્સફર થવા પર ૧૯૮૯ ની સીએસ નં. ૨ તરીકે ક્રમાંકિત થયો હતો) કેરળ કૌમુદી, શ્રીનિવાસન, રવિ અને માધવીને કૌમુદી બિલ્ડીંગ્સમાં તેના કામકાજમાં ખલેલ પહોંચાડતા અટકાવવા માટે ફરજિયાત મનાઈ હુકમ માટે હતો. ૧૯૮૮ ની ઓ.એસ. નં. ૧૫૬૯ (ત્યારબાદ ૧૯૮૯ ની

સીએસ ૪ તરીકે ક્રમાંકિત) એ KIPL દ્વારા મુનસિફ કોર્ટ સમક્ષ કૌમુદી બિલ્ડીંગ્સમાં KIPL ની વહીવટી ઑફિસના શાંતિપૂર્ણ કામકાજમાં અવરોધ ઊભો કરતા પ્રતિવાદીઓને અટકાવવા માટે દાખલ કરવામાં આવેલો સમાન દાવો હતો.

કંપની એક્ટની કલમ ૪૪૬ ની જોગવાઈઓ હેઠળ તમામ મૂળ દાવાઓ હાઈકોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા હતા અને અગાઉ નોંધેલી ઘણી કંપની પિટિશનો સાથે તેમની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી. પક્ષકારો દ્વારા પુરાવા તરીકે લગભગ ૨૯૬ દસ્તાવેજો રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. સાત સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી હતી. મધુસૂદનનના સમર્થનમાં જુબાની આપનાર ચાર સાક્ષીઓ પી.કે. કુરિયન, એડવોકેટ (PW ૧), મોહન રાજ, મધુસૂદનનના ભૂતપૂર્વ પર્સનલ આસિસ્ટન્ટ (PW ૨) વાસુદેવન, ભૂતપૂર્વ કંપની સેક્રેટરી (PW ૩) અને મધુસૂદનન પોતે (PW ૪) હતા. વિરોધીઓ સુધી, મણિ (RW ૧), શ્રીનિવાસન (RW ૨) અને લૈસા શ્રીનિવાસન (RW ૩) એ તેમના પક્ષના સમર્થનમાં પુરાવા આપ્યા હતા.

સિંગલ જજે મધુસૂદનનની તરફેણમાં ૧૯૮૬ ની સીપી નં. ૧૪ નો નિર્ણય કર્યો. સુધારણા માટેની અરજી સ્વીકારવામાં આવી હતી અને ૮.૮.૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગમાં કરવામાં આવેલી શેરોની ફાળવણી રદ કરવામાં આવી હતી અને શ્રીનિવાસન અને રવિને દરેકને વધુ ૪૨૫ શેરની ફાળવણી રદ કરીને કેરળ કૌમુદીના શેર રજિસ્ટરમાં સુધારાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. મણિની તરફેણમાં એક શેરના ટ્રાન્સફરને રદ કરવાની વિનંતી, જોકે, નામંજૂર

કરવામાં આવી હતી. જો કે, KIPL દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી પિટિશન (૧૯૮૬ ની સીપી નં. ૩૧) જેણે ૧૯૮૬ ની સીપી નં. ૧૪ ની જેમ જ રાહત માંગી હતી તે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા વિલંબના આધારે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. મધુસૂદનનનો દાવો (સી.એસ. નં. ૩ ના ૧૯૮૯) અને KIPL નો દાવો (સી.એસ. નં. ૫ ના ૧૯૮૯), અન્ય બાબતોની સાથે એમ ઠરાવીને ડિક્રી કરવામાં આવ્યો હતો કે ૨૩.૭.૮૬, ૧.૮.૮૬, અને ૧૭.૮.૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગો જ્યાં સુધી તે મધુસૂદનનને અસર કરતી હતી અને જેના દ્વારા મધુસૂદનનને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર પદેથી હટાવી દેવામાં આવ્યા હતા અને કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનની કલમ ૭૪ કાઢી નાખવામાં આવી હતી, તે ગેરકાયદેસર અને અમાન્ય હતી. મધુસૂદનનને કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. મધુસૂદનન દ્વારા આંક–પી૩ ના વિશિષ્ટ અમલ માટે દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો (૧૯૮૯ નો સી.એસ. નં. ૬) પણ ડિક્રી કરવામાં આવ્યો હતો. ૩૯૦ શેરના ટ્રાન્સફરને બાજુ પર રાખવા માટે મણિ અને તેના બાળકોની અરજી (સીપી નં. ૨૬/૮૭) ફગાવી દેવામાં આવી હતી. મણિ દ્વારા મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરાયેલા શેર માટે મધુસૂદનન દ્વારા મણિને કેટલી રકમ ચૂકવવાપાત્ર છે તે નક્કી કરવા માટે એક આર્બિટ્રેટરની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

મણિની પત્ની અને અન્ય લોકો દ્વારા શરૂ કરાયેલ કાર્યવાહીનો બીજો સમૂહ એટલે કે KIPL ના શેર રજિસ્ટરમાં સુધારા માટે ૧૯૮૬ ની સીપી નં.

૧૫ અને કાલા કૌમુદીના શેર રજિસ્ટરમાં સુધારા માટે મધુસૂદનનના સગીર પુત્ર, વૈશાખ દ્વારા દાખલ કરાયેલ ત્રીજો સમૂહ (૧૯૮૭ ની સીપી નં. ૧૧) ફગાવી દેવામાં આવ્યા હતા.

કૌમુદી બિલ્ડીંગ્સમાં તેમના સતત કબજાના સંબંધમાં કેરળ એક્સપોર્ટ્સ અને KIPL દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા બે દાવાઓ (અનુક્રમે ૧૯૮૯ ના સીએસ ૨ અને ૧૯૮૯ ના સીએસ ૪) ડિક્રી કરવામાં આવ્યા હતા.

અસંતુષ્ટ પક્ષકારોએ દરેક બાબતમાં અપીલ દાખલ કરી. એક સામાન્ય ચુકાદા દ્વારા, ડિવિઝન બેન્ચે ૧૯૮૯ ના સીએસ ૨ ની અપીલ સિવાયની તમામ અપીલોમાં વિદ્વાન સિંગલ જજના તારણોને ઉલટાવી દીધા. અલગ અલગ કાર્યવાહીઓમાં આ કોર્ટમાં નવ વિશેષ લીવ પિટિશનો દાખલ કરવામાં આવી હતી જેના પર ૨૭ ઓગસ્ટ ૧૯૯૧ ના રોજ લીવ મંજૂર કરવામાં આવી હતી.

અમે દરેક અપીલ પર અલગથી અમારા તારણો આપતા પહેલા વિવિધ મુકદ્દમાઓમાં સામાન્ય કહી શકાય તેવા મુદ્દાઓ પર વિચાર કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકીએ છીએ.

પહેલા મુકદ્દમાના સમૂહમાં મૂળભૂત પ્રશ્ન, એટલે કે કેરળ કૌમુદીમાં નિયંત્રણ હિત કોની પાસે છે, જેના કારણે નીચેના મુદ્દાઓ ઉદ્ભવ્યા છે:

(A) મણિ અને તેના બાળકો દ્વારા મધુસૂદનનને શેર ટ્રાન્સફર.

(B) મધુસૂદનનને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર પદેથી હટાવવા;

(C) રવિ અને શ્રીનિવાસનને વધારાના શેર ઈશ્યૂ કરવા, અને

(D) ૧૬.૧.૧૯૮૬ ના કરાર (કરાર) નો વિશિષ્ટ અમલ.

મણિ અને તેના બાળકો દ્વારા મધુસૂદનનને શેર ટ્રાન્સફર સી.પી. ૨૬/૮૭ માં, મણિ અને તેના જૂથે મણિ અને તેના જૂથે ૧૯૮૫ માં મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરેલા શેરના સંબંધમાં શેરધારક તરીકે મધુસૂદનનનું નામ કાઢી નાખીને કેરળ કૌમુદીના શેર રજિસ્ટરમાં સુધારા માટે પ્રાર્થના કરી હતી. આ પ્રાર્થનાઓ એ આધાર પર કરવામાં આવી હતી કે વાસ્તવમાં ૧૯૮૫ માં શેર ટ્રાન્સફર થયા હતા જેને બે વર્ષ પછી રદ કરવાની માંગ કરવામાં આવી હતી. જેના આધારે આ માંગણી કરવામાં આવી હતી તે નીચે મુજબ હતા:

A. ટ્રાન્સફર માટેના વળતર અંગે સંમતિ થઈ ન હતી અને વાસ્તવમાં કોઈ વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું ન હતું.

B. ટ્રાન્સફરને અસર કરતા કોઈ યોગ્ય દસ્તાવેજો ચલાવવામાં આવ્યા ન હતા.

C. વલસા કે સુકુમારન મણિ, એક સગીર, બંનેમાંથી કોઈને ટ્રાન્સફર અંગે કોઈ જાણકારી ન હતી અને તેમના શેરનું ટ્રાન્સફર અમાન્ય હતું.

D. કોઈપણ ટ્રાન્સફરના સંબંધમાં કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૦૮ નું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું.

વિદ્વાન સિંગલ જજે ચારેય દલીલોને ફગાવી દીધી, અને અમારા મતે, યોગ્ય રીતે. ડિવિઝન બેન્ચે નીચેના ફકરાઓમાં જણાવેલા કારણોસર કાનૂની અને તથ્યાત્મક રીતે અસ્થિર હોય તેવા આધારો પર મણિ અને તેના જૂથની તરફેણમાં ચુકાદો આપ્યો.

ટ્રાન્સફર સંબંધિત દસ્તાવેજી પુરાવા, શંકાને કોઈ અવકાશ રાખ્યા વિના દર્શાવે છે કે શેરનું માન્ય ટ્રાન્સફર થયું હતું. શરૂઆત કરવા માટે ૧૯ માર્ચ ૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગની મિનિટ્સ [આંક–આર–૬૨(a)] જે મણિ દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવી હતી, તેમાં નીચે મુજબ નોંધવામાં આવ્યું છે:

> "શ્રી એમ.એસ. મણિના શેર. શ્રી એમ.એસ. મણિ અને પરિવારની માલિકીના કેરળ કૌમુદીના તમામ શેર તેમના દ્વારા શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનનને ગીરવે મુકવામાં આવશે જેઓ શ્રી એમ.એસ. મણિને નાણાકીય સુવિધાઓ પૂરી પાડશે. લોનની ચુકવણી ૨૨ ટકા વ્યાજ સાથે શ્રી મણિ દ્વારા કરવામાં આવશે ત્યારે શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનન શ્રી એમ.એસ. મણિના શેર છૂટા કરશે. ટ્રાન્ઝેક્શનની કાર્યપદ્ધતિ મેનન એન્ડ પાઈના બેરિસ્ટર પી.કે. કુરિયનની સલાહથી નક્કી કરવામાં આવશે".

આ પરથી મણિ અને તેના જૂથનો તેમના શેરહોલ્ડિંગ મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરવાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ થાય છે. જોકે ટ્રાન્સફરની રીત પાછળથી બદલવામાં આવી હતી, પરંતુ ૨૩ એપ્રિલ ૮૫ ના રોજ યોજાયેલી કેરળ કૌમુદીની

બોર્ડ મીટિંગમાં આ ઈરાદાની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. મીટિંગની મિનિટ્સ (આંક–પી–૬૨(b)) માં દેખાતા પાંચમા અને છઠ્ઠા ઠરાવો જે મણિ દ્વારા પણ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા તે નીચે મુજબ છે:

"શ્રી એમ.એસ. મણિ

શ્રી એમ.એસ. મણિ દ્વારા સબમિટ કરાયેલ ૨૩. ૪. ૮૫ બપોરથી કેરળ કૌમુદી (પ્રા) લિ.ના ડિરેક્ટર પદેથી રાજીનામાનો પત્ર બોર્ડ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો.

(૬) કેરળ કૌમુદી (પી) લિ.માં શ્રી એમ.એસ. મણિ અને પરિવારની માલિકીના શેર.

"કેરળ કૌમુદી (પી) લિ.માં શ્રી એમ.એસ. મણિ અને પરિવારની માલિકીના શેર શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરનાર અને ટ્રાન્સફરી વચ્ચે પરસ્પર સંમતિથી વળતર પર તાત્કાલિક ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે. શેર ટ્રાન્સફર માટે અંતિમ વળતર નક્કી કરતા પહેલા ૩૧ માર્ચ, ૧૯૮૫ સુધી આવકવેરા વિભાગ વગેરેને શ્રી એમ.એસ. મણિની જવાબદારીઓ કેરળ કૌમુદી (પી) લિ. દ્વારા પતાવવામાં આવવી જોઈએ. કેરળ કૌમુદી (પી) લિ. કંપની માટે શ્રી એમ.એસ. મણિ દ્વારા આપવામાં આવેલી વ્યક્તિગત બાંયધરીઓને કારણે ઊભી થતી જવાબદારીઓને નિભાવવાની બાંયધરી આપે છે". (ભાર ઉમેરાયો).

છઠ્ઠો ઠરાવ સ્પષ્ટપણે ત્રણ અલગ અલગ તબક્કાઓની કલ્પના કરે છે: શેરનું તાત્કાલિક અને બિનશરતી ટ્રાન્સફર, પછી, કેરળ કૌમુદી દ્વારા મણિની આવકવેરા જવાબદારીઓની પતાવટ અને, આ બંને તબક્કાઓ પછી, પરસ્પર સંમત થવા માટેના ટ્રાન્સફર માટેના વળતરનું નિર્ધારણ.

તેથી, ડિવિઝન બેન્ચે એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી કે શેર ટ્રાન્સફર કરવાનો કરાર શેરની કિંમતના નિર્ધારણ પર શરતી હતો અને તે નિષ્કર્ષ પર આવવામાં ભૂલ કરી હતી કે કારણ કે આવું કોઈ નિર્ધારણ કરવામાં આવ્યું ન હતું, કોઈ ટ્રાન્સફર થઈ શક્યું ન હોત. સ્પષ્ટ ઈરાદો શેરનું તાત્કાલિક ટ્રાન્સફર કરવાનો હતો અને પાછળથી વળતર પર સંમત થવાનો હતો. સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ ની કલમ ૯ આને પરવાનગી આપે છે.[1]

સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ ની કલમ ૨(૧૦) સાથે વાંચતા કલમ ૪ માં એવી આવશ્યકતા છે કે વેચાણ કરારમાં માલના ટ્રાન્સફર માટે વળતર તરીકે નાણાંની ચુકવણીની જોગવાઈ હોવી જોઈએ, અથવા અલગ રીતે કહીએ તો, કિંમત ચૂકવવી જ જોઈએ. પરંતુ ૧૯૩૦ ના અધિનિયમની કલમ ૯ પક્ષકારોને ટ્રાન્સફર સમયે કિંમત નક્કી ન કરવાની અને વળતરની રકમ નક્કી કરવાનું પછીની તારીખ પર છોડવાની મંજૂરી આપે છે. કરાર એક્ટ, ૧૮૭૨ ની

1

કલમ ૨૯ હેઠળ પક્ષકારો દ્વારા જાતે અથવા તૃતીય પક્ષ દ્વારા કિંમતના ભાવિ નિર્ધારણ માટે પ્રદાન કરતો કરાર નિશ્ચિત કરવામાં સક્ષમ છે અને અમાન્ય નથી [જુઓ: ઉદાહરણ (e)] આવી સ્પષ્ટ અને સ્પષ્ટ વૈધાનિક જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને, મણિનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા વિદ્વાન વકીલની રજૂઆત કે આવો કરાર અનિશ્ચિતતા માટે રદબાતલ છે કારણ કે કિંમત નક્કી કરવામાં આવી ન હતી, તે અસ્વીકાર્ય છે. બેન્જામિનના સેલ ઓફ ગુડ્સ (૧૯૭૪ એડિશન) નો પેસેજ કે જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો જે કહે છે

> "જો કિંમત પક્ષકારો વચ્ચે પાછળથી સંમત થવા માટે છોડી દેવામાં આવે છે, તો સામાન્ય રીતે અનિશ્ચિતતાના આધારે કોઈ બંધનકર્તા કરાર થશે નહીં, સિવાય કે અને જ્યાં સુધી તેઓ પછીથી કિંમત પર સમજૂતી ન પહોંચે. વધુમાં, કિંમતને આગળની વાટાઘાટો માટે ખુલ્લી છોડવાનો કરાર સામાન્ય રીતે કોઈપણ અનુમાનને બાકાત રાખશે કે કિંમત કલમ ૮(૨) ની જોગવાઈઓ અનુસાર વાજબી કિંમત હોવી જોઈએ."

તે ઇંગ્લેન્ડમાં હોય તેવો કાયદાનો ખુલાસો હોઈ શકે છે અને તેને સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટની કલમ ૯(૧) ના અર્થઘટન પર સત્તાધિકારી તરીકે જોઈ શકાય નહીં. આ ઉપરાંત, ટાંકવામાં આવેલ એ જ પેસેજ આગળ કહે છે:

> "પરંતુ એ સિદ્ધાંત મુજબ કે અદાલતો પક્ષકારો માને છે કે તેઓએ પૂર્ણ કર્યા છે તેવા સોદાને જાળવી રાખવાનો પ્રયાસ કરશે, ખાસ

કરીને એક્ઝિક્યુટેડ અથવા આંશિક રીતે એક્ઝિક્યુટેડ કોન્ટ્રાક્ટના કિસ્સામાં, જો પછીથી કિંમત નક્કી ન થાય, તો કોઈ પણ દરે વાજબી કિંમત ચૂકવવામાં આવે તેવો ઇરાદો કાઢવો ક્યારેક શક્ય બને છે, અથવા પક્ષકારો વચ્ચે વ્યવહારની રીત જેવા અન્ય સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખી શકાય છે."

આ કિસ્સામાં, તેમાં કોઈ શંકા નથી કે શેરના તાત્કાલિક ટ્રાન્સફર માટેના કરારનો પ્રથમ તબક્કો એક્ઝિક્યુટ કરવામાં આવ્યો હતો અને ડિવિઝન બેન્ચે વિપરીત ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી.

શેર માટે વાજબી કિંમત શું હશે, તે નક્કી કરવાની રીત અને મધુસૂદનન દ્વારા મણિને અગાઉથી કોઈ વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું છે કે કેમ તે પ્રશ્નો પર પાછળથી વિચાર કરવામાં આવશે.

કેરળ કૌમુદીની ૨૧ મે ૧૯૮૫ [આંક–પી–૬૨ (C)] ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગની મિનિટ્સ દર્શાવે છે કે બોર્ડ સમક્ષ નીચેના શેર ટ્રાન્સફર દસ્તાવેજો મૂકવામાં આવ્યા હતા, એટલે કે એમ.એસ. મણિ દ્વારા મધુસૂદનનને ૨૨૨ શેરના ટ્રાન્સફરને લગતા દસ્તાવેજો, વલસા મણિ દ્વારા મધુસૂદનનને ૮૪ શેર, સુકુમારન મણિ દ્વારા એમ.એસ. મણિને ૮૪ શેર અને મણિ દ્વારા મધુસૂદનનને ૮૪ શેર. બોર્ડ રિઝોલ્યુશન આગળ નોંધે છે.

"ચર્ચા પછી બોર્ડ દ્વારા શેર ટ્રાન્સફરને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને અન્ય કોઈપણ ડિરેક્ટરને શ્રી

એમ.એસ. મધુસૂદનનની તરફેણમાં જારી કરવામાં આવનાર સંબંધિત નવા શેર પ્રમાણપત્રો પર હસ્તાક્ષર કરવા અને કંપની સેક્રેટરીની હાજરીમાં શેર પ્રમાણપત્રોમાં કંપનીની સામાન્ય મહોર લગાવવાની સત્તા આપવામાં આવી હતી"

૨૧ મે ૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગની મિનિટ્સ વાંચવામાં આવી હતી અને ૪ જૂન ૧૯૮૫ ના રોજ મંજૂર કરવામાં આવી હતી. બંને મીટિંગમાં માધવી, મધુસૂદનન, શ્રીનિવાસન અને રવિ હાજર રહ્યા હતા અને મિનિટ્સ પર અધ્યક્ષ તરીકે માધવી દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. મણિ અને તેના બાળકોના શેરહોલ્ડિંગનું ટ્રાન્સફર પણ કંપનીના શેર સર્ટિફિકેટ લેજર (આંક–પી–૯૦) માં નિર્વિવાદપણે દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.

આ પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે બોર્ડ સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ એક્ઝિક્યુટ કરવામાં આવ્યા હતા અને અન્યથા યોગ્ય રીતે પૂર્ણ કરવામાં આવ્યા હતા, અન્યથા આવા ટ્રાન્સફરની મંજૂરીનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી.

આ મિનિટ્સ ઉપરાંત, ૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગની મિનિટ્સ છે, જ્યારે મધુસૂદનન પહેલાથી જ કેરળ કૌમુદીના નિયંત્રણમાંથી અસરકારક રીતે દૂર થઈ ગયા હતા. મિનિટ્સની આઇટમ નં. ૪

રવિ દ્વારા મણિને શેરના ટ્રાન્સફર સાથે સંબંધિત છે. આવા ટ્રાન્સફર સામે મધુસૂદનનના વાંધાનો સામનો કરતાં, મિનિટ્સ નોંધે છે:

> "શ્રીમતી સી.એન. માધવીએ ધ્યાન દોર્યું કે શ્રી એમ.એસ. મણિ પાસે રહેલા શેરની વેચાણ કિંમત, જે ટ્રાન્સફર સમયે કંપનીના કુલ શેરના લગભગ ૨૪ ટકા હતી, તે શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનન દ્વારા ચૂકવવામાં આવી ન હતી. તેણીએ ધ્યાન દોર્યું કે શ્રી એમ.એસ. મણિ કંપનીના સૌથી વરિષ્ઠ ડિરેક્ટર હતા અને તેઓ કંપનીના સ્થાપક સ્વર્ગસ્થ શ્રી સુકુમારનના સૌથી મોટા પુત્ર છે. તેણીએ એમ પણ ધ્યાન દોર્યું કે શ્રી એમ.એસ. મણિ તેમના પિતાના નામે રહેલા શેરના ૧/૫ માટે પાત્ર છે. તેણીએ વધુમાં ધ્યાન દોર્યું કે તે કંપની માટે પ્રતિષ્ઠાજનક છે કે શ્રી એમ.એસ. મણિ, ભૂતપૂર્વ વરિષ્ઠ ડિરેક્ટર અને અખબારના ગૌરવશાળી સંપાદક, કંપનીના શેરધારક બને".

કંપનીના રજિસ્ટ્રાર પાસે કંપનીઝ એક્ટ ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૫૯ હેઠળ ફાઇલ કરાયેલ કેરળ કૌમુદીના ૨૭ જૂન ૧૯૮૫ ના વાર્ષિક રિટર્નમાં, ભૂતકાળના અને વર્તમાન સભ્યો અને ડિબેન્ચર ધારકોની સૂચિમાં, મણિ અને તેના બાળકોના નામ સહિત તમામ પક્ષકારોના નામ આપવામાં આવ્યા છે. જોકે તેમના નામની સામે એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે તેઓએ તેમના શેરહોલ્ડિંગનું મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કર્યું છે. દરેક દ્વારા કરવામાં આવેલા

ટ્રાન્સફરની વિગતો તેમજ ટ્રાન્સફરની નોંધણીની તારીખ ૨૧ મે ૧૯૮૫ (આંક–પી–૧૨૮) તરીકે આપવામાં આવી છે.

૧ માર્ચ ૧૯૮૬ ના રોજ અખબારોની માલિકીને લગતી કાયદાકીય જરૂરિયાતને ધ્યાનમાં રાખીને, ફોર્મ IV માં એક નિવેદન પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું હતું. શેરધારકોની યાદીમાં મધુસૂદનન, રવિ, વિસાખ મધુસૂદનન, દીપુ રવિ, એમ.એસ. શ્રીનિવાસન, જુલી મધુસૂદનન અને અંજુ શ્રીનિવાસનના નામો દર્શાવવામાં આવ્યા છે. મણિ અથવા તેના કોઈ પણ બાળકોનો શેરધારકો તરીકે કોઈ ઉલ્લેખ નથી (આંક–પી–૮૬). મણિ અથવા અન્ય કોઈ શેરધારકો દ્વારા કોઈ વિરોધ કરવામાં આવ્યો ન હતો જે નિવેદનો ખોટા હોય તો સ્વાભાવિક રીતે જ કરવામાં આવ્યો હોત.

કેરળ કૌમુદીના બોર્ડમાંથી મધુસૂદનનને હટાવ્યા પછી પણ, ૨૬ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૬ ના વાર્ષિક રિટર્ન (આંક–પી.૧૨૮ (a)) માં, કેરળ કૌમુદીના વાર્ષિક રિટર્નના ભાગરૂપે રજિસ્ટ્રાર ઑફ કંપનીઝ પાસે દાખલ કરાયેલ શેરધારકોની યાદીમાં, મણિને કંપનીમાં માત્ર એક શેર ધરાવતા અને મધુસૂદનનને ૬૧૨ શેર ધરાવતા દર્શાવવામાં આવ્યા છે. આ રિટર્ન શ્રીનિવાસન અને રવિના હસ્તાક્ષરમાં કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને ડિરેક્ટર તરીકે અનુક્રમે રવિ અને શ્રીનિવાસન દ્વારા કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૬૧(૨) હેઠળ પ્રમાણપત્ર સાથે ફાઇલ કરવામાં આવ્યું છે. તેઓએ પ્રમાણિત કર્યું છે કે

રિટર્નમાં વાર્ષિક સામાન્ય સભાના દિવસે જે તથ્યો હતા તે સાચી અને સંપૂર્ણ રીતે દર્શાવવામાં આવ્યા છે અને છેલ્લા વાર્ષિક રિટર્નની તારીખથી તમામ શેરો અને ડિબેન્ચર્સનું ટ્રાન્સફર અને શેરો અને ડિબેન્ચર્સના તમામ વધુ પ્રમાણપત્રો જારી કરવામાં આવ્યા હતા તે માટે જાળવવામાં આવેલ પુસ્તકોમાં યોગ્ય રીતે નોંધવામાં આવ્યા હતા.

રવિ અને શ્રીનિવાસન ૨૮ જુલાઈ ૧૯૮૭ (આંક–પી૧૩૧(a)) ના હસ્તાક્ષરમાં ફાઈલ કરાયેલ કેરળ કૌમુદીના વાર્ષિક રિટર્નમાં આ ફરીથી કરવામાં આવ્યું હતું. મધુસૂદનનને ૬૧૨ શેર ધરાવતા દર્શાવવામાં આવ્યા છે અને મણિને માત્ર એક શેર ધરાવતા દર્શાવવામાં આવ્યા છે. કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૬૪ હેઠળ, વાર્ષિક રિટર્ન, પ્રમાણપત્રો અને તેમાંના નિવેદનો, અધિનિયમ હેઠળ "કોઈપણ બાબતો કે જે દાખલ કરવા માટે નિર્દેશિત અથવા અધિકૃત હોય તેના પ્રથમ દૃષ્ટિએ પુરાવા રહેશે".

મણિ દ્વારા આપવામાં આવેલ ખુલાસો કે તેણે વૈધાનિક ઘોષણાઓનો પ્રતિસાદ આપ્યો ન હતો, જોકે તેઓ કેરળ કૌમુદીના શેરધારકો તરીકે તેમનું નામ અથવા તેમના બાળકોના નામ દર્શાવતા ન હતા, કારણ કે ત્યાં શેર ટ્રાન્સફર કરવાનો કરાર હતો અને પક્ષકારો વચ્ચેના ગાઢ સંબંધને કારણે, તે આકર્ષક છે. મણિના પુરાવા મુજબ, તેણે પોતાના શેર બિલકુલ ટ્રાન્સફર કરવા સંમત ન હતા કારણ કે વળતર નક્કી કરવામાં આવ્યું ન હતું. તદુપરાંત, પક્ષકારો

વચ્ચેના સંબંધો સૌહાર્દપૂર્ણ સિવાય અન્ય કંઈપણ હતા. ૧૯૮૬ માં મધુસૂદનને કાર્યવાહી શરૂ કર્યા પછી જ, શેર ટ્રાન્સફર થયાના બે વર્ષથી વધુ સમય પછી, મણિએ શેર રજિસ્ટર સુધારવા માટે અરજી દાખલ કરી.

જો આ મુદ્દા પર કોઈ શંકા હોય તો પણ, ૧૯૮૬ ની સીપી નં. ૧૪ માં માધવી દ્વારા પોતાના અને રવિ, શ્રીનિવાસન અને મણિ વતી (જેમાં મણિને "પાંચમા કાઉન્ટર પિટિશનર" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે અને મધુસૂદનનને "પિટિશનર" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) દાખલ કરાયેલ કાઉન્ટર એફિડેવિટમાં આપવામાં આવેલી સ્વીકૃતિઓ આ બાબતને નિર્ણાયક રીતે ઉકેલે છે. તેણે પુષ્ટિ કરી છે:

(a) "વાસ્તવમાં પાંચમા કાઉન્ટર પિટિશનરે ૧૯૮૫ માં કંપની છોડી દીધી હતી અને પોતાને અને તેમના બાળકોને (પુખ્ત પુત્રી અને સગીર પુત્ર) સંબંધિત તમામ ૩૯૦ શેર પિટિશનરને ટ્રાન્સફર કરી દીધા છે, વળતરનો માત્ર એક નાનો ભાગ મેળવીને અને પિટિશનરના વચનને સ્વીકારીને કે તેઓ બાકીની રકમ ચૂકવશે, પિટિશનરના વચનને સાબિત કરવા માટે ઔપચારિક દસ્તાવેજોનો આગ્રહ રાખ્યા વિના પણ"

(b) "એકવાર કલમ ૭૪ માં પિટિશનરની પસંદગી મુજબ સુધારો કરવામાં આવ્યો, પછી તેનું વલણ ધીમે ધીમે બદલાવા લાગ્યું. તો

પણ અમે તેને ગંભીરતાથી ન લીધું. એટલા માટે પાંચમા કાઉન્ટર પિટિશનરે પોતાના શેર પિટિશનરને ટ્રાન્સફર કરી દીધા, તેમને કંપની પર શાબ્દિક રીતે અંકુશ આપી દીધો".

(c) "તેણે (મણિ) અને તેના સગીર પુત્ર પાસે કંપનીમાં ૩૦૬ શેર હતા જે તેણે ૧૯૮૫ માં પિટિશનરને ટ્રાન્સફર કર્યા હતા".

(d) "પિટિશનર પાસે કંપનીના ૧૦૦૦ રૂપિયાના ૬૧૨ ઇક્વિટી શેર છે".

મણિએ ૨૮ નવેમ્બર, ૧૯૮૬ ના રોજ અરજી ૩૦૫/૮૬ (સીપી નં. ૧૪/૮૬ માંથી ઉદ્ભવતા) માં પુષ્ટિ કરેલા એફિડેવિટમાં પણ કહ્યું છે:

"મીટિંગ પૂરી થયા પછી પિટિશનર અને ૨ થી ૫ ઉત્તરદાતાઓ, એટલે કે, માતા અને પુત્રો વચ્ચે તે જ રૂમમાં અનૌપચારિક વાતચીત થઈ. આ દરમિયાન, બીજા પ્રતિવાદીએ પિટિશનરને પૂછ્યું કે તેણે ૧૯૮૫ માં મારા દ્વારા તેને ટ્રાન્સફર કરાયેલા શેરો માટે બાકી વળતર કેમ ચૂકવ્યું નથી. પિટિશનરે કહ્યું કે જ્યારે તેની પાસે પૈસા હશે ત્યારે તે તે ચૂકવશે. ત્યારબાદ બીજા પ્રતિવાદીએ સૂચન કર્યું કે પિટિશનર તે સ્થિતિમાં શેર મને પાછા ટ્રાન્સફર કરી શકે છે".

૧૯૮૬ અને ૧૯૮૭ ના વાર્ષિક રિટર્નમાં મણિના નામે દર્શાવવામાં આવેલ એક શેર રવિ દ્વારા મણિને ૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી

મીટિંગમાં વેચવામાં આવ્યો હતો. જેમ કે મિનિટ્સ (આંક–પી–૬૨(N)) માં નોંધવામાં આવ્યું છે અને સી.પી. નં. ૧૪/૮૬ માં માધવી દ્વારા રવિ, શ્રીનિવાસન, મણિ અને પોતાના વતી પુષ્ટિ કરેલા એફિડેવિટમાં પુષ્ટિ કરવામાં આવી છે:

> "૨૬ ઓગસ્ટ, ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની મીટિંગમાં સ્પષ્ટપણે એ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવામાં આવ્યો કે શું પાંચમા પ્રતિવાદી (મણિ) ને એવા વ્યક્તિ તરીકે પસંદ કરવાના છે જેમને કંપનીના સભ્યપદ માટે સ્વીકારવા કંપનીના હિતમાં ઇચ્છનીય છે. બોર્ડે ઠરાવ્યું કે પાંચમા પ્રતિવાદી (મણિ) માત્ર ઇચ્છનીય વ્યક્તિ જ નથી, પરંતુ કંપનીના સભ્યપદમાં તેમનો પ્રવેશ તેની પ્રતિષ્ઠા વધારશે અને તેના વહીવટને મજબૂત બનાવશે. બોર્ડને લાગ્યું કે સંજોગોમાં તે આવશ્યક છે કે પાંચમા પ્રતિવાદી (મણિ) ને કંપનીના સભ્ય તરીકે સામેલ કરવામાં આવે".

૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ એક શેરના ટ્રાન્સફર દ્વારા તેમને સભ્યપદ માટે "સ્વીકારવામાં" આવ્યા હતા અને કંપનીના સભ્ય તરીકે "સામેલ" કરવામાં આવ્યા હતા, તે મણિ દ્વારા ૨૮ નવેમ્બર ૧૯૮૬ ના રોજ સમાન કાર્યવાહીમાં પુષ્ટિ કરાયેલ તેમના એફિડેવિટમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું છે.

આ સભ્યપદનો પ્રવેશ કેરળ કૌમુદીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૨૪(a) ના સંદર્ભમાં હતો, જે નિર્દેશિત કરે છે કે જ્યાં સુધી કોઈ સભ્ય અથવા ડિરેક્ટર દ્વારા પસંદ કરાયેલ કોઈ વ્યક્તિ કે જેમને કંપનીના હિતમાં સભ્યપદ માટે સ્વીકારવા ઇચ્છનીય છે, તેઓ વાજબી કિંમતે તે ખરીદવા તૈયાર છે, ત્યાં સુધી સભ્ય ન હોય તેવા વ્યક્તિને કોઈ શેર ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો કંપનીના બિન-સભ્યને કંપનીનો શેર વેચી શકાય છે, જ્યારે કોઈ સભ્ય તેને ખરીદવા ઇચ્છતો હોય ત્યારે પણ, જો ડિરેક્ટરો તેમને "એવી વ્યક્તિ તરીકે પસંદ કરે કે જેમને કંપનીના હિતમાં સભ્યપદ માટે સ્વીકારવા ઇચ્છનીય છે" અને જો આવી વ્યક્તિ શેર ખરીદવા તૈયાર હોય.

જો મણિ અને તેના બાળકો દ્વારા કેરળ કૌમુદીમાં તેમના સંપૂર્ણ શેરહોલ્ડિંગનું મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરવામાં ન આવ્યું હોત, તો મણિને કંપનીના સભ્યપદ માટે "સ્વીકારવાનો" કોઈ પ્રશ્ન ન હોત. ૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગની મિનિટ્સ, જે શ્રીનિવાસન દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે અને માધવી અને મણિના એફિડેવિટ્સ આ રીતે સાબિત કરે છે કે મણિ અને તેમના પરિવાર પાસે કંપનીમાં કોઈ શેર ન હતા ત્યાં સુધી કે ૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ રવિ દ્વારા કલમ ૨૪(a) હેઠળ મણિને સિંગલ શેર ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો ન હતો.

અમે એ તર્ક સમજી શક્યા નથી કે જેના દ્વારા ડિવિઝન બેન્ચે આ અનિવાર્ય નિષ્કર્ષને ટાળ્યો, જ્યારે તેણે કહ્યું કે "ભવિષ્ય માટે આયોજન કરતી વખતે સંભવિત અસ્વસ્થતાના અનુભવોથી બચવા માટે પાર્ટી માટે વધારાની સાવચેતી રાખવી ખુલ્લી છે". મધુસૂદનનની રજૂઆતોની તરફેણમાં પુરાવાઓની સંપત્તિની અવગણના કરીને અથવા ઓછામાં ઓછું પૂરતું વજન ન આપીને, એપેલેટ કોર્ટના વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ દસ્તાવેજોની ગેરહાજરી પર પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરવાનો પ્રયાસ કર્યો, જેમ કે મધુસૂદનનનું આવકવેરા રિટર્ન, જે તેમના મતે મધુસૂદનન દ્વારા મણિ પાસેથી વધારાના શેરોનું સંપાદન દર્શાવશે, એક કવાયત જે પહેલેથી જ રેકોર્ડ પરના સકારાત્મક પુરાવાઓ અને કોર્ટ સમક્ષ મણિ અને તેના જૂથની વારંવારની સ્વીકૃતિઓના ચહેરા પર સંપૂર્ણપણે બિનજરૂરી હતી.

વધુમાં, કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૯૪ હેઠળ, કલમ ૧૯૩ ની જોગવાઈઓ અનુસાર રાખવામાં આવેલી મીટિંગોની મિનિટ્સ તેમાં નોંધાયેલી કાર્યવાહીના પુરાવા હશે અને, જ્યાં સુધી વિપરીત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી, કલમ ૧૯૫ હેઠળ એવું માનવામાં આવશે કે બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની મીટિંગ યોગ્ય રીતે બોલાવવામાં આવી હતી અને યોજાઈ હતી અને તેમાં તમામ કાર્યવાહીઓ યોગ્ય રીતે થઈ છે. ૨૧ મે, ૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગની મિનિટ્સમાં નોંધ્યા મુજબ ટ્રાન્સફર ન થયા હોવાનું સાબિત કરવાની જવાબદારી મણિ પર હતી, જે જવાબદારી તે નિભાવવામાં સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ રહ્યો છે.

મણિના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે વૈધાનિક અનુમાન ઉપલબ્ધ નથી કારણ કે મધુસૂદનને સ્વીકાર્યું હતું કે કોઈ ઔપચારિક મીટિંગો યોજાઈ ન હતી અને મિનિટ્સ કંપની સેક્રેટરી દ્વારા અનૌપચારિક ચર્ચાઓ પછી તૈયાર કરવામાં આવી હતી અને શ્રીનિવાસનને બતાવવામાં આવી હતી જેમણે મધુસૂદનન દ્વારા મંજૂર થયા પછી તેના પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. આ રજૂઆત ત્રણ કારણોસર અસ્વીકાર્ય છે. પ્રથમ: કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશન (Art.૮૧) ડિરેક્ટરોને તેમની મીટિંગોને તેઓ યોગ્ય સમજે તે રીતે નિયમન કરવાની મંજૂરી આપે છે. આર્ટિકલ ૮૯ પણ કહે છે કે તમામ ડિરેક્ટરોને પ્રસારિત કરવામાં આવેલો લેખિત ઠરાવ અને તેમનામાંથી બહુમતી દ્વારા સંમત થયેલો ઠરાવ બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની મીટિંગમાં પસાર કરાયેલા ઠરાવ જેટલો જ માન્ય રહેશે. બીજું, કંપની એક્ટ ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૯૩(૧) પ્રદાન કરે છે:

૧૯૩(૧) સામાન્ય સભાઓ અને બોર્ડ અને અન્ય મીટિંગોની કાર્યવાહીની મિનિટ્સ. – દરેક કંપની દરેક સામાન્ય સભાની તમામ કાર્યવાહીઓની મિનિટ્સ અને તેના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની દરેક મીટિંગ અથવા બોર્ડની દરેક સમિતિની તમામ કાર્યવાહીઓની મિનિટ્સ, દરેક આવી મીટિંગના નિષ્કર્ષના ત્રીસ દિવસની અંદર રાખીને, તે હેતુ માટે રાખવામાં આવેલા પુસ્તકોમાં તેમની એન્ટ્રીઓ સતત ક્રમાંકિત પૃષ્ઠો સાથે જાળવી રાખશે".

તેથી, મિનિટ્સ પછીથી તૈયાર કરી શકાય છે, પરંતુ તે મિનિટ બુકમાં યોગ્ય રીતે દાખલ થવી જોઈએ અને પ્રારંભિક હોવી જોઈએ અને કોઈનો

એવો કેસ નથી કે આવું કરવામાં આવ્યું ન હતું. અંતે, મધુસૂદનને એમ પણ કહ્યું છે કે ઔપચારિક મીટિંગો યોજાઈ હતી અને મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયો તમામ સભ્યોને પ્રસારિત કરવામાં આવ્યા હતા. કોઈ પણ સંજોગોમાં, અમારું તારણ કે મણિ અને તેના બાળકો દ્વારા મધુસૂદનને શેર ટ્રાન્સફર ૧૯૫૬ એક્ટની કલમ ૧૯૫ હેઠળ વૈધાનિક અનુમાનના સમર્થન વિના પણ ઊભું રહેશે.

આંક–પી–૩, ત્રીજો કરાર જેનો શરૂઆતમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો તેમાં એક કલમ છે જે મણિના કેરળ કૌમુદીમાં શેરના મધુસૂદનનને વેચાણ સાથે સંબંધિત છે જેનો બંને પક્ષોએ ઉલ્લેખ કર્યો છે અને તેના પર આધાર રાખ્યો છે પરંતુ કલમના સાચા અર્થઘટન અંગે કોઈ સર્વસંમતિ નથી. આ વિવાદ કરારના વિશિષ્ટ અમલ માટે મધુસૂદનનના દાવાના સંબંધમાં વિગતવાર સંબોધવામાં આવ્યો છે.

જો આ કલમ એકમાત્ર આધાર હોત કે જેના પર આ કોર્ટને મણિના જૂથના શેરનું મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર અથવા વેચાણ થયું છે કે કેમ તે નક્કી કરવા માટે કહેવામાં આવત, તો વાસ્તવમાં શું થયું છે તે નક્કી કરવું મુશ્કેલ હોત એમાં કોઈ શંકા નથી. જો કે, આ કલમ દસ્તાવેજોની શ્રેણીમાંની એક માત્ર કલમ છે, જેની અધિકૃતતા પર વિવાદ થઈ શકે તેમ નથી, જે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ટ્રાન્સફર થયું હતું જોકે ચોક્કસ વળતર પર સહમતિ ન પણ થઈ હોય અથવા ચૂકવવામાં ન પણ આવી હોય.

મણિ ૨૧ મે ૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગ અથવા ૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ કેરળ કૌમુદીના સભ્યપદમાં પ્રવેશ મેળવ્યા સુધી કોઈ અન્ય મીટિંગમાં હાજર ન હતા. મધુસૂદનનના કેસને ટેકો આપતા આ કહેવાતા સંજોગો સિવાય, શ્રીનિવાસન ૨૧ મે, ૧૯૮૫ ના રોજ મીટિંગમાં હાજર રહ્યા હતા અને મિનિટ્સ પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. તેમનો દાવો છે કે વાસ્તવમાં આવી કોઈ મીટિંગ યોજાઈ ન હતી અને મધુસૂદનનની મેનેજિંગ ડિરેક્ટરશિપ દરમિયાન યોજાયેલી મીટિંગોની મિનિટ્સ પર તેમણે જ્યારે પણ હસ્તાક્ષર કર્યા હતા, ત્યારે મિનિટ્સની સામગ્રીથી અજાણ રહીને તેમણે મધુસૂદનનના કહેવાથી આવું કર્યું હતું, તે ભાગ્યે જ સંભવ છે. ભાઈઓ વચ્ચે પહેલેથી જ દુશ્મનાવટ હતી અને તે માનવા જેવું નથી કે તે મધુસૂદનન પર આટલો પ્રશ્નહીન વિશ્વાસ મૂકશે. વધુમાં, કેરળ કૌમુદી (આંક–પી–૮૧) ના હાજરી રજિસ્ટરમાં એન્ટ્રીઓ પણ આ દાવાને નકારી કાઢે છે. આ ઉપરાંત, મધુસૂદનનને કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર પદેથી હટાવ્યા પછી શ્રીનિવાસન દ્વારા રજૂ કરાયેલા મીટિંગની મિનિટ્સ અને વૈધાનિક રેકોર્ડ્સ પરથી આ ખુલાસાની અસત્યતા સ્પષ્ટ થાય છે, જેમાં મણિ અને તેના બાળકોએ કંપનીમાં તેમના શેર મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કર્યા હોવાનું જણાવવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું.

હકીકત એ છે કે રવિ, શ્રીનિવાસન અને મણિ સહિતના તમામ પક્ષો, જેઓ કઠણ વેપારીઓ હતા, તેઓ માત્ર એ આધાર પર જ આગળ વધ્યા ન

હતા કે મણિ અને તેના બાળકોના શેરહોલ્ડિંગનું મધુસૂદનનને અસરકારક ટ્રાન્સફર થયું છે, પરંતુ રજિસ્ટ્રાર ઑફ કંપનીઝને પણ આ બાબત પ્રમાણિત કરી હતી, અને વધુમાં તેમના સોગંદનામામાં શપથપૂર્વક પુષ્ટિ કરી હતી કે આવું ટ્રાન્સફર થયું છે, તે માત્ર એવા નિષ્કર્ષ પર દોરી શકે છે કે કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની જોગવાઈઓના પાલનમાં યોગ્ય રીતે એક્ઝિક્યુટ કરાયેલા શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મના આધારે ટ્રાન્સફર કાયદેસર રીતે પ્રભાવિત થયું હતું.

તેમ છતાં, ઉત્તરદાતાઓ દલીલ કરે છે કે, વાસ્તવમાં એવા કોઈ શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ ન હતા જે બોર્ડ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હોય અને મણિ અને તેના બાળકો દ્વારા એક્ઝિક્યુટ કરાયેલા એકમાત્ર ટ્રાન્સફર ફોર્મ કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૦૮ નું પાલન ન કરવાને કારણે અમાન્ય હતા.

પોતાના અને પોતાના બાળકોના શેરહોલ્ડિંગ મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કર્યા હતા કે કેમ તે પ્રશ્નના જવાબમાં મણિએ મુખ્ય તપાસમાં કહ્યું:

> "જ્યારે મેં મારું ડિરેક્ટર પદ છોડવાનું નક્કી કર્યું, ત્યારે સેક્રેટરી જરૂરી પત્ર લાવ્યા, જેના પર મેં સહી કરી. પછી અમારા શેર પિટિશનર (મધુસૂદનન) ને ટ્રાન્સફર કરવાના ફોર્મ લાવવામાં આવ્યા. પરંતુ મેં જોયું કે તે ફોર્મ્સમાં કન્સીડરેશન કોલમ ભરેલી ન હતી. પિટિશનરે મને કહ્યું કે કન્સીડરેશન પછીથી નક્કી કરી શકાશે અને ટ્રાન્સફર તાત્કાલિક થઈ શકશે. પરંતુ મેં કહ્યું કે

કન્સીડરેશન નક્કી કર્યા પછી જ હું તેના પર સહી કરીશ. તેમ છતાં, હું શેર ટ્રાન્સફર કરીશ તેવી ખાતરી આપવા માટે, મેં ફોર્મ્સ પર સહી કરી અને તેને મારી પત્નીને સુરક્ષિત કસ્ટડીમાં રાખવા માટે સોંપી દીધા. હું જાણતો હતો કે જો ૬૦ દિવસમાં બાબતો ફાઇનલ ન થાય તો ફોર્મ્સનો ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. તેથી મેં પિટિશનરને કન્સીડરેશન નક્કી કરવા માટે ઘણી વખત વિનંતી કરી. પરંતુ તેણે તેમ ન કર્યું. મેં ફોર્મ્સ પિટિશનરને આપ્યા નથી".

સ્વીકૃત કેસ એવો છે કે મણિ અને તેના બાળકોએ પોતાનું શેરહોલ્ડિંગ મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરવા માટે સંમત થયા હતા, પરંતુ તેમના મતે, આવું ટ્રાન્સફર ક્યારેય થયું ન હતું.

મણિએ શેર ટ્રાન્સફર ડીડ્સ રજૂ કર્યા, સંભવતઃ તેમની પત્નીની કસ્ટડીમાંથી આંક– R ૯–૧૨ તરીકે. આંક– R ૯ પર ૧૧.૫ ૧૯૮૫ ના રોજ સહી કરવામાં આવી છે. તે સ્ટેમ્પ વગરનો દસ્તાવેજ છે અને મણિ દ્વારા મધુસૂદનનને ૨૨૨ શેર ટ્રાન્સફર કર્યાની નોંધ કરે છે. તેવી જ રીતે R. ૧૦ એ ૧૧.૫.૮૫ ના રોજ વલસા દ્વારા સહી કરાયેલ શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ છે જેમાં ૮૪ શેર મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા છે. આ દસ્તાવેજની પાછળ ૭૨૦ રૂપિયાની કિંમતના સ્ટેમ્પ્સ છે. R.૧૧ એ મણિની પત્ની દ્વારા ટ્રાન્સફરી તરીકે સહી કરાયેલ શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ છે જેમાં સુકુમારન મણિ દ્વારા MS મણિને ૮૪

શેર ટ્રાન્સફર કર્યાની નોંધ છે. તેની તારીખ ૧૧ મે ૧૯૮૫ છે. તેના પર ૭૨૦ રૂપિયાની કિંમતના સ્ટેમ્પ્સ પણ છે. R.૧૨ એ ૧૧ મે ૧૯૮૫ ના રોજ મણિ દ્વારા સહી કરાયેલ શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ છે જેમાં ૮૪ શેર મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા છે. દસ્તાવેજ પર ૧૧ મે ૧૯૮૫ ના રોજ સહી કરવામાં આવી છે. તમામ શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ પર ૨૦.૪.૮૫ તારીખનો રજિસ્ટ્રાર ઑફ કંપનીઝની ઑફિસનો હોય તેવો સ્ટેમ્પ છે. ચારેય આંક– દર્શાવે છે કે તેઓ ૨૩ મે ૧૯૮૫ ના રોજ કેરળ કૌમુદીના રજિસ્ટર ઑફ ટ્રાન્સફર માં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે અને તેમના ક્રમાંક અનુક્રમે ૩૦, ૩૩, ૩૧ અને ૩૨ છે.

આ શેર ફોર્મ્સ એવા શેર ફોર્મ્સ હતા કે કેમ જે ૨૧ મે ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગમાં કેરળ કૌમુદીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા અને મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા, તે અંગે વિવાદ છે. મધુસૂદનન દાવો કરે છે કે આ શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ નથી. મણિ અને તેનું જૂથ વિપરીત દલીલ કરે છે. જો ઉત્તરદાતાઓને તેમની સ્વીકૃતિઓમાંથી પાછા હટવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો આ મુદ્દો મહત્વપૂર્ણ બની શકે. અમે આમ કરવાના પક્ષમાં નથી. તેમ છતાં, ડિવિઝન બેન્ચનો તર્ક મોટા પ્રમાણમાં કંપની એક્ટના કલમ–૧૦૮ મુજબ ટ્રાન્સફર હતું કે કેમ તે પ્રશ્ન પર આધાર રાખે છે, તેથી આના પર નિર્ણય આપવો યોગ્ય રહેશે.

કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૦૮ જ્યાં સુધી સંબંધિત છે ત્યાં સુધી જોગવાઈ કરે છે:

> "કંપની શેર, અથવા કંપનીના ડિબેન્ચર્સના ટ્રાન્સફરની નોંધણી કરશે નહીં, જ્યાં સુધી ટ્રાન્સફરર દ્વારા અથવા તેના વતી અને ટ્રાન્સફરી દ્વારા અથવા તેના વતી યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ લગાવેલું અને એક્ઝિક્યુટ કરાયેલું અને ટ્રાન્સફરીનું નામ, સરનામું અને વ્યવસાય, જો કોઈ હોય, નો ઉલ્લેખ કરતું યોગ્ય ટ્રાન્સફર ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ કંપનીને શેર અથવા ડિબેન્ચર્સ સંબંધિત પ્રમાણપત્ર સાથે, અથવા જો આવું કોઈ પ્રમાણપત્ર અસ્તિત્વમાં ન હોય, તો શેર અથવા ડિબેન્ચર્સના ફાળવણી પત્ર સાથે સોંપવામાં ન આવે"

મણિના જણાવ્યા મુજબ, શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ પર યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ લગાવવામાં આવ્યો ન હતો અને ૧૯૫૬ એક્ટની કલમ ૧૦૮ હેઠળ તેને અમલમાં મૂકી શકાય તેમ ન હતું. જો એક્ઝિબિટ્સ R૯ થી R૧૨ ખરેખર શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ છે, તો તે સાચો હશે. અમારા મતે તેઓ, પૂરી સંભાવના છે કે, તે ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ નથી જે ૨૧ મે ૧૯૮૫ ના રોજ બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા.

રેકોર્ડ પર છે કે મધુસૂદનને કંપનીની કસ્ટડીમાંથી મૂળ શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ રજૂ કરવા માટે અરજી કરી હતી. યાદ રાખવું જોઈએ કે માર્ચ ૧૯૮૬ થી, મધુસૂદનનનું કેરળ કૌમુદીની બાબતો પર કોઈ નિયંત્રણ નહોતું. કંપનીના

કાગળો, પુસ્તકો અને અન્ય રેકોર્ડ્સ કેરળ કૌમુદીનું નિયંત્રણ ધરાવતા લોકો એટલે કે શ્રીનિવાસન અને રવિની કસ્ટડી અને નિયંત્રણમાં હતા. એ અસંભવિત નથી કે બોર્ડ મીટિંગ સમક્ષ મૂકવામાં આવેલા શેર ટ્રાન્સફર સર્ટિફિકેટ્સ ઈરાદાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા.

ડિવિઝન બેન્ચે ઠરાવ્યું કે આંક– R.૯ થી R.૧૨ "વાસ્તવિક" શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ હતા કારણ કે તેમની તારીખ ૨૩.૫.૧૯૮૫ હતી અને મધુસૂદનનનો પુરાવો એ હતો કે તેમણે ૧૯૮૫ માં માત્ર એક જ સેટ ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ પર સહી કરી હતી. ડિવિઝન બેન્ચે ૨૦ એપ્રિલ ૧૯૮૫ તારીખના કંપનીઝના રજિસ્ટ્રારની ઓફિસના સહી વગરના સ્ટેમ્પ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો, જોકે કોઈએ તેના પર શપથ લીધા નથી. મણિ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ, આંક– R.૯ થી R.૧૨, "વાસ્તવિક" ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ હતા તેવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા પછી, ડિવિઝન બેન્ચે તે દસ્તાવેજોને અમાન્ય અને કાયદેસર રીતે બિનઅસરકારક ગણાવીને નકારી કાઢ્યા.

અમારા મતે, પૂર્ણ થયેલા ટ્રાન્સફરના દસ્તાવેજી પુરાવાઓને જોતાં, એ સંભાવના વધુ છે કે મણિ અને તેના જૂથ દ્વારા ક્યારેય "વાસ્તવિક" શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ રજૂ કરવામાં આવ્યા જ નહોતા અને મધુસૂદનન દ્વારા દાવો કર્યા મુજબ આંક– R. ૯ થી R. ૧૨ ૧૯૮૪ માં તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. મણિએ પોતે જ કહ્યું છે:

"તે સમયે અખબારની કાલિકટ આવૃત્તિ શરૂ કરવાનો પ્રસ્તાવ હતો. પરંતુ તેના માટે જરૂરી ઉચ્ચ તકનીકી મશીનરીએ કેરળ કૌમુદીના દેવામાં વધુ વધારો કર્યો. આને કારણે નોંધપાત્ર આર્થિક તાણ પડી. મેં આ બાબતોને સુધારવા માટે કેટલાક સૂચનો કર્યા. પરંતુ માતા અને ભાઈઓ મારા મંતવ્યોને સમજી શક્યા નહીં. તેથી, મેં તેમને એમ પણ કહ્યું કે હું મારા તમામ શેર, દરેક ભાઈઓને ૧/૩, છોડવા માટે તૈયાર છું. તે સંબંધમાં કેટલાક કાગળો પણ તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા."

કેરળ કૌમુદીની કાલિકટ આવૃત્તિ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૪ માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. શક્ય છે કે "આ કાગળો" એક્ઝિબિટ્સ R–૯ થી R–૧૨ હોય. આ અનુમાન શપથ પર ઉત્તરદાતાઓની વારંવારની સ્વીકૃતિઓ અને કાયદેસર રીતે ટ્રાન્સફર થયું છે તે આધારે તેમના આચરણ સાથે સુસંગત છે. એક વધારાની હકીકત આંક– R ૧૮ છે જે "ખરીદેલ શેર ટ્રાન્સફર સ્ટેમ્પ્સની કિંમત" માટે કેરળ કૌમુદીને જારી કરાયેલ ૩.૨૩૭૦/– ની રોકડ ચુકવણી માટેનું વાઉચર છે. તે ૧૬ મે ૧૯૮૫ તારીખનું છે અને મધુસૂદનન, શ્રીનિવાસન, મધુસૂદનનની પત્ની અને રવિની પત્ની તેમજ કેરળ કૌમુદીના કેશિયર, ક્લાર્ક, એકાઉન્ટન્ટ, મેનેજર અને સેક્રેટરી દ્વારા હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે. કેરળ કૌમુદીના ખર્ચ ખાતામાં સંબંધિત એન્ટ્રીઓ જે આ આંક–નો ભાગ છે, તે દર્શાવે છે કે મણિ અને મધુસૂદનનના ખાતામાં અનુક્રમે ૩. ૪૨૦ અને ૩. ૧૯૫૦ ની રકમ ડેબિટ

કરવામાં આવી છે. શેર ટ્રાન્સફર માટે સ્ટેમ્પ્સ ખરીદવામાં આવ્યા હોય અને તે ટ્રાન્સફર ચાર દિવસ પછી પ્રભાવિત થયું હોવાનું નોંધવામાં આવ્યું હોય, તો તેનો ઉપયોગ ન કરવામાં આવ્યો હોય તે અસંભવિત છે. પુરાવાઓની આ સ્થિતિમાં એવું વ્યાજબી રીતે માની શકાય નહીં કે મણિ અને તેનું જૂથ એ સ્થાપિત કરવામાં સક્ષમ છે કે તેમના દ્વારા મધુસૂદનનને ૩૯૦ શેરોનું ટ્રાન્સફર કલમ ૧૦૮ અથવા કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની અન્ય કોઈપણ જોગવાઈના ઉલ્લંઘનમાં પ્રભાવિત થયું હતું.

૧ માર્ચ ૧૯૮૬, ૧ માર્ચ ૧૯૮૭ અને ૧ માર્ચ ૧૯૮૮ ના રોજ પૂરા થતા વર્ષો માટે શ્રીનિવાસન અને રવિ દ્વારા સહી કરાયેલ વાર્ષિક રિટર્ન (આંક–પી ૨૮, P ૧૩૦ અને પી–૧૩૧ (a)), વૈધાનિક ઘોષણાઓ (આંક–s P.૮૬ થી P.૮૮) પણ શ્રીનિવાસન અને રવિ દ્વારા સહી કરાયેલ, ૨૫ નવેમ્બર ૧૯૮૬ તારીખનું માધવીનું એફિડેવિટ, ૨૮ નવેમ્બર ૧૯૮૬ તારીખનું મણિનું એફિડેવિટ અને અન્ય દસ્તાવેજો જેમાં મધુસૂદનનના વિરોધીઓ દ્વારા વારંવાર સ્વીકૃતિઓ કરવામાં આવી હતી કે મણિ અને તેના બાળકોએ તેમનું શેરહોલ્ડિંગ મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કર્યું હતું, ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા મણિ દ્વારા આપવામાં આવેલ ખૂબ જ નબળા ખુલાસાને આધારે બાજુ પર રાખવામાં આવ્યા હતા કે પક્ષકારો વચ્ચે મુકદ્દમો દાખલ થયા પછી પણ આ વારંવારની સ્વીકૃતિઓ શા માટે કરવામાં આવી હતી. ડિવિઝન બેન્ચે માધવી અને મણિના એફિડેવિટ્સની એવું કહીને અવગણના કરીને ભૂલ કરી હતી કે તે "શેરના ટ્રાન્સફર તરીકે કાર્ય

કરવા માટે પૂરતું અથવા પૂરતું મજબૂત નથી". કોઈ પણ વ્યાજબી રીતે એવો દાવો ન કરી શકે કે એફિડેવિટમાં માત્ર દાવા દ્વારા શેરનું ટ્રાન્સફર થઈ શકે છે. ડિવિઝન બેન્ચે જે ઠરાવવું જોઈતું હતું તે એ હતું કે આ તમામ પુરાવાઓ દર્શાવે છે કે કંપની એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૦૮ ની જોગવાઈઓ અનુસાર તૈયાર કરાયેલા યોગ્ય રીતે એક્ઝિક્યુટ કરાયેલા શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ અસ્તિત્વમાં હતા જેને બધાએ સ્વીકાર્યા હતા અને તેના પર કાર્યવાહી કરી હતી અને જે ઇરાદાપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા.

વલસા અને સુકુમારન મણિ દ્વારા મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફરની અમાન્યતાના પ્રશ્ન પર, વલસા મણિ ૨૧ મે ૧૯૮૫ ના રોજ સ્વીકૃત રીતે પુખ્ત હતી. અને છતાં ડિવિઝન બેન્ચે ઠરાવ્યું કે મણિ તેની સાથે વિશ્વાસુ સંબંધમાં રહેવાનું ચાલુ રાખ્યું અને તેથી "વલસા મણિ દ્વારા પોતાની મરજીથી પ્રભાવિત હોવાનું દર્શાવવામાં આવતું ટ્રાન્સફર સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસરતા અને અમાન્યતાની છાપ દર્શાવશે". આ તર્ક અગમ્ય અને અસ્વીકાર્ય છે. વલસા પુખ્ત હતી અને મધુસૂદનન સાથે તેના શેરોના વેચાણનો કરાર કરવા કાયદેસર રીતે સક્ષમ હતી જે તેણે યોગ્ય રીતે કર્યું.

જ્યાં સુધી સુકુમારન મણિના શેરની વાત છે, અમારા મતે, વિદ્વાન સિંગલ જજ સાચા હતા જ્યારે તેમણે કહ્યું કે મણિનું જૂથ સુકુમારન મણિના લઘુમતી હોવાને કારણે શેરના ટ્રાન્સફર પર સવાલ ઉઠાવી શકે નહીં, કારણ કે

સુકુમારન મણિએ સીધા મધુસૂદનનની તરફેણમાં કોઈ ટ્રાન્સફર કર્યું ન હતું. સુકુમારન મણિ સંબંધિત સમયે સગીર હોવાથી, તેના શેર તેની માતા દ્વારા તેના પિતા, મણિને ગાર્ડિયન તરીકે ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા હતા, જેણે બદલામાં તે શેર મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર કર્યા હતા. એપેલેટ કોર્ટ ખોટી હતી જ્યારે તેણે સુકુમારન મણિના શેરના ટ્રાન્સફરને એ આધાર પર "કાયદાની નજરમાં સંપૂર્ણ અમાન્યતા" ઠરાવ્યું કે સુકુમારન મણિ દ્વારા પ્રારંભિક ટ્રાન્સફર અમાન્ય હતું કારણ કે તે સુકુમારન મણિની માતા દ્વારા પ્રભાવિત થવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો જે તેની કાનૂની ગાર્ડિયન ન હતી અને જે "ફક્ત વૈધાનિક જોગવાઈને દૂર કરવા માટેની યુક્તિ તરીકે ગાર્ડિયન તરીકે દેખાઈ હતી". સુકુમારન મણિના શેરને તેની માતા દ્વારા મણિને ટ્રાન્સફર કરવાનો પડકારવામાં આવ્યો નથી. તેથી સુકુમારન મણિની લઘુમતી અને કાનૂની ગાર્ડિયન તરીકે કામ કરવાની તેની માતાની સક્ષમતાના મુદ્દાઓ એવા મુદ્દાઓ ન હતા જે વ્યાજબી રીતે એપેલેટ કોર્ટ સમક્ષ ઉઠાવી શકાય, અથવા નક્કી કરી શકાય.

હવે વળતરના પ્રશ્ન પર આવતા, ડિવિઝન બેન્ચે કલમ ૧૦૮ ના અર્થઘટન પર ઠરાવ્યું કે "ટ્રાન્સફરને કાયદેસર અને યોગ્ય બનાવવા માટે સ્ટેમ્પ ડ્યુટીની ચુકવણી જેવી મહત્વપૂર્ણ અને ફરજિયાત પ્રક્રિયાગત ઔપચારિકતાના સંબંધમાં પણ કિંમત નક્કી કરવી એ પૂર્વ શરત હતી".

અમે પહેલાથી જ ઠરાવ્યું છે કે સંબંધિત શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ યોગ્ય રીતે એક્ઝિક્યુટ કરાયેલા ગણવા જોઈએ. જોકે મણિ અને મધુસૂદનન વાસ્તવિક

વળતર પાછળથી નક્કી કરવા માટે સંમત થયા હતા, તે સ્પષ્ટ છે કે શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ પર કેટલાક વળતર દર્શાવવા માટે સંમતિ આપવામાં આવી હતી. નોંધ્યા મુજબ, મણિના જૂથ દ્વારા રજૂ કરાયેલ આંક– R.૧૮ શેર ટ્રાન્સફર સ્ટેમ્પ્સના ખર્ચ માટેનું વાઉચર છે. સ્ટેમ્પ એક્ટ હેઠળ નિર્ધારિત ટકાવારી પર શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ પર દર્શાવવામાં આવેલા વળતરના આધારે સ્ટેમ્પ્સ ખરીદવામાં આવ્યા હોવા જોઈએ.

પરંતુ રેકોર્ડ પરના પુરાવા પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે આ "વાસ્તવિક" કિંમત નહોતી જે મણિ અને મધુસૂદનન દ્વારા સંમતિથી નક્કી કરવાની હતી. ૧૯ જાન્યુઆરી ૧૯૮૫ ના રોજ, મણિએ મધુસૂદનનને એક પત્ર લખ્યો હતો જે પી–૧૩૪ તરીકે પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યો છે. પત્ર જણાવે છે:

> "આ ફ્લો લાઈન મશીન, શીટ–ફેડ ઑફસેટ અને કટિંગ મશીન મને વેચવા અંગે મારી તમારી સાથે થયેલી ચર્ચાની સાતત્યમાં છે. ત્રણેય મશીન માટે મારી ઑફર ૩ લાખ રૂપિયા છે. આ રકમ તમે મને ચૂકવવાના શેરની વેચાણ કિંમતમાંથી બાદ કરી શકો છો. કૃપા કરીને મને તમારો નિર્ણય જણાવો જેથી હું મશીનો ઉપાડવાની વ્યવસ્થા કરી શકું". પછી અમારી પાસે અગાઉ ટાંકવામાં આવેલા માધવી અને મણિના એફિડેવિટ્સના ફકરાઓ છે જે "બેલેન્સ કન્સીડરેશન" વિશે વાત કરે છે.

છેલ્લે મણિ વતી મધુસૂદનનને મોકલવામાં આવેલી ૨૦.૩.૮૭ (આંક–પી–૮૩) તારીખની વકીલની નોટિસ છે જેમાં મધુસૂદનન "૩. ૫૦ લાખનું બેલેન્સ વેચાણ વળતર" ચૂકવે નહીં તો કાનૂની કાર્યવાહીની ધમકી આપવામાં આવી છે. "કારણ કે મણિએ હકારાત્મક રીતે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે તેને ૫૦ થી ૭૫ લાખની વચ્ચે કિંમત મળવી જોઈએ, અને વાટાઘાટ કરેલી કિંમત "ઉક્ત આંકડાઓની વચ્ચે" હતી.

આ અંગે મધુસૂદનનનો દાવો અસંગત છે. એક તબક્કે તેમણે દાવો કર્યો હતો કે ટ્રાન્સફર માટેનું વળતર ટ્રાન્સફર ફોર્મમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું. બીજા તબક્કે તેમણે કહ્યું:

> "જ્યાં સુધી શેર ટ્રાન્સફર કરવાનો સંબંધ છે, તે યોગ્ય સ્ટેમ્પ્સ લગાવીને અગાઉથી જ ફેસ વેલ્યુ પર ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા છે અને પ્રક્રિયા પૂર્ણ થઈ ગઈ છે. જ્યારે તે છેવટે ૩ શેર મને ટ્રાન્સફર કરશે ત્યારે હું શેર પર ચૂકવવાની વધારાની રકમ નક્કી કરીશ; પરંતુ હું કોઈ લેખિત કરાર કરીશ નહીં, પમા ઉત્તરદાતાને જ્યારે પણ પૈસાની જરૂર પડશે ત્યારે હું ચૂકવણી કરવાનું ચાલુ રાખીશ".
>
> "એકમાત્ર કરાર એ હતો કે શેર માટે જે પણ કિંમત ચૂકવવામાં આવે, તે અમારી પત્નીઓ સહિત બીજા કોઈને પણ જાણ થવી જોઈએ નહીં".

મધુસૂદનને દાવો કર્યો છે કે તેણે વાસ્તવમાં મણિને રૂ. ૧૦ લાખ ચૂકવ્યા છે. શ્રીનિવાસનને લખેલા તેમના ૨૮.૭.૮૬ તારીખના પત્રમાં મધુસૂદનને ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું (આંક–પી ૧૧) કે તેણે મ.સ. મણિને તેના શેર માટે આંશિક ચુકવણી તરીકે રૂ. ૫ લાખ ચૂકવ્યા છે જે મધુસૂદનન દ્વારા ખરીદવામાં આવ્યા હતા અને તેનાથી આ ખાતામાં કરવામાં આવેલી કુલ ચુકવણી ૧૦ લાખ રૂપિયા થઈ ગઈ છે. મણિએ દલીલ કરી હતી કે વળતરની સંપૂર્ણ નિષ્ફળતા હતી, જે દલીલ અપીલીય કોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી હતી. સત્ય ક્યાંક વચ્ચે જણાતું છે.

એમાં કોઈ વિવાદ નથી કે મશીનો વાસ્તવમાં આંક–પી.૧૩૪ મુજબ મણિ દ્વારા ઉપાડવામાં આવ્યા હતા. આંક–આર–૧૪ દેખીતી રીતે કેરળ કૌમુદી માટે કોચીનમાં મિલકત ખરીદવા માટે કેરળ કૌમુદી દ્વારા મધુસૂદનનને રૂ. ૩ લાખની ચૂકવણીનો પુરાવો આપે છે. ડિવિઝન બેન્ચ માને છે કે "આ એ જ પૈસા છે જેનો ઉપયોગ મણિને તેના દ્વારા અને તેના જૂથ દ્વારા ટ્રાન્સફર કરવામાં આવનાર શેરો માટે આંશિક વળતર તરીકે ચૂકવણી માટે કરવામાં આવે છે." જો કે ડિવિઝન બેન્ચ આ ચુકવણીને ઓછો અંદાજ આપે છે કારણ કે "વ્યવહાર જ ગંભીર પડકાર માટે ખુલ્લો હોઈ શકે છે. કંપનીના નાણાંનો ઉપયોગ કંપનીના સંબંધમાં વિશ્વાસુ ક્ષમતા ધરાવતી વ્યક્તિના વ્યક્તિગત હેતુ માટે થઈ શકે નહીં". કાયદાના નિવેદન તરીકે આ એક શંકાસ્પદ દરખાસ્ત છે. ભલે તે બની શકે, એ

સ્પષ્ટ છે કે મણિને ટ્રાન્સફર માટે કેટલુંક વળતર મળ્યું હતું જોકે વળતર કેરળ કૌમુદી તરફથી મણિને મળ્યું હોય. ટૂંકમાં કહીએ તો – મણિ અને તેના બાળકો દ્વારા મધુસૂદનનને ટ્રાન્સફર માન્ય રીતે પ્રભાવિત થયું હતું. શેર રજિસ્ટરમાં સુધારા માટેની તેમની પ્રાર્થના તેથી નકારી કાઢવામાં આવે છે અને CP ૨૬/૮૭ માંથી ઉદ્ભવતા અપીલ (MFA ૩૪૭/૯૦) માં ડિવિઝન બેન્ચનો નિર્ણય તે મુજબ બાજુ પર રાખવામાં આવે છે.

મધુસૂદનનને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર પદેથી હટાવવા

મધુસૂદનન કેટલાક સમયથી કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે ચાલુ હતા તે પમી જુલાઈ ૧૯૮૩ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગની મિનિટ્સ (આંક–પી–૬૨(g)) પરથી સ્પષ્ટ છે. ૨૫મી જાન્યુઆરી ૧૯૮૫ (આંક–પી૬૨(H)) ના રોજ બોર્ડ મીટિંગની મિનિટ્સમાં માધવી, મણિ, મધુસૂદનન, શ્રીનિવાસન અને રવિની હાજરી અને મધુસૂદનનને આજીવન કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને સંપાદક તરીકે નિયુક્ત કરવાના સર્વસંમત ઠરાવની નોંધ કરવામાં આવી છે. તેમાં એ પણ નોંધવામાં આવ્યું છે કે મધુસૂદનન તે તારીખે ૧૧ વર્ષથી કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે કામ કરી રહ્યા હતા, બીજા શબ્દોમાં ૧૯૭૩ થી. કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનમાં નીચે મુજબ સુધારો કરવાની દરખાસ્ત કરીને મધુસૂદનનને આ રીતે નિયુક્ત કરવાનો નિર્ણય સુરક્ષિત કરવામાં આવ્યો હતો:

"શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનન, જેઓ હાલમાં મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને સંપાદક છે, તેમને આજીવન અથવા તેઓ સ્વૈચ્છિક રીતે નિવૃત્ત થાય ત્યાં સુધી હાલના મહેનતાણા પર કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને સંપાદક તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવે છે, જે મહેનતાણામાં સમય સમય પર બોર્ડ દ્વારા શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનનની સંમતિથી સુધારો કરવામાં આવી શકે છે. તેઓ મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકેની તેમની ફરજો બજાવતી વખતે આર્ટિકલ ૭૯ હેઠળ ડિરેક્ટરોને આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો પણ ઉપયોગ કરશે".

એમાં કોઈ વિવાદ નથી કે એક અસાધારણ સામાન્ય સભા યોજાઈ હતી જેણે આ ઠરાવને મંજૂરી આપી હતી અને કંપનીના આર્ટિકલ્સમાં આર્ટિકલ ૭૪ ઉમેરીને યોગ્ય રીતે સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો.

મધુસૂદનન દ્વારા હાજરી આપેલ કેરળ કૌમુદીની છેલ્લી મીટિંગ ૫ ફેબ્રુઆરી ૧૯૮૬ ની હતી. મીટિંગની મિનિટ્સ (આંક–પી૨ (J)) પરથી એવું જણાતું નથી કે આ અપીલોમાં નિર્ણય લેવા માટે સંબંધિત કોઈ મહત્વપૂર્ણ બાબત તે દિવસે બની હતી. પછી પ્રથમ મીટિંગ આવે છે, જે મધુસૂદનન અનુસાર ગેરકાયદેસર હતી. આ ૨૩ જુલાઈ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાઈ હતી. મીટિંગની મિનિટ્સ (આંક–પી ૬૨ (K)) દર્શાવે છે કે માધવી, મધુસૂદનન, શ્રીનિવાસન અને રવિ હાજર હતા. તે દિવસે બોર્ડ દ્વારા કેટલાક ઠરાવો લેવામાં

આવ્યા હતા જેનો મધુસૂદનન દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો. કેટલાકમાંથી, સંબંધિત નીચે મુજબ છે:

> "ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે શ્રીમતી સી.એન. માધવી, અધ્યક્ષ સંસ્થાને અસરકારક રીતે ચલાવવા માટે તાત્કાલિક અસરથી કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની એક્ઝિક્યુટિવ સત્તાઓ સંભાળશે".
>
> "ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે ઉપરોક્ત નિર્ણયોથી ઉદ્ભવતા મામલાઓ પર ચર્ચા કરવા અને નિર્ણય લેવા અધ્યક્ષને અનુકૂળ તારીખે અસાધારણ સામાન્ય સભા બોલાવવામાં આવે અને આ દ્વારા અધ્યક્ષને તમામ સંબંધિતોને નોટિસ જારી કરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે".

મધુસૂદનન અથવા તેના જૂથના અન્ય શેરધારકો જેમાં તેના બાળકો અથવા K. I. P. L. નો સમાવેશ થાય છે તેમને કોઈ નોટિસ જારી કરવામાં આવી હતી કે કેમ તે હકીકત તેમના દ્વારા ગંભીરતાથી વિવાદિત છે. જોકે મણિ અને તેના જૂથના જણાવ્યા મુજબ, મીટિંગની નોટિસ યોગ્ય રીતે જારી કરવામાં આવી હતી જે ૧ ઓગસ્ટ ૧૯૮૪ ના રોજ યોજાવાની હતી.

૧ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ (પી–૬૨ (L.)) ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગની મિનિટ્સ દર્શાવે છે કે માધવી, શ્રીનિવાસન અને રવિ મીટિંગમાં હાજર હતા. કેરળ કૌમુદીના વહીવટ અંગે લેવાયેલા વિવિધ ઠરાવોમાંથી, મહત્વનો ઠરાવ બોર્ડના સભ્યો દ્વારા સર્વસંમતિથી લેવામાં આવ્યો હતો જે નીચે મુજબ છે:

> "ઠરાવવામાં આવે છે કે રૂ. ૪.૨૫ લાખ (રૂ. ૧૦૦૦ ના ૨૫ શેર માટે) ના વધારાના શેર સમમૂલ્ય પર ઇશ્યૂ કરીને કંપનીની જારી કરાયેલ શેર મૂડીને આથી રૂ. ૨૦ લાખ સુધી વધારવામાં આવે છે. અધ્યક્ષને સાત દિવસની અંદર શેર માટે અરજી કરવા માટે વર્તમાન શેરધારકોને નોટિસ જારી કરવા સત્તા આપવામાં આવી હતી".

મધુસૂદનન અને K. I. P. L. નું કહેવું છે કે કારણ કે તેમને મીટિંગની કોઈ નોટિસ મળી નથી અને તેમને શું થયું તે અંગે અન્યથા જાણ કરવામાં આવી ન હતી, તેથી તેઓએ વધારાના શેરના કોઈપણ ભાગની ફાળવણી માટે અરજી કરી ન હતી જે ઇશ્યૂ કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. પરિણામે આગામી મીટિંગમાં જે ૮ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાઈ હોવાનો આક્ષેપ છે, (આંક–પી–૬૨ M) સવારે ૯ થી ૧૦ વાગ્યાની વચ્ચે માધવીના નિવાસસ્થાને અને માત્ર માધવી, શ્રીનિવાસન અને રવિ દ્વારા હાજરી આપવામાં આવી હતી, ૪ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ તેમની પાસેથી પ્રાપ્ત થયેલી અરજીઓ પર ૪૨૫ શેર શ્રીનિવાસન અને રવિને ફાળવવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ૨૧૨ શેર શ્રીનિવાસનને અને ૨૧૩ શેર રવિને ફાળવવામાં આવ્યા હતા.

આગામી મીટિંગ કે જે મધુસૂદનન દ્વારા પડકારવામાં આવી છે તે ૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગ છે. તેમાં મધુસૂદનન દ્વારા હાજરી આપવામાં આવી હતી, જો કે, મિનિટ્સ [આંક–પી – ૬૨ (N)] મુજબ, વિરોધ હેઠળ. આ મીટિંગમાં જ મધુસૂદનનના વિરોધ છતાં રવિ દ્વારા મણિને એક શેર વેચીને કેરળ કૌમુદીના શેરધારક તરીકે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

જોકે, સૌથી ખરાબ આઘાત હજુ આવવાનો હતો. માધવીએ, ચેરમેન તરીકે, દરખાસ્ત કરી "કે કંપનીના હિત વિરુદ્ધની તેમની ક્રિયાઓ અને તેમના ગેરવર્તન માટે શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનનને કંપનીના ડિરેક્ટર પદેથી હટાવવા માટે કંપનીની અસાધારણ સામાન્ય સભા બોલાવવામાં આવે". મધુસૂદનને વાંધો ઉઠાવ્યો અને કહ્યું કે આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનમાં સુધારો કર્યા વિના આ થઈ શકે નહીં. મિનિટ્સ આગળ દર્શાવે છે કે માધવીએ ધ્યાન દોર્યું કે કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનની કલમ ૭૪ કંપનીની અસાધારણ સામાન્ય સભામાં આ હેતુ માટે પહેલેથી જ કાઢી નાખવામાં આવી છે અને એવો કાનૂની અભિપ્રાય પણ છે કે નિર્ધારિત સંખ્યામાં સભ્યોનું બોર્ડ કંપની એક્ટની કલમ ૨૮૪ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને ડિરેક્ટરને હટાવવા માટે સામાન્ય સભા બોલાવી શકે છે, ભલે કોઈ વ્યક્તિ આજીવન ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત હોય. ત્યારપછી ૨૫મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૬ ના રોજ અસાધારણ સામાન્ય સભા બોલાવવાનો ઠરાવ નીચે મુજબનો ઠરાવ પસાર કરવા માટે લેવામાં આવ્યો:

"ઠરાવવામાં આવે છે કે કંપનીઝ એક્ટ ૧૯૫૬ ની કલમ ૨૮૪ અને કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની આ વતી અન્ય તમામ જોગવાઈઓ અને કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશન અનુસાર શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનનને આથી તાત્કાલિક અસરથી કંપનીના ડિરેક્ટર પદેથી હટાવવામાં આવે છે".

કેરળ કૌમુદીની એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગ ૨૫મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૬ ના રોજ તેની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસ ખાતે યોજાઈ હતી. રવિ અને શ્રીનિવાસનના વધારાના શેરહોલ્ડિંગને ધ્યાનમાં લઈને કંપનીઝ એક્ટ ૧૯૫૬ ની કલમ ૨૮૪ હેઠળ મધુસૂદનને ડાયરેક્ટર પદેથી તાત્કાલિક દૂર કરવાનો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. મધુસૂદન અને તેમના જૂથે મતદાન કર્યું ન હતું.

૨૭મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૬ ના રોજ કેરળ કૌમુદીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની મીટિંગ યોજાઈ હતી જેમાં માધવી, શ્રીનિવાસન અને રવિએ હાજરી આપી હતી, જેમાં શ્રીનિવાસનને કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, મણિને વધારાના ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા, મધુસૂદનને એડિટરના પદ પરથી દૂર કરવામાં આવ્યા હતા અને તેમની જગ્યાએ મણિની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. આમ કેરળ કૌમુદીના નિયંત્રણમાંથી મધુસૂદનની અંતિમ હકાલપટ્ટી પૂર્ણ થઈ.

મધુસૂદનના જણાવ્યા મુજબ, કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે તેમને દૂર કરતા ઉપર ટાંકેલા ઠરાવો ગેરકાયદેસર હતા કારણ કે કેરળ

કૌમુદીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૭૪ ની શરતો મુજબ, મધુસૂદનને આજીવન કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને એડિટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે મેમોરેન્ડમ અને આર્ટિકલ્સ અનુસાર, આર્ટિકલ્સમાં સુધારો કરવા માટે ૭૫ ટકા મતોની જરૂર હતી. મણિના જૂથ પાસે (માધવી સહિત) કેરળ કૌમુદીના માત્ર ૫૦% શેર હતા. બાકીના ૫૦% શેર મધુસૂદન અને તેમના પરિવાર તથા કેઆઈપીએલ (KIPL) પાસે હતા. મધુસૂદન અને KIPL ની બીજી રજૂઆત એ છે કે તેમને ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ કથિત રીતે યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગની કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી જેમાં ફાળવણી માટે વધુ શેર ઓફર કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો અને તેમને વધારાના શેર માટે અરજી કરવાની કોઈ તક આપવામાં આવી ન હતી. મધુસૂદન અને KIPL ની એવી પણ રજૂઆત છે કે હકીકતમાં ૮મી ઓગસ્ટ, ૧૯૮૬ ના રોજ કોઈ મીટિંગ યોજાઈ ન હતી, જેમાં રવિ અને શ્રીનિવાસનને વધુ શેર ફાળવવામાં આવ્યા હતા.

તેથી મધુસૂદન અને KIPL ની અરજીઓ નં. સીપી ૧૪/૮૬ અને સીપી ૩૧/૮૮ અગાઉ નોંધ્યા મુજબ કેરળ કૌમુદીના શેર રજિસ્ટરની સુધારણા માટે દાખલ કરવામાં આવી હતી અને મધુસૂદન દ્વારા પોતે કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર છે તેવી ઘોષણા માટે દાવો સીએસ નં. ૩/૮૯ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો, KIPL નો સીએસ નં. ૫/૮૯ કેરળ કૌમુદીની વાદગ્રસ્ત વાર્ષિક

સાધારણ સભાઓ અને એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગ્સ રદ કરવા માટે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

એ. કેરળ કૌમુદીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૭૪ માં ફેરફાર

કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૧ ની પેટા-કલમ (૧) જોગવાઈ કરે છે કે કંપની સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ અને તેના મેમોરેન્ડમમાં સમાવિષ્ટ શરતોને આધીન રહીને માત્ર ખાસ ઠરાવ દ્વારા તેના આર્ટિકલ્સમાં ફેરફાર કરી શકે છે. અમારું ધ્યાન કેરળ કૌમુદીના મેમોરેન્ડમમાં એવી કોઈ શરત તરફ દોરવામાં આવ્યું નથી જે આર્ટિકલ્સમાં ફેરફાર કરવા માટે સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓથી અલગ કંઈક નિર્ધારિત કરતી હોય. કેરળ કૌમુદીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનનો આર્ટિકલ ૪૯ પ્રદાન કરે છે:

> "ખાસ ઠરાવોને લગતા ઇન્ડિયન કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૧૩ ની કલમ ૮૧ ની પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈઓને આધીન, ઓછામાં ઓછી ચૌદ દિવસની નોટિસ (જે દિવસે નોટિસ બજાવવામાં આવે અથવા બજાવેલી ગણાય તે દિવસને બાદ કરતા પરંતુ જેના માટે નોટિસ આપવામાં આવી હોય તે દિવસ સહિત) જેમાં મીટિંગનું સ્થળ, દિવસ અને સમય સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો હોય અને, વિશેષ કામકાજના કિસ્સામાં, તે કામકાજનું સામાન્ય સ્વરૂપ, હવે પછી દર્શાવેલ રીતે આપવામાં આવશે, અથવા અન્ય એવી રીતે, જો કોઈ

હોય, જે કંપની દ્વારા જનરલ મીટિંગમાં એવી વ્યક્તિઓ માટે નિર્ધારિત કરવામાં આવે જેઓ, ઇન્ડિયન કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૧૩ અથવા કંપનીના નિયમનો હેઠળ, કંપની પાસેથી આવી નોટિસો મેળવવા હકદાર છે, પરંતુ કોઈ પણ સભ્યને નોટિસ આપવામાં આકસ્મિક ચૂક અથવા નોટિસ ન મળવાથી કોઈ જનરલ મીટિંગની કાર્યવાહી અમાન્ય થશે નહીં."

૧૯૫૬ ના અધિનિયમમાં ઇન્ડિયન કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૧૩ ની કલમ ૮૧ ને અનુરૂપ કલમ ૧૮૯ છે. ૧૯૧૩ ના અધિનિયમની કલમ ૮૧ નો સંબંધિત અંશ નીચે મુજબ વાંચી શકાય છે:

"૮૧. અસાધારણ અને ખાસ ઠરાવો.

(૧) કોઈ ઠરાવ અસાધારણ ઠરાવ ગણાશે જ્યારે તે એવી જનરલ મીટિંગમાં જ્યાં ઠરાવને અસાધારણ ઠરાવ તરીકે પ્રસ્તાવિત કરવાના ઈરાદાને સ્પષ્ટ કરતી નોટિસ યોગ્ય રીતે આપવામાં આવી હોય, ત્યાં રૂબરૂ અથવા પ્રોક્સી દ્વારા (જ્યાં પ્રોક્સીની મંજૂરી હોય) હાજર રહેલા અને મત આપવા માટે હકદાર હોય તેવા સભ્યોની ત્રણ–ચતુર્થાંશથી ઓછી ન હોય તેવી બહુમતી દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હોય.

(૨) કોઈ ઠરાવ ખાસ ઠરાવ ગણાશે જ્યારે તે અસાધારણ ઠરાવ પસાર કરવા માટે જરૂરી હોય તેવી બહુમતી દ્વારા અને એવી જનરલ

મીટિંગમાં પસાર કરવામાં આવ્યો હોય કે જેની ઓછામાં ઓછી એકવીસ દિવસની નોટિસ ઠરાવને ખાસ ઠરાવ તરીકે પ્રસ્તાવિત કરવાના ઈરાદાને સ્પષ્ટ કરીને યોગ્ય રીતે આપવામાં આવી હોય: એ શરતે કે, જો આવી કોઈ પણ મીટિંગમાં હાજર રહેવા અને મત આપવા માટે હકદાર તમામ સભ્યો સંમત થાય, તો કોઈ ઠરાવ એવી મીટિંગમાં ખાસ ઠરાવ તરીકે પ્રસ્તાવિત અને પસાર કરી શકાય છે કે જેની નોટિસ એકવીસ દિવસથી ઓછી આપવામાં આવી હોય.

(૭) આ કલમના હેતુ માટે મીટિંગની નોટિસ યોગ્ય રીતે આપવામાં આવી હોવાનું અને મીટિંગ યોગ્ય રીતે યોજાઈ હોવાનું માનવામાં આવશે જ્યારે આર્ટિકલ્સ દ્વારા અથવા આ અધિનિયમ હેઠળ પ્રદાન કરેલ રીતે નોટિસ આપવામાં આવે અને મીટિંગ યોજવામાં આવે".

તેથી આર્ટિકલ્સમાં કોઈ પણ ફેરફાર થાય તે પહેલાં ત્રણ શરતો પૂર્ણ કરવી જરૂરી હતી.

(i) ઠરાવને અસાધારણ ઠરાવ તરીકે પ્રસ્તાવિત કરવાના ઈરાદાને સ્પષ્ટ કરતી નોટિસ આપવી આવશ્યક છે.

(ii) ઠરાવ હાજર સભ્યોના ૭૫% દ્વારા પસાર થવો જોઈએ અને;

(iii) મીટિંગની ઓછામાં ઓછી ૨૧ દિવસની નોટિસ યોગ્ય રીતે આપવી જોઈએ.

આ જરૂરિયાતો સંચિત અને ફરજિયાત છે.

હવે આ કેસના તથ્યો પર આવીએ તો, એ સ્પષ્ટ છે કે આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખીને કેરળ કૌમુદીના આર્ટિકલ્સમાં ફેરફાર કરવા માટેની ત્રણમાંથી કોઈ પણ પૂર્વશરત પૂર્ણ કરવામાં આવી ન હતી. એ યાદ કરી શકાય છે કે મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે મધુસૂદનની કામગીરીના સંબંધમાં ૨૩મી જુલાઈ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગમાં (આંક પી.૬૨(કે)) માત્ર એક મર્યાદિત ઠરાવ લેવામાં આવ્યો હતો, એટલે કે, માધવી "સંસ્થાના અસરકારક સંચાલન માટે તાત્કાલિક અસરથી મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની કારોબારી સત્તાઓ ધારણ કરશે". "ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાંથી ઉદ્ભવતા મામલાઓ પર ચર્ચા કરવા અને નિર્ણય લેવા માટે" ચેરમેનને અનુકૂળ હોય તેવી તારીખે એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ બોડી મીટિંગ બોલાવવાનો ઠરાવ આ મર્યાદિત ઠરાવ પૂરતો સીમિત હતો. આંક આર–૫ એ ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૮૬ ની નોટિસ છે જે અન્ય બાબતોની સાથે નીચે મુજબ વિચારણા કરવા અને જો યોગ્ય લાગે તો ખાસ ઠરાવ તરીકે પસાર કરવા માટે ૧૬મી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ સવારે ૧૧ વાગ્યે કેરળ કૌમુદીના શેરધારકોની એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગ બોલાવવાનો દાવો કરે છે:

> "ઠરાવ કરવામાં આવે છે કે કંપનીઝ એક્ટ ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૯૨ (સી) અને અન્ય લાગુ પડતી જોગવાઈઓ, જો કોઈ હોય, તેની

જરૂરિયાતો સંતોષવા માટે, ૨૩.૭.૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી તેની મીટિંગમાં કંપનીના બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા નીચેના ઠરાવોને બહાલી આપવા આથી કંપનીની સંમતિ આપવામાં આવે છે.

૧. "ઠરાવ કરવામાં આવે છે કે શ્રીમતી સી.એન. માધવી, ચેરમેન, સંસ્થાના કાર્યક્ષમ સંચાલન માટે તાત્કાલિક અસરથી કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની કારોબારી સત્તાઓ ધારણ કરશે".

"નોટિસમાં કંપનીના આર્ટિકલ્સમાં સુધારો કરવાના કોઈ પણ ઈરાદા અથવા પ્રસ્તાવનો કોઈ ઉલ્લેખ નથી. નોટિસ સાથે જોડાયેલ એક્સ્પ્લેનેટરી સ્ટેટમેન્ટ (જ્યાં સુધી તે સુસંગત છે) જણાવે છે કે "જનરલ બોડી સમક્ષ ખાસ ઠરાવો લાવવામાં આવ્યા છે, કારણ કે એવું માનવામાં આવે છે કે બોર્ડ દ્વારા લેવાયેલા અને અમલમાં મુકાઈ રહેલા સદર ઠરાવોની અસર જનરલ બોડી દ્વારા મેનેજિંગ ડિરેક્ટરને સોંપવામાં આવેલી સત્તાઓ પર અંકુશ લગાવવાની હોઈ શકે છે". જે ઈરાદાપૂર્વક અને સંપૂર્ણપણે છુપાવવામાં આવ્યું છે તે એ છે કે મધુસૂદનની સત્તા પર માત્ર અંકુશ લગાવવાનો પ્રયાસ ન હતો, પરંતુ તેને સંપૂર્ણપણે છીનવી લેવાનો હતો.

૧૬મી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગમાં (આંક પી ૫૭ (એ)), જ્યારે ખાસ ઠરાવ વિચારણા માટે લેવામાં આવ્યો, ત્યારે માધવીએ કહ્યું કે તે "નોટિસમાં ઉલ્લેખિત એક્સ્પ્લેનેટરી

સ્ટેટમેન્ટના અનુસંધાનમાં" એક રિપોર્ટ રજૂ કરવા ઈચ્છશે અને પછી પ્રસ્તાવ મૂક્યો કે "કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનનો આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખતો અન્ય ખાસ ઠરાવ પણ પસાર કરવામાં આવે".

આ સ્વીકારે છે કે ૨૩.૭.૧૯૮૬ ની મીટિંગમાં માધવીના દાવા મુજબ આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખવા માટે અગાઉ કોઈ એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગ થઈ ન હતી. વધુમાં તે દર્શાવે છે કે નોટિસમાં જે ખાસ ઠરાવ પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવ્યો હતો તે આખરે પસાર થયેલ ઠરાવ ન હતો. ૨૩.૭.૧૯૮૬ ના રોજ બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા લેવાયેલા ઠરાવને બહાલી આપવાની આડમાં, વાસ્તવમાં જેને "બહાલી" આપવામાં આવી હતી તે માત્ર મધુસૂદનને ડિરેક્ટર તરીકે દૂર કરવાની દરખાસ્ત જ ન હતી પરંતુ કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનમાંથી આર્ટિકલ ૭૪ ને તાત્કાલિક કાઢી નાખવાની પણ હતી. કલમ ૮૧(૧) (૧૯૫૬ ના અધિનિયમની કલમ ૧૮૯ (૨)(એ) ને અનુરૂપ) હેઠળ નોટિસમાં ઈરાદાની અભિવ્યક્તિ પૂરતી સ્પષ્ટ હોવી જોઈએ જેથી કંપનીના દરેક સભ્યને જનરલ મીટિંગમાં પસાર કરવા માંગતા વાસ્તવિક ઠરાવ વિશે અસરકારક રીતે જાણ થઈ શકે. નોટિસ નિખાલસ, ખુલ્લી, સ્પષ્ટ અને સંતોષકારક હોવી જોઈએ. જો તે ન હોય, તો નોટિસ ખરાબ છે અને ખાસ ઠરાવ દૂષિત થાય છે અને તેના પર કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી. "જો ડિરેક્ટરો દ્વારા શેરધારકોની મંજૂરી મેળવવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવે, તો તે તથ્યોના ન્યાયી અને વ્યાજબી રીતે સંપૂર્ણ નિવેદન પર થવો જોઈએ જેના પર ડિરેક્ટરો

શેરધારકોને મત આપવા માટે કહી રહ્યા છે... અને એવી નોટિસ દ્વારા મેળવવામાં આવેલા ખાસ ઠરાવો કે જેણે શેરધારકોને તેઓ શેના વિશે મતદાન કરી રહ્યા છે તે જાણવાની સ્થિતિમાં નોંધપાત્ર રીતે મૂક્યા ન હતા તેને સમર્થન આપી શકાય નહીં" (જુઓ બૈલી વિરુદ્ધ ઓરિએન્ટલ ટેલિફોન એન્ડ ઇલેક્ટ્રિક કંપની લિમિટેડ:, [૧૯૧૫] ૧ સીએચ. ડી ૫૦૩,૫૧૪–૫૧૫; [૧૯૧૪–૧૫] ઓલ ઈ.આર. રિપોર્ટ્સ. ૧૪૨૦,૧૪૨૫,૧૪૨૬).

કારણ કે આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખવાનો વધુ ઠરાવ એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગની નોટિસનો ભાગ ન હતો, જે ન્યાયી રીતે હોવો જોઈતો હતો, અમારા મનમાં કોઈ શંકા નથી કે આવી ખામીયુક્ત નોટિસના આધારે ખાસ ઠરાવ કાયદામાં સમર્થન આપી શકાય તેમ નથી અને તેને અમલમાં મૂકી શકાય નહીં. આ તારણ એ ઠરાવવા માટે પૂરતું છે કે કંપનીના આર્ટિકલ્સનો આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખવો અમાન્ય હતો અને તેથી સીએસ ૩/૮૯ માં મધુસૂદન દ્વારા દાવો કર્યા મુજબ તેઓ કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે ચાલુ રહ્યા હતા.

જો કે અમે આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટેના અમારા વધારાના કારણો પણ અહીં સંક્ષિપ્તમાં દર્શાવી શકીએ છીએ. નોટિસ (આંક આર–૩૫) કંપનીના તમામ સભ્યોને યા તો પોસ્ટ દ્વારા અથવા વ્યક્તિગત રીતે આર્ટિકલ ૧૦૮ અથવા અધિનિયમની કલમ ૫૩ ની શરતો મુજબ બજાવવી જરૂરી હતી. ખાસ ઠરાવ માન્ય રીતે પસાર થાય તે માટેની બીજી અનિવાર્યતા એ છે કે જનરલ મીટિંગની નોટિસ 'યોગ્ય રીતે' આપવામાં આવી હોવી જોઈએ. સભ્યોને નોટિસ

બજાવવાની રીત આર્ટિકલ ૧૦૮ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવી છે જે તમામ ભૌતિક બાબતોમાં ૧૯૫૬ ના અધિનિયમની કલમ ૫૩ જેવી જ છે. બે રીતોની કલ્પના કરવામાં આવી છે, વ્યક્તિગત બજવણી અને પોસ્ટ દ્વારા બજવણી. અન્ય કોઈ રીતની કલ્પના કરવામાં આવી નથી. અમને એવો સંતોષ નથી કે મધુસૂદન અથવા KIPL સહિત તેમના જૂથના અન્ય કોઈ શેરધારક પર નિર્દિષ્ટ કરેલી બેમાંથી કોઈ પણ રીત દ્વારા નોટિસ બજાવવામાં આવી હતી.

સામાવાળાઓની એવી રજૂઆત કે કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૪૯ હેઠળ જો એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગની કોઈ નોટિસ ન આપવામાં આવી હોય તો પણ, તેનાથી કાર્યવાહી દૂષિત થશે નહીં, તે ગેરસમજભરી છે. આ કોઈ સાધારણ જનરલ મીટિંગ ન હતી, પરંતુ એક એવી મીટિંગ હતી જ્યાં ખાસ ઠરાવ પસાર કરવાનો હતો. આ ૧૯૧૩ ના અધિનિયમની કલમ ૮૧ હેઠળ કરવાનું હતું, જેને આર્ટિકલ ૪૯ સ્પષ્ટપણે આધીન છે, અને કલમ ૮૧ હેઠળ યોગ્ય નોટિસ આપવાની જરૂરિયાત ફરજિયાત છે. વધુમાં, આર્ટિકલ ૪૯ નોટિસ આપવામાં "આકસ્મિક ચૂક" ની વાત કરે છે જે કાર્યવાહીને દૂષિત કરતી નથી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ચૂક શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વક (bona fide) હોવી જોઈએ, અને એવી ચૂક ન હોવી જોઈએ જે ઇરાદાપૂર્વક (wilful) હોય, જેવી કે આ કેસમાં હતી.

વધુમાં, ૧૯૧૩ ના અધિનિયમની કલમ ૮૧(૧) (૧૯૫૬ ના અધિનિયમની કલમ ૧૮૯ (૨) (સી)) હેઠળ આર્ટિકલ્સમાં સુધારો થઈ શકે તે

પહેલાં પૂરી થવી જોઈતી ત્રીજી શરત એ છે કે મત આપવા માટે હકદાર અને મતદાન કરતા સભ્યોમાંથી ઓછામાં ઓછા ૭૫ ટકા સભ્યોએ ઠરાવને સમર્થન આપવું જોઈએ. ૭૫% ની વૈધાનિક બહુમતી દ્વારા ખાસ ઠરાવ પસાર કરવાની આ ફરજિયાત જરૂરિયાતને પણ સામાવાળાઓ દ્વારા રવિ અને શ્રીનિવાસનને કથિત રીતે વધારાના શેર જારી કરીને ટાળવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. આ બંને પાસાઓ પર વધારાના શેર જારી કરવાના સંબંધમાં વિચારણા કરવામાં આવી છે.

(બી) વધારાના શેર જારી કરવા.

૭૫ ટકાની જરૂરી બહુમતી સાથે આર્ટિકલ ૭૪ કાઢી નાખતા કહેવાતા ખાસ ઠરાવને પસાર કરવા માટે, સામાવાળાઓના દૃષ્ટિકોણથી એ સુનિશ્ચિત કરવું જરૂરી હતું કે કંપનીની પેઇડ-અપ શેર મૂડીના ૫૦% થી વધુનું મધુસૂદનનું શેરહોલ્ડિંગ ઘટાડીને ૨૫ ટકા કરવામાં આવે. આ સામાવાળાઓ દ્વારા બે તબક્કામાં પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો. પ્રથમ, ૪૨૫ વધારાના શેર જારી કરીને કંપનીની પેઇડ-અપ શેર મૂડી વધારવાનો નિર્ણય લઈને. બીજું, મધુસૂદન અથવા તેમના જૂથમાંથી કોઈને પણ શેરની નવી ફાળવણીમાં ભાગ લેવાની કોઈ તક ન આપીને અને રવિ અને શ્રીનિવાસનને શેર ફાળવવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરીને. રેકોર્ડ પરના પુરાવાઓ આને પૂરતા પ્રમાણમાં સાબિત કરે છે.

આપણે જોયું તેમ, માધવીએ કેરળ કૌમુદીની બાબતો પરના મધુસૂદનના નિયંત્રણમાંથી તેમની હકાલપટ્ટી કરવાના ઉદ્દેશ્યથી ૨૩.૭.૮૬ ના રોજ કંપનીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકેનો ચાર્જ સંભાળ્યો. આને શેરધારકોની જનરલ બોડી દ્વારા બહાલી આપવાની જરૂર હતી. અધિનિયમની કલમ ૮૧ સાથે વંચાણે લેતા આર્ટિકલ ૪૯ હેઠળ જનરલ બોડી મીટિંગ માટે નોટિસનો લઘુત્તમ સમયગાળો "૨૧ દિવસથી ઓછો નહિ" નો છે, એટલે કે ૨૧ દિવસનો સ્પષ્ટ અંતરાલ હોવો જોઈએ અને સમયગાળાની ગણતરી કરવામાં મીટિંગની તારીખ અને નોટિસ બજવણીની તારીખને બાકાત રાખવાની છે. (જુઓ નાગપ્પા ચેટ્ટિયાર વિરુદ્ધ ધ મદ્રાસ રેસ ક્લબ, એ.આઈ.એર. (૧૯૫૧) મદ્રાસ ૮૩૧, ૮૩૮; ઈન રે હેક્ટર વ્હેલિંગ લિમિટેડ, [૧૯૩૬] ૧ સીએચ. ૨૦૮. આથી ૭૫ ટકાની જરૂરી વૈધાનિક બહુમતી સાથે ૧૬મી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગ યોજવા માટે તારીખ ૨૫.૭.૮૬ ની નોટિસ (આંક આર-૩૫) જારી કરવામાં આવી હતી.

૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ (આંક પી-૬૨(૧)) ના રોજ બોર્ડની મીટિંગમાં સામાવાળાઓ દ્વારા ૪.૨૫ લાખ રૂપિયાના વધારાના શેર જારી કરીને કંપનીની શેર મૂડી વધારીને ૨૦ લાખ રૂપિયા કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. આ જ મીટિંગમાં, ચેરમેન (માધવી) ને હાજર રહેલા અન્ય બે ડિરેક્ટરો એટલે કે રવિ અને શ્રીનિવાસન દ્વારા "હાલના શેરધારકોને સાત દિવસમાં શેર માટે અરજી કરવા માટે નોટિસો જારી કરવા" માટે અધિકૃત કરવામાં આવ્યા હતા.

નોંધનીય બાબત એ છે કે આમાંના કોઈપણ વધારાના શેરની ફાળવણી માટે અરજી કરવાની છેલ્લી તારીખ બોર્ડની મીટિંગની તારીખથી સાત દિવસમાં નક્કી કરવામાં આવી હતી જેથી ૧૬મી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાનારી એક્સ્ટ્રા ઓર્ડિનરી જનરલ મીટિંગ પહેલાં મધુસૂદનનું શેરહોલ્ડિંગ ઘટાડીને ૨૫% કરી શકાય.

મધુસૂદન અને તેમના જૂથના જણાવ્યા મુજબ તેઓ ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ની મીટિંગ વિશે ન તો જાણતા હતા કે ન તો તેમને વધારાના શેરની ફાળવણી અંગે કોઈ નોટિસ મળી હતી અને ન તો ૮.૮.૮૬ અને ૧૬.૮.૮૬ ના રોજ યોજાયેલી કહેવાતી મીટિંગ્સ વિશે જાણતા હતા, જેમાં રવિ અને શ્રીનિવાસનને વધારાના શેરની ફાળવણી કરવામાં આવી હતી અને પછીથી બહાલી આપવામાં આવી હતી.

વિદ્વાન સિંગલ જજે ઠરાવ્યું કે ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગની કે વધારાના શેર જારી કરવાની કોઈ નોટિસ મધુસૂદનને બજાવવામાં આવી ન હતી. તેમણે કંપનીના આર્ટિકલ્સ ૪૦, ૪૧ અને ૧૮ નો સંદર્ભ આપીને ઠરાવ્યું કે વધારાના શેરની ફાળવણી માટે અરજી કરવા માટેનો સાત દિવસનો નોટિસનો સમયગાળો ઘણો ટૂંકો હતો. તેમણે મધુસૂદનની એ દલીલ માન્ય રાખી કે હકીકતમાં ૮.૮.૮૬ કે ૧૬.૮.૮૬ ના રોજ કોઈ મીટિંગ્સ યોજાઈ ન હતી અને રવિ અને શ્રીનિવાસનને વધારાના શેરની કોઈ માન્ય ફાળવણી કરવામાં આવી ન હતી. કેરળ કૌમુદીના શેર રજિસ્ટરમાં સુધારણા માટે

મધુસૂદનનો દાવો સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો અને વધારાના શેરની નવી ફાળવણી કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. ડિવિઝન બેન્ચ વિદ્વાન સિંગલ જજ સાથે તમામ બાબતોમાં અસંમત હતી, અમારા મતે, ભૂલભરેલી રીતે. ચાલો આપણે પ્રથમ વિચાર કરીએ કે શું ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ની મીટિંગની નોટિસ મધુસૂદનને બજાવવામાં આવી હતી.

આ સંદર્ભમાં સામાવાળાઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવા નીચે મુજબ છે:

(i) કેરળ કૌમુદીની લોકલ ડિલિવરી બુકમાં ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૮૬ ની એન્ટ્રી (આંક આર. ૮ (એ)) જે મધુસૂદનના નામ અને સરનામા સામે દર્શાવે છે કે "બોર્ડ અને જનરલ બોડી મીટિંગ્સ સંબંધિત એક પત્ર" મધુસૂદન વતી તેમના તત્કાલીન પર્સનલ આસિસ્ટન્ટ મોહનરાજ (પી.ડબલ્યુ.૨) દ્વારા મળ્યાની સ્વીકૃતિ આપવામાં આવી હતી, જેમણે લખ્યું છે કે તેમણે "તે શ્રીમતી મધુસૂદનને પટાવાળા રઘુનાથન મારફતે આપ્યો". "કોના દ્વારા પહોંચાડવામાં આવ્યો" કૉલમ હેઠળ કોઈ નોંધ નથી.

(ii) કેરળ કૌમુદીના આઉટવર્ડ રજિસ્ટરમાં (આંક પી ૯૩ (પી)) એક એન્ટ્રી જે દર્શાવે છે કે "૧.૮.૮૬ ના રોજ બોર્ડ મીટિંગ, ૧૬.૮.૮૬ ના રોજ જનરલ બોડી મીટિંગ નો એક પત્ર" ૨૫.૭.૮૬ ના રોજ મધુસૂદનને શ્રીનિવાસન, રવિ અને મણિને નકલો સાથે મોકલવામાં આવ્યો હતો.

(iii) ૧૯૮૬ ના ઓ. એસ. ૧૩૨૯ માં ૨૫મી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ મોહન રાજે કરેલું સોગંદનામું (આંક આર–૭) જેમાં તેમણે સમર્થન આપ્યું છે કે "કેરળ કૌમુદી (પી) લિમિટેડના ચેરમેન તરફથી સીલબંધ કવરો મને ૨૫.૭.૮૬ અને ૧.૮.૮૬ ના રોજ આપવામાં આવ્યા હતા અને મેં તેની સ્વીકૃતિના પ્રતીક તરીકે લોકલ ડિલિવરી બુકમાં સહી કરી છે અને મેં યોગ્ય રીતે તે પત્રો શ્રી એમ.એસ. મધુસૂદનને મોકલી આપ્યા છે".

આ પુરાવાઓમાંથી એક પણ ટુકડો એ સ્થાપિત કરતો નથી કે ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાનારી બોર્ડ મીટિંગની ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૮૬ ની નોટિસ મધુસૂદનને બજાવવામાં આવી હતી. જ્યાં સુધી બાબત (i) નો સંબંધ છે, તે કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૧૦૮ અથવા કલમ ૫૩ ના અર્થમાં મધુસૂદન પર વ્યક્તિગત બજવણી સમાન ચોક્કસપણે નથી. આ ઘાતક કાનૂની ખામી ઉપરાંત, આંક માત્ર એ નોંધે છે કે કોઈ અજાણી અથવા ઓછામાં ઓછી નામ ન આપેલી વ્યક્તિએ મોહન રાજને સીલબંધ કવર આપ્યું હતું જેમણે પછી તે પટાવાળા રઘુનાથનને આપ્યું, જેણે તે શ્રીમતી મધુસૂદનને આપવાનું હતું. કોઈએ એવું કહેવા માટે આગળ આવ્યું નથી કે સીલબંધ કવરમાં ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૮૬ ની નોટિસ હતી. ધારી લઈએ કે તેમાં તે હતી, એવું બતાવવા માટે કંઈ નથી કે કવર આખરે મધુસૂદન સુધી પહોંચ્યું. ૨૫મી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ મોહન રાજે કરેલું સોગંદનામું (આંક આર–૭) લોકલ ડિલિવરી બુકમાંની એન્ટ્રીનો વિરોધાભાસ કરે છે. અન્ય કોઈ પણ બાબત ઉપરાંત, મોહન

રાજે પોતે સ્વીકાર્યું છે કે તેમણે અનેક દસ્તાવેજોમાં એટલે કે આંક પી.૩૬, પી.૪૬, પી.૫૩ માં અને પી.૪૯ તરીકે રજૂ કરાયેલા સોગંદનામામાં મધુસૂદનને નોટિસ મોકલી ન હતી, તે ઉપરાંત આ અસર માટે મૌખિક પુરાવા પણ આપ્યા હતા. સામાવાળાઓ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા સોગંદનામાને તેમણે કયા સંજોગોમાં સમર્થન આપ્યું હતું તે અંગે મોહન રાજની મૌખિક જુબાની પર અવિશ્વાસ કરવાનું અમને કોઈ કારણ જણાતું નથી.

જ્યાં સુધી આઉટવર્ડ રજિસ્ટરનો સંબંધ છે, તે સાબિત થયું નથી કે નોટિસ કોણે રવાના કરી હતી કે રજિસ્ટર એ દર્શાવતું નથી કે રવાનગી કેવી રીતે કરવામાં આવી હતી. એ અસ્પષ્ટ છે કે કઈ સામગ્રી પર ડિવિઝન બેન્ચે એ આધાર પર કાર્યવાહી કરી કે તે સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ હેઠળ પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવી હતી. કોઈ પણ સંજોગોમાં, જો આવું જ હોત, તો સર્ટિફિકેટ ક્યાં છે? તેની ગેરહાજરી નોંધપાત્ર છે.

૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગની ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૮૬ ની કથિત વાસ્તવિક નોટિસની ગેરહાજરી પણ નોંધપાત્ર છે. સામાવાળાઓ દ્વારા તે કેમ રજૂ કરવામાં આવી ન હતી? નોટિસમાં શું કહેવામાં આવ્યું હતું? શું તેણે કંપનીની શેર મૂડી વધારવાના હેતુથી વધારાના શેર જારી કરવાનો ઇરાદો દર્શાવ્યો હતો જેવો તેણે કરવો જોઈતો હતો? અમને ખબર નથી. પરંતુ અમે માત્ર એ જ અવલોકન કરી શકીએ છીએ કે નોટિસની ગેરહાજરી સામાવાળાઓ વિરુદ્ધ પૂર્વધારણા ઉભી કરે છે. અને જ્યાં સુધી આઉટવર્ડ

ડિસ્પેચ રજિસ્ટરનો સંબંધ છે, રવાનગીની રીતનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી કે નોટિસ હકીકતમાં રવાના કરવામાં આવી હતી તે દર્શાવવા માટે કંઈ નથી. આ સંજોગોમાં, અમને કોઈ શંકા નથી કે ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ કથિત રીતે યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગની કોઈ નોટિસ મધુસૂદનને આપવામાં આવી ન હતી.

સામાવાળાઓએ શ્રીનિવાસનને લખેલા મધુસૂદનના ૮મી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના પત્ર (આંક પી.૩૫) પર આધાર રાખ્યો છે જેમાં તેમણે ફરિયાદ કરી હતી કે ૪થી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ થી તેમને તેમના અંગત મેઈલ અથવા મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે તેમને સંબોધિત પત્રો મળી રહ્યા નથી અને આવા મેઈલ તેમના અંગત મદદનીશને સોંપવાની સામાન્ય પદ્ધતિનું પાલન કરવામાં આવતું ન હતું, એવો દાવો કરવા માટે કે ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૮૬ ની નોટિસ મધુસૂદન પર યોગ્ય રીતે બજાવવામાં આવી હતી અને તેમને મળી હતી.

આ પત્ર ૪થી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ થી સામાવાળાઓ દ્વારા અંગત અને સત્તાવાર બંને પ્રકારના તમામ મેઈલને સંપૂર્ણપણે રોકવા અંગેની ફરિયાદ છે. તેનો અર્થ એવો કાઢી શકાય નહીં કે તે તારીખ પહેલાના તમામ મેઈલ યોગ્ય રીતે પ્રાપ્ત થયા હતા તેવી આ સ્વીકૃતિ છે. હકીકતમાં, જે તારીખે મધુસૂદન દ્વારા શ્રીનિવાસનને આંક પી.૩૫ લખવામાં આવ્યો હતો, તે જ તારીખે તેમણે માધવી (આંક પી.૨૪) ને પણ લખ્યું હતું કે ૩જી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ તેમને જાણવા મળ્યું "કેનેરા બેંક, ત્રિવેન્દ્રમના ડેપ્યુટી મેનેજર સાથે ચર્ચા કરતી વખતે, કે તમે ૧.૮.૮૬ ના રોજ બોર્ડ મીટિંગ યોજવાનો દાવો કર્યો હતો. મને આ

મીટિંગની કોઈ નોટિસ મળી ન હતી અને પરિણામે આ ગેરકાયદેસર હતું. ત્યાં લેવાયેલ કોઈપણ નિર્ણય અમાન્ય છે અને કંપની અથવા મારા પર બંધનકર્તા નથી. તમે બેંક એકાઉન્ટ ઓપરેટ કરવા અંગે કોઈ ઠરાવ પસાર કરવાનો દાવો કર્યો છે. મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે મારી જાતે કંપનીના બેંક એકાઉન્ટ ઓપરેટ કરવાની મારી સત્તા બોર્ડના કોઈ ઠરાવ પર આધારિત નથી. બોર્ડ તે સત્તાઓ છીનવી શકે નહીં અથવા એ જરૂરી બનાવી શકે નહીં કે મારી સાથે અન્ય કોઈ વ્યક્તિ સહી કરે". પત્ર સ્વીકૃત રીતે મળ્યો હતો પરંતુ તેનો કોઈ જવાબ આપવામાં આવ્યો ન હતો. ૧.૮.૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગની નોટિસ ન હોવાના સ્પષ્ટ દાવા ઉપરાંત, પત્રની સામગ્રી પરથી સ્પષ્ટ છે કે ત્યાં ખરેખર શું બન્યું હતું તેની મધુસૂદનને કોઈ જાણ ન હતી.

મધુસૂદન ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગ વિશે જાણતા ન હોવાથી, તેમને સામાવાળાઓની જેમ એ જાણ ન હતી કે વધારાના શેર જારી કરવામાં આવી રહ્યા છે અથવા વધારાના શેર માટેની અરજી મીટિંગના સાત દિવસની અંદર કરવાની હતી. આંક આર. ૨૬ એ માધવીની સહી હેઠળ જારી કરાયેલ તારીખ ૧.૮.૮૬ ની નોટિસ છે. તે કંપની દ્વારા સામનો કરવામાં આવતી નાણાકીય મુશ્કેલીઓનો ઉલ્લેખ કરે છે જેના કારણે બોર્ડ માટે ૧.૮.૮૬ ના તેના ઠરાવ દ્વારા હાલના શેરધારકોને ખરીદવા માટે પ્રત્યેક રૂ. ૧૦૦૦/– ના ૪૨૫ ઈક્વિટી શેર જારી કરવા જરૂરી બન્યું. નોટિસ કે જે મધુસૂદન, તેમના બે બાળકો, શ્રીનિવાસન અને તેમની પુત્રી, રવિ અને તેમની પુત્રી અને અંતે KIPL

ને સંબોધવામાં આવી હોય તેવું લાગે છે તે અંતે જણાવે છે: "તમે સાત દિવસની અંદર વધારાના શેર માટે અરજી કરવા માટે પાત્ર છો".

કંપનીના આર્ટિકલ્સનો આર્ટિકલ ૪૦ તમામ નવા શેર તમામ વર્તમાન શેરધારકોને "પ્રમાણમાં, જ્યાં સુધી સંજોગો મંજૂરી આપે ત્યાં સુધી વર્તમાન શેરની રકમના પ્રમાણમાં જેના માટે તેઓ હકદાર છે" ઓફર કરવા જરૂરી બનાવે છે. ઓફર નોટિસ દ્વારા કરવી જરૂરી છે "જેમાં ઓફર કરાયેલા શેરની સંખ્યા સ્પષ્ટ કરવામાં આવી હોય, અને સમય મર્યાદિત કરવામાં આવ્યો હોય કે જેની અંદર જો ઓફર સ્વીકારવામાં ન આવે, તો તેને નકારી કાઢવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે...".

આ નોટિસ, આંક આર–૨૬, બિલકુલ આ ફોર્મમાં નથી. જો કે, સામાવાળાઓએ તેમની એ દલીલના સમર્થનમાં નીચેના પુરાવાઓ પર આધાર રાખવાનો પ્રયાસ કર્યો છે કે ૧.૮.૮૬ ની નોટિસ બજાવીને મધુસૂદનને વધારાના શેર માટે અરજી કરવાની તક આપવામાં આવી હતી.:

(એ) કેરળ કૌમુદીની લોકલ ડિલિવરી બુકમાં એક એન્ટ્રી (આંક આર–૮ (બી)) જે દેખીતી રીતે નોંધે છે કે ૧લી ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ ના રોજ, મધુસૂદન, મેનેજિંગ ડિરેક્ટર, કેરળ કૌમુદી, ત્રિવેન્દ્રમને "હાલના શેરધારકોને નોટિસ જારી કરવા અને બોર્ડ મીટિંગ માટે એક પત્ર" માટે અધિકૃત કરવામાં આવ્યા હતા. એક અજાણ્યા સહી કરનાર છે જેણે ૧–૮–૮૬ ના રોજ આ

દસ્તાવેજ મળ્યાની સ્વીકૃતિ આપી છે. શ્રીનિવાસનની મૌખિક જુબાની મુજબ, આ સહી મોહન રાજની છે.

(બી) આંક પી. ૯૩ (એ) એ કેરળ કૌમુદીના આઉટવર્ડ રજિસ્ટરમાં નોટિસ રવાના કર્યાનું દર્શાવતી એન્ટ્રી છે.

(સી) ૧.૮.૮૬ નું સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ (આંક આર.૨૫) જે મધુસૂદન, તેમના બાળકો અને KIPL ને નોટિસ બજાવવા સંબંધિત હોવાનો દાવો કરે છે.

વિદ્વાન સિંગલ જજ અને ડિવિઝન બેન્ચ બંનેએ સ્વીકાર્યું કે નોટિસ મળ્યાની સ્વીકૃતિ આપનાર વ્યક્તિની સહી મોહન રાજની હતી. તેઓ જ્યાં અસંમત હતા તે એ હતું કે શું આ હકીકતમાં અથવા કાયદામાં મધુસૂદન, તેમના બાળકો અથવા KIPL પર બજવણી સમાન હતું. વિદ્વાન સિંગલ જજે ઠરાવ્યું કે આવું ન હતું. ડિવિઝન બેન્ચ અસંમત હતી. તથ્યોને ધ્યાનમાં લેતા, અમને એ ઠરાવવામાં કોઈ સંકોચ નથી કે વિદ્વાન સિંગલ જજ સાચા હતા.

અમે પહેલેથી જ ઠરાવ્યું છે કે મોહન રાજ પર બજવણી એ કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૧૦૮ અથવા કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૫૩ ના અર્થમાં વ્યક્તિગત બજવણી સમાન ન હતી. તથ્યાત્મક રીતે પણ, ૨૫–૭–૮૬ ની નોટિસની બજવણીના સંબંધમાં અમારા દ્વારા અગાઉ દર્શાવેલ કારણોસર, અમને એવો સંતોષ નથી કે મધુસૂદનને

હકીકતમાં મોહન રાજ મારફતે નોટિસ બજાવવામાં આવી હતી. આ ઉપરાંત, સંબંધિત એન્ટ્રી નોટિસનો ઉલ્લેખ કરતી નથી.

જ્યાં સુધી સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગનો સંબંધ છે, તે સમજાવવામાં આવ્યું નથી કે શા માટે તે અન્ય કોઈ શેરધારકને નોટિસ રવાના કર્યાની નોંધ કરતું નથી. જ્યારે પક્ષકારો વચ્ચેના સંબંધો પહેલેથી જ આટલા કડવાશભર્યા હતા, ત્યારે સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ દ્વારા નોટિસની બજવણીના પુરાવાને શંકાની નજરે જોવો જોઈએ. ન્યાયિક રીતે નોંધ લેવામાં આવી છે કે સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ કુખ્યાત રીતે "સરળતાથી" ઉપલબ્ધ છે. ૧૯૮૧ માં જે શક્ય પરંતુ દુર્લભ ઘટના તરીકે જોવા મળતી હતી (ઉમ્મુ સલીમા વિરુદ્ધ બી.બી. ગુજરાલ, [૧૯૮૧] ૩ એસ.સી.સી. ૩૧૭) તે હવે સામાન્ય તરીકે જોવામાં આવે છે. આમ શિવ કુમાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા, [૧૯૯૪] ૪ એસ.સી.સી. ૪૪૫, ૪૪૭ માં, આ કોર્ટે કહ્યું:

> "અમારી સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પ્રમાણપત્રોના આધારે હાથ પરના વિવાદનો નિર્ણય લેવો અમને સલામત લાગતું નથી, કારણ કે આવા પોસ્ટલ સીલ કોઈપણ સમયે મેળવવા મુશ્કેલ નથી".

આ વાસ્તવિકતા હોવા છતાં અને કલમ ૫૩ ની જોગવાઈઓના ખોટા અર્થઘટન પર, અપીલીય અદાલત એવા અસમર્થનીય નિષ્કર્ષ પર પહોંચી કે "સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ હેઠળ સંચારની રવાનગી અંગેના પુરાવાઓ કલમ ૫૩ (૨) (બી) હેઠળ અખંડનીય વૈધાનિક પૂર્વધારણાને આકર્ષિત કરે છે કે

નોટિસ યોગ્ય રીતે બજાવવામાં આવી હતી", કે "હવે નોટિસ ન બજ્યાની દલીલ અને પુરાવાઓ દ્વારા તેના સમર્થનને રજૂ કરવું ખુલ્લું નથી" અને જો એવું સાબિત થઈ જાય કે નોટિસ મેળવનાર સુધી પહોંચી નથી, તો પણ પુરાવાને "કોર્ટ દ્વારા ઔપચારિક રીતે સ્વીકારી શકાય નહીં અને તેના પર ઔપચારિક રીતે કાર્યવાહી કરી શકાય નહીં", આવા વિપરીત પુરાવાઓને "શરૂઆતમાં જ કાઢી નાખવામાં આવે છે".

આ કોર્ટે ઉમ્મુ સલીમાના કેસમાં (ઉપરોક્ત) કહ્યું કે સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ પૂર્વધારણા તરફ દોરી શકે છે જો પત્ર સંબોધવામાં આવ્યો હોય અને પોસ્ટ કરવામાં આવ્યો હોય, કે તે; અને યોગ્ય સમયમાં, મેળવનાર સુધી પહોંચ્યો હોય. "પરંતુ, તે માત્ર માન્ય છે અને અનિવાર્ય પૂર્વધારણા નથી. એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૬ કે કલમ ૧૧૪, કોર્ટને પૂર્વધારણા કરવા દબાણ કરતી નથી. પૂર્વધારણા કરી શકાય છે અથવા ન પણ કરી શકાય. કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, કોર્ટ પૂર્વધારણા કરવાનો ઇનકાર કરી શકે છે. બીજી બાજુ પૂર્વધારણા શરૂઆતમાં કરી શકાય છે પરંતુ પુરાવાઓની વિચારણા પર કોર્ટ પૂર્વધારણાને ખંડિત ઠરાવી શકે છે અને એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે કે મેળવનારને કોઈ પત્ર મળ્યો નથી અથવા દાવો કર્યા મુજબ કોઈ પત્ર ક્યારેય રવાના કરવામાં આવ્યો નથી".

સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ અંગેનો આ સામાન્ય નિયમ કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૫૩ હેઠળ બદલવામાં આવ્યો નથી., જોકે તે એવી જોગવાઈ કરે છે

કે જો દસ્તાવેજ નિર્દિષ્ટ રીતે પોસ્ટ દ્વારા મોકલવામાં આવે, તો "તેની બજવણી થઈ હોવાનું માનવામાં આવશે". "માનવામાં આવશે (deemed)" શબ્દનો શાબ્દિક અર્થ થાય છે "વિચારેલ" અથવા, કાનૂની ભાષામાં "પૂર્વધારણા".

"પૂર્વધારણા" અને "સાબિતી" વચ્ચે તફાવત છે. પૂર્વધારણાને "સાબિત થયેલી અથવા માની લેવાયેલી કોઈ બાબત પરથી સંભવિત તર્કના આધારે શંકાસ્પદ હકીકત અથવા પ્રસ્તાવની સાચીતા કે ખોટા હોવા અંગેનું હકારાત્મક કે નકારાત્મક અનુમાન" તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે (ઇઝહાર અહેમદ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા: એ.આઇ.એર. (૧૯૬૨) એસ.સી. ૧૦૫૨, ૧૦૬૦). તે પુરાવાના નિયમો છે જે ધારેલ અથવા અનુમાનિત અન્ય હકીકતોના સંબંધમાં સાબિત થયેલી કેટલીક હકીકતોના સાબિતી અથવા બળને તોલવાની બાબતમાં ન્યાયિક મનને મદદ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે (એજ.). કેટલીકવાર કોર્ટ પર પૂર્વધારણા ઊભી કરવા કે ન કરવા અંગેનો વિવેકાધિકાર છોડવામાં આવે છે જેમ કે એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૧૧૪ માં છે, અન્ય પ્રસંગોએ, કોર્ટને આવો કોઈ વિવેકાધિકાર આપવામાં આવતો નથી તેથી જ્યારે અમુક તથ્યો સાબિત થાય છે, ત્યારે કોર્ટ નિર્ધારિત પૂર્વધારણા કરવા બંધાયેલી છે. પરંતુ બસ આટલું જ. પૂર્વધારણાનું ખંડન કરી શકાય છે.

યુ.પી. સેલ્સ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨૮–બી નું અર્થઘટન કરતી વખતે જે અન્ય બાબતોની સાથે એવી જોગવાઈ કરે છે કે જો પ્રવેશ અને બહાર નીકળવાના ચેકપોસ્ટ પર ટ્રાન્ઝિટ–પાસ રજૂ કરવામાં ન આવે, તો "એવી

પૂર્વધારણા કરવામાં આવશે કે તેના દ્વારા લઈ જવામાં આવતો માલ રાજ્યની અંદર વેચવામાં આવ્યો છે", એવી દલીલ કે "એવી પૂર્વધારણા કરવામાં આવશે કે" શબ્દસમૂહનો અર્થ એ છે કે "તેને અંતિમ રીતે માની લેવામાં આવશે" ને નકારી કાઢવામાં આવી હતી. એવિડન્સ એક્ટની કલમ ૪ નો સંદર્ભ આપ્યા પછી મેસર્સ સોઢી ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., એ.આઈ.એર. (૧૯૮૬) એસ.સી. ૧૦૯૯, ૧૧૦૫ માં આ કોર્ટ દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું :):

> "જો હકીકતને નકારી કાઢવામાં ન આવે તો "પૂર્વધારણા કરશે (shall presume)" શબ્દો કોર્ટને તે મુજબ પૂર્વધારણા કરવાની જરૂર પાડે છે. તેઓ ખંડન કરી શકાય તેવી પૂર્વધારણાનો નિયમ ધરાવે છે. આ શબ્દો એટલે કે "પૂર્વધારણા કરશે" નો ઉપયોગ ભારતીય ન્યાયિક પરંપરામાં એક સદીથી વધુ સમયથી એ દર્શાવવા માટે કરવામાં આવે છે કે તેઓ જે બાબતોના સંદર્ભમાં ઉપયોગમાં લેવાય છે તેના સંદર્ભમાં ખંડન કરી શકાય તેવી પૂર્વધારણા નક્કી કરે છે અને આપણે અપેક્ષા રાખવી જોઈએ કે યુ.પી. વિધાનસભાએ પણ તેનો ઉપયોગ એ જ અર્થમાં કર્યો છે જેમાં ભારતીય અદાલતોએ લાંબા સમયથી તેમને સમજ્યા છે અને અંતિમ સાબિતીનો નિયમ નક્કી કરતા તરીકે નહીં. વાસ્તવમાં આ પૂર્વધારણાઓ માત્ર એવિડન્સ એક્ટ પૂરતી સીમિત નથી. જ્યાં

પણ ન્યાયિક પ્રક્રિયા દ્વારા તથ્યોની ખાતરી કરવાની હોય ત્યાં સામાન્ય રીતે તેનો ઉપયોગ થાય છે".

તદનુસાર એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે યુ.પી સેલ્સ ટેક્સ એક્ટની કલમ ૨૮બી માં સમાવિષ્ટ "પૂર્વધારણા કરશે" શબ્દો સંબંધિત સત્તાવાળાઓને માત્ર એ ખંડન કરી શકાય તેવી પૂર્વધારણા ઊભી કરવા જણાવે છે કે જો બહાર નીકળવાના ચેક પોસ્ટ પર ટ્રાન્ઝિટ પાસ આપવામાં ન આવે તો માલ રાજ્યમાં વેચવામાં આવ્યો હોવો જોઈએ અને ટ્રાન્સપોર્ટર માટે એ સાબિત કરવાનું ખુલ્લું હતું કે માલનો નિકાલ અલગ રીતે કરવામાં આવ્યો હતો. (સૈયદ અકબર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક, એ.આઇ.એર. (૧૯૭૯) એસ.સી. ૧૮૪૮; સ્ટેટ ઓફ મદ્રાસ વિરુદ્ધ વૈદ્યનાથ, એ.આઇ.એર. (૧૯૫૮) એસ.સી. ૬૧ પણ જુઓ). તેથી, પૂર્વધારણા ઊભી કરવી એ પોતાનામાં સાબિતી સમાન નથી.

કોર્ટ પર નાખવામાં આવેલી પૂર્વધારણા ઊભી કરવા માટેની ફરજિયાત જરૂરિયાતનું પરિણામ, જેમ કે કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૫૩(૨) હેઠળ છે, એ છે કે સાબિતીનો બોજો તે વ્યક્તિ પર મૂકવામાં આવે છે જેની સામે પૂર્વધારણા તેને નકારી કાઢવા માટે લાગુ પડે છે. જો આવી વ્યક્તિ બોજો ઉઠાવવામાં અસમર્થ હોય, તો જ કોર્ટ અનુમાનિત હકીકત પર કાર્યવાહી કરશે. (જુઓ ડાહ્યાભાઈ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત, એ.આઇ.એર. (૧૯૬૪) એસ.સી. ૧૫૬૩. જોકે, પૂર્વધારણા હંમેશા ખંડન કરી શકાય તેવી હોતી નથી. પરંતુ "પૂર્વધારણા (presume)" અથવા અન્ય સમાન શબ્દની પહેલા "કરશે

(shall)" શબ્દનો માત્ર ઉપયોગ એવો અર્થ નથી કરતો કે પૂર્વધારણા અખંડનીય અથવા અંતિમ છે. અખંડનીય પૂર્વધારણા અલગ ભાષામાં ઘડવામાં આવે છે, જે સામાન્ય રીતે દર્શાવે છે કે એક સમૂહના તથ્યોની સાબિતી બીજા સમૂહની "અંતિમ સાબિતી (conclusive proof)" હશે. આનું ઉદાહરણ સિટિઝનશિપ એક્ટ, ૧૯૫૫ ની કલમ ૧૮ હેઠળ ૧૯૫૬ માં ઘડવામાં આવેલા નિયમોનો નિયમ ૩ છે જે ઇઝહાર અહેમદના કેસમાં (ઉપર) પડકારનો વિષય હતો. કલમ ૫૩(૨) માં આવી કોઈ ભાષા નથી.

પરિણામે, કલમ ૫૩ ની પેટા–કલમ (૨) માં "પૂર્વધારણા કરશે" શબ્દોનો અર્થ છે ખંડન કરી શકાય તેવી પૂર્વધારણા જે કોર્ટે કરવી જોઈએ જો મૂળભૂત તથ્યો એટલે કે દસ્તાવેજની યોગ્ય પોસ્ટિંગ સાબિત થાય, જેનો બોજો મેળવનાર પર હોય કે તે દર્શાવે કે સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગમાં ઉલ્લેખિત દસ્તાવેજ તેને મળ્યો ન હતો.

હાલના કિસ્સામાં, સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ શંકાસ્પદ છે. જો એમ માની લઈએ કે આવી શંકા પાયાવિહોણી છે, તો તે ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ઠરાવ્યા મુજબ મધુસૂદન અથવા સર્ટિફિકેટમાં ઉલ્લેખિત અન્ય કોઈ સરનામાવાળાઓ પર નોટિસની બજવણીની અંતિમ સાબિતી સમાન નથી. ડિસ્પેચ રજિસ્ટર અને સર્ટિફિકેટ ઓફ પોસ્ટિંગ રજૂ કરવા સિવાય, સામાવાળાઓ વતી કોઈ પણ એવી ખાતરી આપવા આગળ આવ્યું નથી કે તેઓએ વ્યક્તિગત રીતે મધુસૂદન અને તેમના જૂથને પોસ્ટ દ્વારા નોટિસ મોકલી હતી. મધુસૂદને ૪.૮.૮૬ અને

૮.૮.૮૬ (આંક પી–૨૪ અને આંક પી–૩૫) ની તારીખના બે પત્રો સમકાલીન રીતે કેરળ કૌમુદીના જનરલ મેનેજર શ્રીનિવાસન અને માધવીને લખ્યા હતા જેમાં ફરિયાદ કરવામાં આવી હતી કે તેમને કોઈ મેઈલ મળી રહ્યો નથી. આ પત્રો સામાવાળાઓ દ્વારા સ્વીકૃત રીતે મળ્યા હતા પરંતુ તેનો જવાબ આપવામાં આવ્યો ન હતો. તે પત્રો વાંચીને એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે મધુસૂદનને વધારાના શેરની ફાળવણી માટે અરજી કરવાની નોટિસની કોઈ જાણ ન હતી. જો આવી નોટિસ હોત, તો એ અસંભવિત છે કે મધુસૂદન કે જેઓ કેરળ કૌમુદી પર પોતાનું નિયંત્રણ જાળવી રાખવા માટે લડી રહ્યા હતા, તેઓ વધારાના શેર માટે અરજી કરવાનું ટાળીને આવું નિયંત્રણ ગુમાવવાનું જોખમ ઉઠાવે.

આ સંજોગોમાં અમે ઠરાવીએ છીએ કે મધુસૂદન અને તેમના જૂથને તારીખ ૧.૮.૮૬ ની નોટિસ બજાવવામાં આવી ન હતી. તેથી શેર માટે અરજી કરવા માટે નોટિસમાં નિર્ધારિત સમયગાળો ખૂબ ટૂંકો હતો કે કેરળ કૌમુદીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનથી વિરુદ્ધ હતો તે નક્કી કરવું બિનજરૂરી છે.

એકવાર અમે ઠરાવ્યું છે કે મધુસૂદન અને તેમના જૂથ, જેઓ તમામ કેરળ કૌમુદીમાં શેર ધરાવતા હતા, તેમને વધારાના શેરની ફાળવણી માટે અરજી કરવાની નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી, ત્યારે એવું ઠરાવવું જોઈએ કે ૮.૮.૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગમાં રવિ અને શ્રીનિવાસનને શેરની અનુગામી ફાળવણી અને કથિત રીતે ૧૬.૮.૮૬ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગમાં આવી ફાળવણીની પુષ્ટિ તે દ્વારા દૂષિત થઈ હતી અને અમાન્ય હતી.

જોકે મધુસૂદનની એ રજૂઆતમાં તથ્ય હોવાનું જણાય છે, જેમ કે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું છે, કે ૮.૮.૮૬ અથવા ૧૬.૮.૮૬ ના રોજ હકીકતમાં કોઈ મીટિંગ યોજાઈ ન હતી, તારીખ ૧.૮.૮૬ ની નોટિસની બજવણી ન થવા સંબંધિત અમારા તારણને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે આ મુદ્દા પર નિર્ણય લેવાનું ટાળીએ છીએ.

તેથી, અમે એમ.એફ.એ. ૩૩૦/૯૦, એ.એસ. નં. ૧૬૪/૯૦ અને એ.એસ. નં. ૧૬૫/૯૦ માં ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયને બાજુ પર રાખીએ છીએ અને સીપી ૧૪/૮૬ માં વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદા અને હુકમની અને વધારાના ૪૨૫ શેરની ફાળવણીના સંબંધમાં નિર્દેશો સહિત સીએસ નં. ૩/૮૯ અને સીએસ નં. ૫/૮૯ માં હુકમનામાની પુષ્ટિ કરીએ છીએ.

KIPL ની અરજી સીપી ૩૧/૮૮ સિંગલ જજ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને તેમાંથી અપીલ (એમએફએ ૫૫૯/૯૦) પણ નકારી કાઢવામાં આવી હતી. KIPL ની અરજીની વિષયવસ્તુ મધુસૂદનની અરજી સીપી ૧૪/૮૬ દ્વારા આવરી લેવામાં આવી હોવાથી અને સમાન રાહતો માટે હોવાથી, અમે માત્ર કોઈપણ વધારાના અવલોકન વિના આ ચુકાદાની શરતોમાં અપીલનો નિકાલ કરીએ છીએ.

૧૬મી જાન્યુઆરી, ૧૯૮૬ ના કરારનું વિશિષ્ટ પાલન (Specific Performance)

કેરળ કૌમુદીને લગતી છેલ્લી કાર્યવાહી સીએસ ૬/૮૯ હતી જે મધુસૂદન દ્વારા ૧૬મી જાન્યુઆરી ૧૯૮૬ ના કરારના વિશિષ્ટ પાલન માટે દાખલ કરવામાં આવ્યો દાવો હતો.

અમે અગાઉ ઠરાવ્યું છે કે મે, ૧૯૮૫ સુધીમાં, મણિ અને તેમના જૂથે કેરળ કૌમુદીમાં તેમનું શેરહોલ્ડિંગ મધુસૂદનને ટ્રાન્સફર કરી દીધું હતું, અને આવા ટ્રાન્સફરના પરિણામે મધુસૂદન અને તેમના જૂથ પાસે કંપનીમાં ૫૦% થી વધુ શેર હતા. ૧૫મી જુલાઈ ૧૯૮૫ ના રોજ, માધવીએ સ્વર્ગસ્થ સુકુમારનના ૯ શેર અને પોતાના ૩ શેર રવિ અને શ્રીનિવાસનને ટ્રાન્સફર કરતા બે કરારો અને એક વસિયતનામું કર્યું હોવાનો દાવો કરવામાં આવે છે [આંક આર.–૫૯, આંક આર.–૫૯(એ) અને આંક આર. ૬૦].

આ પૃષ્ઠભૂમિમાં જ ૧૬મી જાન્યુઆરી ૧૯૮૬ ના કરારને વાંચવો જોઈએ. તેની અસલ નકલ મલયાલમમાં છે અને જેને પક્ષકારો દ્વારા કરાર તરીકે વર્ણવવામાં આવ્યો છે, તેમાં ૧૧ કલમો છે. તે સ્વીકૃત રીતે મણિ દ્વારા લખાયેલ છે અને તેમાં માધવી, મણિ, મધુસૂદન, શ્રીનિવાસન અને રવિની સહી છે. તે પરસ્પર સંમતિથી સંપત્તિના વિભાજનની નોંધ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. કરારની કલમ ૧ પ્રદાન કરે છે કે માધવી તેમના જીવનકાળ દરમિયાન કેરળ કૌમુદીના ચેરમેન રહેશે. કલમ ૨ પ્રદાન કરે છે કે માધવીના જીવનકાળ દરમિયાન વર્તમાન શેર માળખામાં કોઈ ફેરફાર થશે નહીં અને માધવીના અવસાન પછી, કેરળ કૌમુદીના શેર એવી રીતે આપવામાં આવશે કે મધુસૂદનને મણિની માલિકીના શેર

સહિત કંપનીના કુલ શેરના ૫૦% મળશે, અને શ્રીનિવાસન અને રવિને ૨૫% – ૨૫% મળશે. એવું પણ સંમત થયું હતું કે સ્વર્ગસ્થ સુકુમારન અને માધવીના શેરનું વિભાજન આ ટકાવારી મુજબ થવું જોઈએ. કેરળ કૌમુદીમાં KIPL ના શેર પણ મધુસૂદન, રવિ અને શ્રીનિવાસનને સમાન ગુણોત્તરમાં આપવાના હતા. પછી આવે છે કલમ ૩. જ્યારે કલમ ૧, ૨, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦ અથવા ૧૧ ના અનુવાદ અંગે કોઈ વિવાદ નથી, ત્યારે કલમ ૩ નો અનુવાદ ગંભીર વિવાદમાં છે. અમે મધુસૂદન, સામાવાળાઓ અને અંતે આ કોર્ટના સત્તાવાર અનુવાદક દ્વારા આગળ મૂકવામાં આવેલા ત્રણ અલગ અલગ સંસ્કરણો આપીએ છીએ.

> (એ) "શ્રી એમ. એસ. મણિ કેરળ કૌમુદીમાંના તેમના કેટલાક શેર શ્રી એમ. એસ. મધુસૂદનને વેચી રહ્યા છે અને તે શેરની કિંમતની જાણ અન્ય પક્ષકારોને સમયસર કરવામાં આવશે".
>
> (બી) "કેરળ કૌમુદીના શેરનું મૂલ્ય જે એમ. એસ. મણિ દ્વારા એમ. એસ. મધુસૂદનને વેચવાનું છે તે અન્ય લોકોને યોગ્ય સમયે જણાવવામાં આવશે".
>
> (સી) "એમ. એસ. મણિ દ્વારા કેરળ કૌમુદીના શેરના વેચાણ પર એમ. એસ. મધુસૂદન દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલી કિંમતની જાણ અન્ય પક્ષકારોને કરવામાં આવશે જ્યારે (તે થઈ જશે)".

મે, ૧૯૮૫ માં મણિના ૩૯૦ શેર મધુસૂદનને ટ્રાન્સફર કરવાના પ્રશ્ન પરના અમારા તારણને ધ્યાનમાં રાખીને, કદાચ સત્તાવાર અનુવાદક દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ અનુવાદ યોગ્ય છે જે ઉપર (સી) તરીકે દર્શાવેલ છે. મંતવ્યનો આ તફાવત, જો કે, ખરેખર કોઈ મહત્વનો નથી, કારણ કે મધુસૂદનના વિશિષ્ટ પાલન માટેના દાવાની વિષયવસ્તુ કરારના તે ભાગ પૂરતી સીમિત છે જે સ્વર્ગસ્થ સુકુમારન અને માધવીના શેરનું માધવીના અવસાન પર મધુસૂદન, રવિ અને શ્રીનિવાસન વચ્ચે ૫૦: ૨૫: ૨૫ ની ટકાવારીમાં વિભાજન કરવાની જોગવાઈ કરે છે. આ દાવાના ગુણદોષ પર વિચાર કરતા પહેલા, અમે ટૂંકમાં કરારની બાકીની કલમોનો સંદર્ભ લઈ શકીએ છીએ. કલમ ૪ થી ૧૦ વિવિધ પારિવારિક વ્યવસાયોમાં સંપત્તિ અને શેરહોલ્ડિંગના વિભાજનને લગતી છે જેથી દરેક ભાઈઓનું નીચે દર્શાવ્યા મુજબ કરારમાં તેમના નામ સામે નિર્દિષ્ટ કંપનીઓમાં પર ટકા શેરહોલ્ડિંગ હોય:

મણિ : લૈસા પબ્લિકેશન્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ

મધુસૂદન : કૌમુદી ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ;

કૌમુદી એક્સપોર્ટ્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ;

કૌમુદી ન્યૂઝ સર્વિસ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ

રવિ : રવિ પ્રિન્ટર્સ એન્ડ પબ્લિશર્સ પ્રાઈવેટ લિમિટેડ;

કૌમુદી ફિલ્મ્સ આઉટડોર યુનિટ;

ઇલેક્ટ્રોનિક્સ એન્ડ ઇક્વિપમેન્ટ કોર્પોરેશન;

રવિ ટ્રાન્સપોર્ટ

શ્રીનિવાસન: શ્રીનિવાસન પ્રિન્ટર્સ એન્ડ પબ્લિશર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ.

અન્ય તમામ સંસ્થાઓ બંધ કરવાની જરૂર હતી અને મધુસૂદનની તે હેતુ માટે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. કલમ ૯ પ્રદાન કરે છે કે જો કોઈ પણ સંસ્થામાં કોઈ શેરધારક તેના શેર વેચવા ઈચ્છે, તો તે અન્ય લોકો દ્વારા નક્કી કરવામાં આવતી કિંમતે "૫૨% શેરધારકો" ને ઓફર કરવાના રહેશે. જો ૫૨% શેરધારકો શેર ખરીદવાનો ઈનકાર કરે, તો અન્ય લોકોએ પાછલા વર્ષની કંપનીની બેલેન્સ–શીટ અનુસાર સંબંધિત કંપનીના ઓડિટર્સ દ્વારા નક્કી કરાયેલા મૂલ્ય પર આવું કરવું પડશે. કલમ ૧૦ પ્રદાન કરે છે કે જો કરારનો સંપૂર્ણ અમલ થાય તે પહેલાં ચાર ભાઈઓમાંથી કોઈ એકનું મૃત્યુ થાય તો આ કરાર ચાર ભાઈઓ અને તેમના વારસદારોને બંધનકર્તા રહેશે. કરારની છેલ્લી કલમ કલમ ૧૧ છે. તે પ્રદાન કરે છે કે કરારની વિષયવસ્તુને લગતા તમામ પડતર મુકદ્દમા પાછા ખેંચી લેવા જોઈએ અને તમામ વિવાદો પરસ્પર ઉકેલવા જોઈએ, અને જો આ શક્ય ન હોય તો આ બાબત સ્વીકાર્ય ત્રીજા પક્ષને મોકલવી જોઈએ જેનો નિર્ણય બંધનકર્તા રહેશે.

૨જી ડિસેમ્બર ૧૯૮૭ ના રોજ માધવીનું અવસાન થયું અને ૧૦મી ઓક્ટોબર ૧૯૮૮ ના રોજ, મધુસૂદને કરારની શરતો મુજબ સ્વર્ગસ્થ સુકુમારન અને માધવીના ૫૦% શેર તેમને ટ્રાન્સફર કરવા અને કેરળ કૌમુદીમાં KIPL ના

૫૦% શેરહોલ્ડિંગને રવિ અને શ્રીનિવાસનને ટ્રાન્સફર કરવા માટે સી.એસ. ૬/૮૯ દાખલ કર્યો. દાવામાં પ્રતિવાદીઓ મણિ, શ્રીનિવાસન, રવિ, કેરળ કૌમુદી અને KIPL હતા. તેઓએ પહેલા ચાર પાનાનું લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું જેમાં તેઓએ દલીલ કરી કે દાવો જાળવી શકાય તેમ નથી, કે દાવો પક્ષકારોના ખોટા જોડાણ અને ન જોડાવા માટે ખરાબ છે, કે દાવાનું મૂલ્યાંકન અયોગ્ય રીતે કરવામાં આવ્યું હતું અને યોગ્ય કોર્ટ ફી ચૂકવવામાં આવી ન હતી, કે દાવો મર્યાદા દ્વારા બાધિત છે, કે કરાર સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૯૬૩ ની જોગવાઈઓ દ્વારા બાધિત છે અને કોર્ટને દાવો ચલાવવાનું અધિકારક્ષેત્ર નથી.

વિદ્વાન સિંગલ જજે ઉભા થયેલા દરેક મુદ્દાનો મધુસૂદનની તરફેણમાં નિર્ણય લીધો અને દાવાનું હુકમનામું કાઢ્યું. ડિવિઝન બેન્ચે અપીલ (એ.એસ. ૨૧૧/૯) મંજૂર કરી. ડિવિઝન બેન્ચને અપીલ મંજૂર કરવા સમજાવનારા કારણો પ્રથમ હતા: મધુસૂદન દ્વારા ૩૯૦ શેર અથવા 'વારસાગત શેર' ની કિંમત નક્કી કરવા માટે અથવા અન્ય પક્ષકારોને તેની જાણ કરવા માટે અથવા કરારમાંની અન્ય જોગવાઈઓના અમલ માટે કોઈ પગલાં લેવામાં આવ્યા ન હતા – ખાસ કરીને બ્લુ ટ્રાવેલ્સ, કૌમુદી હોટેલ્સ અને બ્લુ ટ્રાન્સપોર્ટ્સ બંધ કરવા. બીજું, વિચારણા (consideration) અંગે દાવામાં કોઈ કથન ન હતું અને વિચારણા નક્કી કરવા અથવા ચૂકવવા સંબંધમાં કોઈ રાહત માંગવામાં આવી ન હતી. ત્રીજું, સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૧૬ ના ઉલ્લંઘનમાં મધુસૂદનની વિચારણા ચૂકવવાની તૈયારી વિશે દાવામાં કોઈ કથન ન હતું;

ચોથું, કારણ કે ૩૯૦ શેરનું કોઈ ટ્રાન્સફર થયું ન હતું, તેથી જથ્થાબંધ શેર કે જેના સંદર્ભમાં વિશિષ્ટ પાલનનો દાવો કરવામાં આવ્યો હતો તે સંદર્ભમાં કરારને અમલમાં મૂકવો શક્ય ન હતો. પાંચમું, મધુસૂદન અન્ય કલમો દ્વારા તેમના પર નાખવામાં આવેલી જવાબદારીઓ નિભાવ્યા વિના માત્ર કરારના તે ભાગના વિશિષ્ટ પાલનનો દાવો કરી શકે નહીં જે તેમની તરફેણમાં હતો. આ કલમો અવિભાજ્ય હતી અને કરારનું આંશિક પાલન શક્ય ન હતું. છઠ્ઠું, દાવો દાખલ કરવામાં બિનજરૂરી વિલંબ થયો હતો. સાતમું, કેરળ કૌમુદી અને KIPL ની માલિકીની સંપત્તિની સરખામણીમાં, જે બંને કરારની શરતોમાં મધુસૂદનને મળવાની હતી, કલા કૌમુદી (મણિને ફાળવેલ) અને રવિ પ્રિન્ટર્સ (રવિને ફાળવેલ) ની કિંમત નજીવી હતી, અંતિમ હકીકત સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૨૦ હેઠળ કરારનું વિશિષ્ટ પાલન મંજૂર કરવાના કોર્ટના ઇનકારને વાજબી ઠેરવે છે. તેથી, અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી હતી અને દાવો ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો.

અમે અગાઉ કહ્યું છે તેમ કલમ ૧, ૨, ૩ અને ૧૧ સિવાય, કરારની અન્ય તમામ કલમો ચાર ભાઈઓ વચ્ચે વિવિધ વ્યવસાયોના વિભાજનને લગતી હતી. કરારનો અમલ થવો જોઈએ કે કેમ તે નક્કી કરવામાં, અપીલીય અદાલતે એ મૂળભૂત હકીકતની અવગણના કરી હતી કે કરારમાં તેમના નામ સામે નિર્દિષ્ટ કંપનીઓમાં દરેક ભાઈને ૫૨ ટકા બહુમતી શેરહોલ્ડિંગ આપવામાં આવ્યું હતું. કારણ કે અન્ય ત્રણ ભાઈઓએ કરારનો સંપૂર્ણ લાભ

લીધો હતો, તેઓ તેની તમામ શરતોનું પાલન કરવા બંધાયેલા હતા. તેમના માટે કરારનો તે ભાગ સ્વીકારવો જે તેમની તરફેણમાં હતો અને બાકીના ભાગને ફેંકી દેવો તે ખુલ્લું ન હતું. અને કરાર કે જે કૌટુંબિક સમાધાનના સ્વરૂપમાં છે અને ભાઈઓ વચ્ચેના વિવાદોનું નિરાકરણ લાવવાનો પ્રયાસ કરે છે, તેનો અમલ પહેલેથી જ થઈ ચૂક્યો હોવાથી ઓછામાં ઓછું એ હદ સુધી કે ચારેય ભાઈઓને કરારમાં જણાવ્યા મુજબ અલગ–અલગ કંપનીઓમાં બહુમતી શેરહોલ્ડિંગ આપવામાં આવ્યું હતું, તેમાં હળવાશથી હસ્તક્ષેપ થવો જોઈએ નહીં. (જુઓ: કે.કે. મોદી વિરુદ્ધ કે.એન. મોદી અને અન્ય, [૧૯૯૮] ૩ એસ.સી.સી. ૫૭૩.

ડિવિઝન બેન્ચે આ તરફ બિલકુલ ધ્યાન આપ્યું નથી. તે પણ રેકોર્ડ પર છે કે મધુસૂદને તે કંપનીઓમાં પોતાનું મોટાભાગનું શેરહોલ્ડિંગ ટ્રાન્સફર કરી દીધું હતું જે અન્ય ત્રણ ભાઈઓના બહુમતી નિયંત્રણ હેઠળ રહેવાની હતી. વિદ્વાન સિંગલ જજે ઠરાવ્યું હતું કે મધુસૂદને પુરાવા આપ્યા હતા કે તેમણે કરારમાં જેનો ઉલ્લેખ નથી તેવી કંપનીઓ બંધ કરવા માટે પગલાં લીધાં હતાં. આ તારણ પર પ્રશ્ન ઉઠાવવામાં આવ્યો નથી. મધુસૂદનને 'વારસાગત શેર' ટ્રાન્સફર કરવા સિવાયની તમામ કલમો પર કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. મધુસૂદન આ કલમના પાલનનો આગ્રહ રાખવા પણ હકદાર હતા.

સામાવાળાઓએ તેમની એ દલીલના સમર્થનમાં કંપનીના આર્ટિકલ્સના આર્ટિકલ ૨૯ નો હવાલો આપ્યો કે આંક આર. ૫૯ અને ૬૦ કરાર પર પ્રભુત્વ ધરાવે છે જ્યાં સુધી તે માધવીના અવસાન પર સ્વર્ગસ્થ કે. સુકુમારન

અને માધવીના ૫૦% શેર મધુસૂદનને ટ્રાન્સફર કરવાની જરૂરિયાત ધરાવે છે. આર્ટિકલ ૨૯ કહે છે કે શેરના એકમાત્ર મૃત ધારકના વહીવટકર્તાઓ અથવા પ્રબંધકોને જ કંપની દ્વારા શેર પર કોઈ હક હોવા તરીકે માન્યતા આપવામાં આવશે. સામાવાળાઓની એવી દલીલ હતી કે જ્યાં સુધી કરાર સ્વર્ગસ્થ સુકુમારન અને માધવીના શેર મધુસૂદનને ટ્રાન્સફર કરવાની જોગવાઈ કરે છે, તે કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૨૯ થી વિરુદ્ધ હતું અને તેનો અમલ કરી શકાય નહીં. આ રજૂઆત વી.બી. રંગરાજ વિરુદ્ધ બી. ગોપાલકૃષ્ણન: (એ.આઈ.આર.) (૧૯૯૨) એસ.સી. ૪૫૩ માં આ કોર્ટના નિર્ણયના આધારે કરવામાં આવી છે.

તે નિર્ણયને શેરના ટ્રાન્સફરને લગતા અમુક મૂળભૂત સિદ્ધાંતો સ્પષ્ટ કર્યા પછી અને આ વિષય પરના અગાઉના નિર્ણયોની પૃષ્ઠભૂમિમાં સમજવો અને વાંચવો જોઈએ. તે સુસ્થાપિત કાયદો છે કે શેર જંગમ મિલકત છે અને ટ્રાન્સફર કરી શકાય તેવા છે. જ્યાં સુધી કેરળ કૌમુદી જેવી ખાનગી કંપનીઓનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશન શેરધારકોના શેર ટ્રાન્સફર કરવાના અધિકારને પ્રતિબંધિત કરે છે અને કંપનીના કોઈપણ શેર અથવા ડિબેન્ચર માટે જાહેર જનતાને સબ્સ્ક્રાઇબ કરવાના કોઈપણ આમંત્રણને પ્રતિબંધિત કરે છે. કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩ (૧) (iii) માં અને ૧૯૧૩ ના અધિનિયમની કલમ ૨ (૧૩) માં "ખાનગી કંપની" ને આ રીતે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે.

આ પ્રતિબંધને આધીન, ખાનગી કંપનીમાં શેર ધારક તેના શેર તેની પસંદગીની વ્યક્તિને વેચવા માટે સંમત થઈ શકે છે. આવા કરારો સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૦ હેઠળ વિશિષ્ટ રીતે અમલ કરી શકાય તેવા છે, જે સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૮૭૭ ની કલમ ૧૨ ને અનુરૂપ છે. આ કલમ પ્રદાન કરે છે કે આવા કરારોનું વિશિષ્ટ પાલન લાગુ કરી શકાય છે જ્યારે સંમત થયેલ કાર્ય ન કરવાથી થતા વાસ્તવિક નુકસાનની ખાતરી કરવા માટે કોઈ ધોરણ અસ્તિત્વમાં ન હોય; અથવા જ્યારે સંમત થયેલ કાર્ય એવું હોય કે તે ન કરવા માટે નાણાંમાં વળતર પૂરતી રાહત આપતું ન હોય. જંગમ મિલકત ટ્રાન્સફર કરવાના કરારના કિસ્સામાં, કલમ ૧૦ ના ખુલાસામાં સ્પષ્ટ કરેલા સંજોગો સિવાય સામાન્ય રીતે વિશિષ્ટ પાલન મંજૂર કરવામાં આવતું નથી. અપવાદો પૈકીનો એક એ છે જ્યાં મિલકત "વાદી માટે વિશેષ મૂલ્ય અથવા હિતની હોય, અથવા એવા માલનો સમાવેશ થાય છે જે બજારમાં સરળતાથી ઉપલબ્ધ ન હોય". સત્તામંડળની લાંબી લાઇન દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે પ્રાઇવેટ લિમિટેડ કંપનીમાં શેર "બજારમાં સરળતાથી ઉપલબ્ધ ન હોય" શબ્દસમૂહની અંદર આવશે (જુઓ: જૈનારાયણ રામ લુંડિયા વિરુદ્ધ સૂરજમલ સાગરમલ અને અન્ય., એ.આઈ.આર (૩૬) (૧૯૪૯) એફ.સી. ૨૧૧, ૨૧૮;). બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ જે.એ.એચ. ચિનોય: (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૦ પી.સી. ૯૦) માં પ્રિવી કાઉન્સિલે કહ્યું: "બોર્ડનો એવો પણ મત છે કે, કંપનીની પ્રકૃતિ અને તેના શેર માટે મર્યાદિત બજારને ધ્યાનમાં લેતા, નુકસાની એ પૂરતો ઉપાય

રહેશે નહીં" પ્રાઇવેટ લિમિટેડ કંપનીમાં શેરના ટ્રાન્સફર માટેના કરારનું વિશિષ્ટ પાલન મંજૂર કરી શકાય છે.

૧૯૬૫ માં, આ કોર્ટે એસ.પી. જૈન વિરુદ્ધ કલિંગા ટ્યુબ્સ: એ.આઈ.આર. (૧૯૬૫) એસ.સી. ૧૫૩૫ ના કેસમાં કંપનીઝ એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૯૭, ૩૯૮, ૪૦૨ અને ૪૦૩ માંથી ઉદ્ભવતી કાર્યવાહી સાથે કામ કરતી વખતે, બે શેરધારકો અને બહારની વ્યક્તિ વચ્ચે કંપનીમાં નવા શેર જારી કરવા સંબંધિત કરારની અસર પર વિચાર કરવાનો પ્રસંગ મળ્યો હતો. શરૂઆતમાં એ નોંધી શકાય છે કે કંપની દ્વારા નવા શેર જારી કરવા અને શેરધારક દ્વારા અગાઉથી જારી કરાયેલા શેરના ટ્રાન્સફર વચ્ચે તફાવત છે. પ્રથમ કિસ્સામાં, તે કંપની છે જે નવા શેર જારી કરે છે અને ફાળવે છે. બીજામાં, વ્યવહાર એ ખાનગી વ્યવસ્થા છે અને કંપની માત્ર નવા શેરધારક તરીકે ટ્રાન્સફરીની માન્યતાના હેતુઓ માટે ચિત્રમાં આવે છે. તેથી, જ્યારે એ આવશ્યક છે કે નવા શેરની ફાળવણી સંબંધિત કોઈપણ કરારમાં કંપની પક્ષકાર હોવી જોઈએ, આવા કરારનો અમલ કરી શકાય તે પહેલાં, પક્ષકારો વચ્ચે આવા કરારનો વિશિષ્ટ રીતે અમલ કરવા માટે જારી કરાયેલા શેરના ટ્રાન્સફર સંબંધિત કોઈપણ કરારમાં કંપની પક્ષકાર હોવી જરૂરી નથી.

એસ.પી. જૈનના કેસમાં, કંપની શરૂઆત માટે પ્રાઇવેટ લિમિટેડ કંપની હતી. બે શેરધારકો અને એસ.પી. જૈન વચ્ચે એક કરાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેઓ સભ્ય ન હતા, જેમાં આંતરિક રીતે એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી

હતી કે સદર બે શેરધારકો પાસે હોય તેટલી સમાન કંપનીની શેર મૂડી વધાર્યા પછી એસ.પી. જૈનને શેર ફાળવવામાં આવશે. કંપની તેમાં પક્ષકાર ન હતી કે અન્ય શેરધારકો પણ ન હતા. કરારની શરતોમાં શેર મૂડીમાં વધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને એસ.પી. જૈનને શેર ફાળવવામાં આવ્યા હતા. કેટલાંક વર્ષો પછી, કંપનીને પબ્લિક કંપનીમાં રૂપાંતરિત કર્યા પછી, કંપની દ્વારા નવા શેર જારી કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. એસ.પી. જૈનને શેર ફાળવવામાં આવ્યા ન હતા. બહુમતી શેરધારકો દ્વારા જુલમનો આક્ષેપ કરતા, એસ.પી. જૈને કાર્યવાહી દાખલ કરી જેમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નવા શેરની અનુગામી ફાળવણી એસ.પી. જૈન અને બે શેરધારકો વચ્ચેના કરારના ઉલ્લંઘનમાં હતી. આ સંદર્ભમાં, આ કોર્ટે એસ.પી. જૈનની દલીલ એવા આધારો પર નકારી કાઢી હતી કે જ્યારે કરાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે એસ.પી. જૈન કંપનીના સભ્ય ન હતા; કંપની કરારમાં પક્ષકાર ન હતી અને તેની શરતોથી બંધાયેલી ન હતી; કરારમાં એવી કોઈ જોગવાઈ ન હતી કે જો અને જ્યારે શેર મૂડી વાસ્તવમાં કરાર સમયે વધારાની બહાર વધારવામાં આવે તો શું થશે. તેથી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી કંપનીનો સંબંધ છે, તે કરારને ધ્યાનમાં લીધા વિના તેના ડિરેક્ટરો અથવા શેરધારકો સામાન્ય સભામાં યોગ્ય માને તે રીતે શેરનો નિકાલ કરવા માટે સ્વતંત્ર હતી.

આ નિર્ણય એવું ઠરાવતો નથી કે શેરધારકો વચ્ચે સંમત થયેલ શેરનું ટ્રાન્સફર તેમને બંધનકર્તા નથી અથવા અન્ય કોઈ કરારની જેમ તેનો અમલ કરી શકાતો નથી.

સામાવાળાઓ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા રંગરાજના કેસમાં, કુટુંબના સભ્યો વચ્ચે એક કરાર કરવામાં આવ્યો હતો જેઓ ખાનગી કંપનીના એકમાત્ર શેરધારકો હતા. કરાર એવો હતો કે આવનારા તમામ સમય માટે કુટુંબની દરેક શાખા હંમેશા સમાન સંખ્યામાં શેર ધરાવવાનું ચાલુ રાખશે અને જો કોઈપણ શાખાનો કોઈ સભ્ય તેના શેર/શેરો વેચવા ઈચ્છે, તો તે ખરીદીનો પ્રથમ વિકલ્પ તે શાખાના સભ્યોને આપશે અને જો આ રીતે કરવામાં આવેલી ઓફર સ્વીકારવામાં ન આવે, તો જ શેર અન્ય લોકોને વેચવામાં આવશે. આ તમામ વર્તમાન અને ભવિષ્યના શેરધારકો પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ હતો. કરારથી વિપરીત, એક શાખાના શેરધારકોમાંથી એકે તેના શેર બીજી શાખાના સભ્યોને વેચ્યા. આવા વેચાણને દાવામાં પડકારવામાં આવ્યું હતું કે તે રદબાતલ છે અને અન્ય શેરધારકો પર બંધનકર્તા નથી. આ કોર્ટે એવું ઠરાવીને પડકાર નકારી કાઢ્યો કે કરાર શેરધારકોના શેર ટ્રાન્સફર કરવાના અધિકાર પર પ્રતિબંધ મૂકે છે જે કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનથી વિપરીત હતો. તેથી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે આવો પ્રતિબંધ કંપની અથવા તેના શેરધારકો પર બંધનકર્તા નથી. નિર્ણય તથ્યો પર સંપૂર્ણપણે અલગ પાડી શકાય તેવો છે. કરારમાં શેરની ટ્રાન્સફરેબિલિટી પર આવો કોઈ પ્રતિબંધ ન હતો. તે ચોક્કસ શેરધારકો વચ્ચે

નિર્દિષ્ટ શેરોના ટ્રાન્સફરને લગતો કરાર હતો, એટલે કે સ્વર્ગસ્થ સુકુમારન અને માધવી પાસેથી વારસામાં મળેલા શેર, પરસ્પર. કરારમાં કંપની અથવા અન્ય શેરધારકો પક્ષકાર હોવા જરૂરી ન હતા. કરારની કલમ ૧૦ માં પૂરા પાડ્યા મુજબ, આંક આર–૫૯ અને આર–૬૦ કરારના પાલનને અટકાવતા નથી. આર–૫૯ અને આર–૬૦ બંને કરારના ઘણા મહિનાઓ અગાઉ ૧૫.૭.૮૬ ના રોજ કરવામાં આવ્યા હતા. જે પક્ષકારો સભાનપણે તેમના માતા–પિતાના શેર ટ્રાન્સફર કરવા અંગેના કરારમાં પ્રવેશ્યા છે તેઓ તેથી કરારની શરતોમાં કાર્ય કરવા બંધાયેલા છે. રવિ અને શ્રીનિવાસનનો આંક આર–૫૯ અને આર–૬૦ પર આધારિત બચાવ, સંજોગોમાં, ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા સ્વીકારવો જોઈતો ન હતો. શેરહોલ્ડિંગની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લેતા, ઉપર નોંધેલા નિર્ણયોમાં ફેડરલ કોર્ટ અને પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા ઘડવામાં આવેલા કાયદાના આધારે, એવું ઠરાવવું જોઈએ કે કરાર વિશિષ્ટ રીતે પાલન કરવા યોગ્ય હતો.

જ્યાં સુધી વિચારણાનો પ્રશ્ન છે, અમે પહેલેથી જ ઠરાવ્યું છે કે પક્ષકારો જે કિંમતે શેર વેચવામાં આવ્યા હતા તે પછીથી નક્કી કરવા સંમત થઈ શકે છે અને સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ ની કલમ ૯ સ્પષ્ટપણે પ્રદાન કરે છે કે આવા કરારો સંપૂર્ણપણે કાયદેસર છે. આ ઉપરાંત, કરારમાં પક્ષકારોને વિચારણા નક્કી કરવાનું કહેવામાં આવ્યું નથી. તે માત્ર એટલું જ કહે છે કે એકવાર મધુસૂદન અને મણિ દ્વારા વિચારણા નક્કી કરવામાં આવે, તે અન્ય લોકોને જણાવવામાં આવશે. આવો કોઈ નિર્ણય ન હોવાથી, કોઈને જાણ

કરવાનો પ્રશ્ન ન હતો. એ તારણ કે વારસાગત શેરના સંબંધમાં વિચારણા નક્કી કરવામાં આવી ન હતી એ આધાર તરીકે કે કરાર વિશિષ્ટ રીતે પાલન કરવા યોગ્ય નથી તે સમાન રીતે ખોટું છે કારણ કે કિંમત નક્કી કરવી એ કરારનો કોઈ ભાગ ન હતો.

સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટ, ૧૯૬૩ ની કલમ ૧૬ ના પાલન ન કરવા અંગે ડિવિઝન બેન્ચના તર્ક પર આવીએ તો કલમ પ્રદાન કરે છે :

> "કલમ ૧૬. રાહત માટે વ્યક્તિગત પ્રતિબંધો.– કરારનું વિશિષ્ટ પાલન એવી વ્યક્તિની તરફેણમાં લાગુ કરી શકાશે નહીં
>
> XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
>
> (સી) જે એ જણાવવા અને સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે કે તેણે કરારની તે આવશ્યક શરતો પૂરી કરી છે અથવા તે કરવા માટે હંમેશા તૈયાર અને રાજી રહ્યો છે જે તેના દ્વારા પૂરી કરવાની હોય છે, સિવાય કે તે શરતો જેનું પાલન પ્રતિવાદી દ્વારા અટકાવવામાં આવ્યું હોય અથવા જતું કરવામાં આવ્યું હોય.
>
> સમજૂતી.– ખંડ (સી) ના હેતુ માટે,–
>
> (i) જ્યાં કરારમાં નાણાંની ચુકવણી સામેલ હોય, ત્યાં વાદી માટે ખરેખર પ્રતિવાદીને ટેન્ડર કરવું અથવા કોર્ટમાં કોઈ નાણાં જમા કરાવવા જરૂરી નથી સિવાય કે કોર્ટ દ્વારા નિર્દેશ આપવામાં આવે;

(ii) વાદીએ તેના સાચા અર્થઘટન અનુસાર કરારના પાલન અથવા પાલન કરવા માટેની તૈયારી અને ઈચ્છા દર્શાવવી જોઈએ."

સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૧૬ નું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી એવા નિષ્કર્ષ પર આવવામાં ડિવિઝન બેન્ચ સાચી હતી કે કેમ તે ચકાસવા માટે અમે મધુસૂદન દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી દાવા અરજી મંગાવી. અમને જણાયું કે દાવા અરજીનો ફકરો ૧૪ વાંચે છે:

"વાદી હંમેશા તેના કરારના ભાગનું પાલન કરવા તૈયાર અને રાજી હતો અને હજુ પણ કરારના તેના ભાગનું પાલન કરવા તૈયાર છે. અન્ય કંપનીઓના સંબંધમાં શેરનું ટ્રાન્સફર ૧૬-૧-૮૬ ના કરાર અનુસાર પહેલેથી જ થઈ ગયું છે".

આ સ્પષ્ટ કથનને ધ્યાનમાં રાખીને, સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૧૬ ના ઉલ્લંઘન અંગે ડિવિઝન બેન્ચનું તારણ, વિકૃત હતું.

વિલંબના પ્રશ્ન પર કાર્યવાહીનું કારણ ત્યારે ઊભું થયું જ્યારે ડિસેમ્બર, ૧૯૮૭ માં માધવીનું અવસાન થયું. દસ મહિના પછી દાવો દાખલ કરવામાં બિનજરૂરી વિલંબ થયો હતો એવું વ્યાજબી રીતે કહી શકાય નહીં કારણ કે માધવીના અવસાન પછી કરાર હેઠળ પક્ષકારોએ જે કરવાનું હતું તે તેઓએ કર્યું છે કે કેમ તે જોવા માટે થોડો સમય આપવો જોઈએ.

અંતે, સ્પેસિફિક રિલીફ એક્ટની કલમ ૨૦ હેઠળ કથિત રીતે ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કલમની શરતોથી વિરુદ્ધ હતો. કરારના વિશિષ્ટ પાલનનું હુકમનામું કાઢવા માટે કોર્ટના વિવેકાધિકારના ઉપયોગ માટેની માર્ગદર્શિકા કાયદાકીય રીતે પેટા-કલમ (૨) માં નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે. ડિવિઝન બેન્ચે એવું ઠરાવીને કરારના વિશિષ્ટ પાલનનો ઇનકાર કરવા માટે કલમ ૨૦(૨) ના ખંડ (એ) પર આધાર રાખ્યો હોય તેવું લાગે છે કે મધુસૂદને કરાર હેઠળ અન્ય લોકો કરતા અયોગ્ય લાભ મેળવ્યો છે કારણ કે તેમને વધુ 'નોંધપાત્ર' કંપનીઓ ફાળવવામાં આવી હતી. આ તર્ક કલમ ૨૦ ની પેટા-કલમ (૨) ના ખંડ (એ) અને તેના સ્પષ્ટીકરણના વિરોધમાં છે જે કહે છે:

> "કલમ ૨૦. વિશિષ્ટ પાલનનું હુકમનામું કાઢવા બાબતનો વિવેકાધિકાર.– x x
>
> (૨) નીચેના કિસ્સાઓ છે જેમાં કોર્ટ યોગ્ય રીતે વિશિષ્ટ પાલનનું હુકમનામું ન કાઢવાના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરી શકે છે
>
> (એ) જ્યાં કરારની શરતો અથવા કરાર કરતી વખતે પક્ષકારોનું આચરણ અથવા અન્ય સંજોગો જેમાં કરાર કરવામાં આવ્યો હતો તે એવા હોય કે કરાર, જોકે રદ કરવા પાત્ર નથી, વાદીને પ્રતિવાદી પર અયોગ્ય લાભ આપે છે;
>
> XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

સમજૂતી ૧.– માત્ર વિચારણાની અપૂર્ણતા, અથવા માત્ર એ હકીકત કે કરાર પ્રતિવાદી માટે કષ્ટદાયક છે અથવા તેના સ્વરૂપમાં અવિચારી છે, તે ખંડ (એ) ના અર્થમાં અયોગ્ય લાભ અથવા ખંડ (બી) ના અર્થમાં મુશ્કેલી માનવામાં આવશે નહીં."

આ કલમ એવી કાયદાકીય સ્પષ્ટતાનું ઉદાહરણ છે કે તેના હેતુને ઉજાગર કરવા માટે કોઈ સમજૂતીની જરૂર નથી. કરાર હેઠળ ફાળવેલ સંપત્તિના મૂલ્યના પ્રશ્નમાં ડિવિઝન બેન્ચ સ્પષ્ટપણે ખોટી હતી. તેણે, કલમ ૨૦(૨) ના સ્પષ્ટીકરણ ૧ હોવા છતાં બાકાત રાખવામાં આવેલા આધારો પૈકીના એક એટલે કે વિચારણાની અપૂર્ણતા પર કરારના વિશિષ્ટ પાલનનો ઇનકાર કર્યો છે.

પક્ષકારો વચ્ચે વિવાદ છે અને ૨૩મી એપ્રિલ, ૧૯૮૫ (આંક પી.૬૨(બી)) ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગમાં કલ્પના કર્યા મુજબ ટ્રાન્સફર કરાયેલા ૩૯૦ શેર અથવા 'વારસાગત શેર' માટે ચૂકવવામાં આવનારી કિંમત માટે અથવા ૧૬મી જાન્યુઆરી, ૧૯૮૬ (આંક પી–૩) ના કરારની કલમ ૧૧ ની શરતોમાં પરસ્પર સ્વીકાર્ય ત્રીજા પક્ષકાર માટે તેઓ પરસ્પર સંમત થવાની શક્યતા ઓછી છે. આ મડાગાંઠનો ઉકેલ કેરળ કૌમુદીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનના આર્ટિકલ ૨૫ સાથે વાંચતા સેલ ઓફ ગુડ્સ એક્ટ, ૧૯૩૦ ની કલમ ૯(૨) હેઠળ ઉપલબ્ધ છે. પ્રથમ હેઠળ જો વેચાણના કરારમાં સંમત થયેલી રીતે કિંમત નક્કી કરવામાં આવતી નથી, તો ખરીદનાર વેચનારને વાજબી કિંમત ચૂકવશે અને વાજબી કિંમત શું હશે તે કેસના સંજોગો પર આધારિત હશે.

કંપનીના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનનો આર્ટિકલ ૨૪ 'નિશ્ચિત કિંમત' અને 'વાજબી કિંમત' વિશે વાત કરે છે. આ બંને ટ્રાન્સફર ડીડ્સ પર દર્શાવેલ દેખીતી કિંમત સાથે સંબંધિત છે. તેમ છતાં આ કેસના હેતુઓ માટે, આર્ટિકલ ૨૫ જે ટ્રાન્સફરર અને ટ્રાન્સફરી વચ્ચેના વિવાદોના નિરાકરણ માટે માર્ગદર્શિકા નિર્ધારિત કરે છે તેના પર આધાર રાખી શકાય છે. તે કહે છે:

> આર્ટિકલ ૨૫: "શેરની વાજબી કિંમત કંપની દ્વારા આવા શેરોના ધારકોમાંથી ત્રણ ચતુર્થાંશથી ઓછા ન હોય તેવા બહુમતી દ્વારા પસાર કરાયેલા ઠરાવ દ્વારા વાજબી કિંમત જાહેર કરીને નક્કી કરવામાં આવશે. આવો ઠરાવ તે પસાર થયાની તારીખથી બે વર્ષ માટે અથવા તેને રદ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી, બેમાંથી જે વહેલું હોય ત્યાં સુધી અમલમાં રહેશે. જો ટ્રાન્સફર નોટિસ આપવામાં આવે તે સમયે વાજબી કિંમત નક્કી કરતો કોઈ ઠરાવ અમલમાં ન હોય: તો તેના સંબંધમાં કોઈપણ તફાવત બે આર્બિટ્રેટરને મોકલવામાં આવશે, દરેક પક્ષ દ્વારા એકની નિમણૂક કરવામાં આવશે અને ભારતીય આર્બિટ્રેશન એક્ટ, ૧૯૪૦ ની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે".

જોકે વિદ્વાન સિંગલ જજે સીપી ૨૬/૮૭ ના નિકાલમાં શેરનું મૂલ્ય નક્કી કરવા માટે આર્બિટ્રેટરની નિમણૂક માટે નિર્દેશો આપ્યા હતા, અમારા મતે કરારના વિશિષ્ટ પાલન માટે દાવાનું હુકમનામું કાઢવું વધુ યોગ્ય રહેશે. રેકોર્ડ

પરની સામગ્રી પરથી એ પણ સ્પષ્ટ નથી કે સ્વર્ગસ્થ સુકુમારનના ૯ શેર અને માધવીના ૩ શેર હવે કયા ભાઈના નામે છે. જે પણ શેરના માલિક તરીકે નોંધાયેલ છે તે આગળ મધુસૂદનને તેમાંથી છ શેર ટ્રાન્સફર કરશે.

આ તમામ કારણોસર, અપીલીય અદાલતના નિર્ણયને બાજુ પર રાખવામાં અને નીચે મુજબ સુધારેલ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમનામાને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં અમને કોઈ સંકોચ નથી.

"મધુસૂદન એક આર્બિટ્રેટરની નિમણૂક કરશે અને મણિ અને તેમના બાળકો, સુકુમારન અને રવિ નીચેની બાબતો નક્કી કરવા માટે એક મહિનાની અંદર એક આર્બિટ્રેટરની નિમણૂક કરશે. આમાં નિષ્ફળ જતા તેમનામાંથી કોઈપણ નિર્ણય લેવા માટે આર્બિટ્રેટરની નિમણૂક કરવા આ કોર્ટમાં અરજી કરી શકે છે:

આર્બિટ્રેટર દ્વારા નક્કી કર્યા મુજબ વિચારણા માટે હકદાર પક્ષકારો માટે મધુસૂદન પાસેથી બાકી રકમ વસૂલવાનું ખુલ્લું રહેશે".

KIPL ના શેર રજિસ્ટરની સુધારણા

કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૫૫ હેઠળ KIPL ના શેર રજિસ્ટરની સુધારણા માટેની અરજી મણિની પત્ની અને પુત્રી કસ્તૂરી અને વલસા, શ્રીનિવાસનની પત્ની – લૈસા અને રવિની પત્ની – શૈલજા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી. ૧૯૮૫ માં KIPL ના જારી કરાયેલા ૧૦૦૦ શેરમાંથી, માધવી પાસે

૧૦, કસ્તૂરી પાસે ૨૪૦, વલસા પાસે ૧૦, મધુસૂદનની પત્ની ગીતા પાસે ૨૫૦, લૈસા પાસે ૨૫૦ અને શૈલજા પાસે ૨૪૦ શેર હતા. ૪થી માર્ચ ૧૯૮૫ ના રોજ, લૈસા કે જે ગીતા સાથે ત્યાં સુધી કંપનીની ડિરેક્ટર હતી, તેણે રાજીનામું આપ્યું. તેણીએ તેના પુરાવામાં તેના રાજીનામાની સ્વીકૃતિ આપી છે જ્યારે તેણીએ કહ્યું "હું ૧૯૭૨ માં કંપનીની ડિરેક્ટર બની હતી. હું ૧૯૭૨ માં કંપનીની શેરધારક બની હતી. હું હવે કંપનીની ડિરેક્ટર નથી. માર્ચ ૧૯૮૫ માં હું ડિરેક્ટરપદેથી મુક્ત થઈ. મેં માર્ચ ૧૯૮૫ માં મારું ડિરેક્ટરપદ છોડી દીધું".

મધુસૂદનના જણાવ્યા મુજબ, ૪થી માર્ચ ૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી બોર્ડ મીટિંગમાં, જેમાં ગીતા અને લૈસાએ હાજરી આપી હતી, લૈસાનું રાજીનામું સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું અને તેમની વધારાના ડિરેક્ટર તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી. તે જ મીટિંગમાં, બોર્ડે લૈસા, શૈલજા, માધવી અને કસ્તૂરી દ્વારા મધુસૂદન, રવિના સગીર પુત્રો–દીપુ અને દર્શન, વલસા (મણિની પુત્રી) અને શ્રીનિવાસનને શેરના ટ્રાન્સફરને મંજૂરી આપી જેથી KIPL માં શેરહોલ્ડિંગ નીચે મુજબ બન્યું:

ગીતા – ૨૫૦ શેર

મધુસૂદન – ૨૭૦ શેર

શ્રીનિવાસન – ૧૬૦ શેર

વલસા – ૧૬૦ શેર

દીપુ રવિ – ૮૦ શેર

દર્શન રવિ – ૮૦ શેર

સુધારણા માટેના ચાર અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ, તેઓએ આવું કોઈ ટ્રાન્સફર કર્યું ન હતું. ચારમાંથી, માત્ર લૈસા માર્ચ ૧૯૮૫ પહેલા અસ્તિત્વમાં હતી તેવી શેરહોલ્ડિંગની સ્થિતિ પુનઃસ્થાપિત કરીને KIPL ના શેર રજિસ્ટર [આંક પી–૧૨૩ (એફ)] ની સુધારણા માટેના કેસના સમર્થનમાં પુરાવા આપવા આગળ આવી હતી. તેની જુબાનીમાં લૈસાએ સ્વીકાર્યું કે તેણીએ KIPL ના હાજરી રજિસ્ટર (આંક પી.–૧૨૩) પર સહી કરી હતી જે દર્શાવે છે કે તેણીએ ૪થી માર્ચ ૧૯૮૫ ના રોજ બોર્ડ મીટિંગમાં હાજરી આપી હતી. તેણીએ એ પણ સ્વીકાર્યું કે તેણીએ ૪થી માર્ચ ૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગની મિનિટ્સ તેમજ ખાલી શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ સહિત કંપનીની મિનિટ બુક્સ પર સહી કરી હતી. જો કે તે આ સમજૂતી સાથે આગળ આવી છે:

> "મેં ખાલી શેર ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ અને અન્ય કાગળો પર ત્યારે સહી કરી હતી જ્યારે શ્રી મધુસૂદન તેમને મારી પાસે લાવ્યા હતા. મેં તે ખાલી ટ્રાન્સફર ફોર્મ્સ અને કાગળો પર સહી કરી કારણ કે શ્રી મધુસૂદન તમામ સિસ્ટર કન્સર્ન્સની બાબતોની દેખરેખ રાખતા હતા અને મારા પતિએ મને શ્રી મધુસૂદન દ્વારા લાવવામાં આવેલા કોઈપણ કાગળો પર સહી કરવાનું કહ્યું હતું".

વિદ્વાન સિંગલ જજે સુધારણા માટેની અરજી ફગાવી દીધી. તેમણે ઠરાવ્યું કે ચાર ભાઈઓએ આંક પી–૧૯૦ માં તેમની સહી સ્વીકારી હતી જે ૨૯.૧૧.૧૯૮૪ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગમાં લેવાયેલા નિર્ણયોની નોંધ છે જેમાં લેવામાં આવેલ એક નિર્ણય કંપનીમાં કોણ સક્રિય રસ લઈ રહ્યું છે તેના આધારે દરેક ભાઈઓને અલગ–અલગ કન્સર્ન્સ સોંપવાનો હતો. આ નિર્ણયનો અમલ કેરળ કૌમુદીની સિસ્ટર કન્સર્ન્સમાં શેર ટ્રાન્સફર દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનો વિવાદ ન હતો કે લૈસા પબ્લિકેશન્સ, શ્રીનિ પ્રિન્ટર્સ, રવિ પ્રિન્ટર્સ વગેરેના સંદર્ભમાં, સંબંધિત ભાઈઓ કે જેઓ તે કન્સર્ન્સના નિયંત્રણમાં હતા તેઓને પર ટકા શેર આપવામાં આવ્યા હતા. જ્યાં સુધી KIPL નો સંબંધ છે ત્યાં એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો :

> "૩ (બી). કૌમુદી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ અને કૌમુદી એક્સપોર્ટ્સમાં પર ટકા શેર શ્રી એમ. એસ. મધુસૂદન અને પરિવાર પાસે રહેશે અને ૧૬ ટકા શેર શ્રી એમ. એસ. મણિ અને પરિવાર, શ્રી એમ. એસ. શ્રીનિવાસન અને પરિવાર અને શ્રી એમ. એસ. રવિ અને પરિવાર પાસે રહેશે".

આ અમલમાં મૂકવામાં આવ્યું જ્યાં સુધી KIPL નો સંબંધ છે ૪થી માર્ચ, ૧૯૮૫ ના રોજ એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે પુરાવા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે શેર ટ્રાન્સફરને અસર કરવા માટે તમામ જરૂરી પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા અને તે બાબત મહત્વહીન છે કે અરજદારો આંક પી–૧૯૦ માં પક્ષકાર ન હતા કારણ

કે શેર ટ્રાન્સફર ડીડ્સ પર સહી કરવામાં આવી હતી અને સહી કરનારાઓ તેનાથી બંધાયેલા હતા, ખાસ કરીને જ્યારે તેઓએ એવું સ્થાપિત કર્યું ન હતું કે તેઓએ કોઈપણ ગેરરજૂઆત, છેતરપિંડી અથવા અયોગ્ય પ્રભાવ અથવા ભૂલ હેઠળ શેર ટ્રાન્સફર દસ્તાવેજો પર સહી કરી હતી.

ડિવિઝન બેન્ચે એમ.એફ.એ. નં. ૩૧૨ ઓફ ૧૯૯૦ માં વિદ્વાન સિંગલ જજના નિર્ણયને ઉલટાવી દીધો. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે કારણ કે આંક પી–૩, અથવા કરારને માન્ય દસ્તાવેજ તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યો ન હતો, "ટ્રાન્સફરનો અંદાજિત આધાર અદૃશ્ય થઈ જાય છે" અને "કંપનીની મિનિટ્સમાં વધુ રેકોર્ડિંગ શેરના ટ્રાન્સફરને કાનૂની અસરકારકતા આપવા માટે પૂરતું નથી".

કારણ કે અમે ઠરાવ્યું છે કે કરાર એક માન્ય કરાર હતો, ડિવિઝન બેન્ચનું આ કારણ ટકી શકશે નહીં. તે ઉપરાંત, વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા અવલોકન કર્યા મુજબ, માર્ચ ૧૯૮૫ માં યોજાયેલી મીટિંગમાં મંજૂર કર્યા મુજબ શેરહોલ્ડિંગના ટ્રાન્સફરને અમલમાં મૂકવા માટે તમામ જરૂરી દસ્તાવેજો યોગ્ય રીતે અમલમાં મૂકવામાં આવ્યા હતા. ૩૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૮૫ ના રોજ પૂરા થતા વર્ષના સંબંધમાં KIPL ના વાર્ષિક રિટર્નમાં, આ શેરહોલ્ડિંગ પ્રતિબિંબિત થાય છે. (આંક પી–૨૧૨). વધુમાં આ માત્ર કરાર સાથે જ નહીં પરંતુ આંક પી.૧૯૦ સાથે પણ સુસંગત છે જે મુજબ મધુસૂદન અને તેમના જૂથ પાસે KIPL માં પર

ટકા શેરહોલ્ડિંગ હોવાનું હતું અને બાકીના ત્રણ ભાઈઓ પાસે પ્રત્યેક ૧૬ ટકા હોવાનું હતું.

લૈસા દ્વારા આપવામાં આવેલ સ્પષ્ટીકરણ કે તેણી મધુસૂદન દ્વારા મોકલવામાં આવેલા કોઈપણ કાગળો પર સહી કરતી હતી તે માનવાલાયક નથી. ડિવિઝન બેન્ચે નોર્મન બિરકેટની જીવનકથા (ધ લાઈફ ઓફ લોર્ડ બિરકેટ ઓફ અલ્વરસ્ટન બાય એચ. મોન્ટગોમરી હાઈડ) માંના એક વર્ણન પર આધાર રાખીને તેને સ્વીકારવાનું પસંદ કર્યું. ખુદ લૈસાના કહેવા મુજબ, તેણી ૧૯૭૨ થી કંપનીની ડિરેક્ટર રહી હતી, બેંકિંગ ખાતાઓનું સંચાલન કરતી હતી અને ડિરેક્ટર તરીકેની તેની ફરજોના નિર્વહનમાં જે પણ જરૂરી હતું તે બધું કરતી હતી. અમે અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, ૪ ભાઈઓ વચ્ચે લાંબા સમયથી મતભેદો ચાલી રહ્યા હતા જે ૧૯૮૪ માં સ્પષ્ટ થયા હતા. આ ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું જ્યારે તેણે કહ્યું હતું કે, "૧૯૮૪ ના વર્ષમાં, મતભેદો કંઈક અંશે સ્પષ્ટ થયા હતા". સંજોગોમાં, લૈસાનું આસાન સ્પષ્ટીકરણ, કે તેણીએ ૧૯૮૫ માં મધુસૂદનમાં તેણીની શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસના કારણે દરેક દસ્તાવેજ પર સહી કરી હતી તે સ્પષ્ટપણે ખોટું છે.

ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા સુધારણા માટેની અરજી મંજૂર કરવાનું બીજું કારણ એ આપવામાં આવ્યું હતું કે મૂળ શેર ટ્રાન્સફર ડીડ્સ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા. મધુસૂદને મૂળ શેર ટ્રાન્સફર ડીડ્સ રજૂ કરવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી. તેમણે કહ્યું કે તેઓ શેર ટ્રાન્સફર ડીડ્સ રજૂ કરી શકતા નથી કારણ કે તેઓ

KIPL ની વહીવટી ઓફિસમાં હતા અને તેમને તે ઓફિસમાં પ્રવેશતા અટકાવવામાં આવ્યા હતા. KIPL ની વહીવટી ઓફિસ કેરળ કૌમુદી પરિસરમાં એક અલગ રૂમમાં છે તે પણ ડિવિઝન બેન્ચનું તારણ હતું. એપ્રિલ, ૧૯૮૬ થી KIPL ની ઓફિસમાં પ્રવેશ નકારવામાં આવતો હોવાની મધુસૂદન અને તેમના જૂથની ફરિયાદને ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ખોટી તરીકે નકારી કાઢવામાં આવી ન હતી. પરંતુ ડિવિઝન બેન્ચે અવલોકન કર્યું કે "ઓફિસમાં પ્રવેશવામાં અસમર્થતાનું માત્ર એક બહાનું, તેમના ગંભીર કૃત્ય માટે પૂરતું મજબૂત કારણ તરીકે સ્વીકારી શકાય નહીં". આ નિષ્કર્ષ જેટલો આશ્ચર્યજનક છે તેટલો જ ગેરવાજબી છે. કેરળ કૌમુદીમાં શેરના ટ્રાન્સફરના સંબંધમાં અગાઉ આપેલા કારણોસર, અમારો એવો મત છે કે અહીં પણ, કંપનીની મિનિટ્સ અને અન્ય રેકોર્ડ્સ, જે પ્રથમ દૃષ્ટિએ તેમની સત્યતાની પૂર્વધારણા ઉભી કરે છે, સુધારણા માટેની અરજીમાં અરજદારો વતી રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓ દ્વારા પૂરતા પ્રમાણમાં ખંડિત કરવામાં આવ્યા નથી.

કંપનીઝ એક્ટની જોગવાઈઓ ઉપરાંત, KIPL ના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનનો આર્ટિકલ ૪૧ (આંક પી–૧૮૦) પણ પ્રદાન કરે છે :

> "જ્યાં કંપનીની કોઈપણ જનરલ મીટિંગ અથવા બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સની કોઈપણ મીટિંગની કાર્યવાહીની મિનિટ્સ બનાવવામાં આવી હોય અને અગાઉના આર્ટિકલ ૧૦ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ અનુસાર સહી કરવામાં આવી હોય, સિવાય કે

વિપરીત સાબિત થાય, મીટિંગ યોગ્ય રીતે બોલાવવામાં આવી હોવાનું અને યોજાઈ હોવાનું માનવામાં આવશે અને ત્યાંની તમામ કાર્યવાહીઓ યોગ્ય રીતે થઈ હોવાનું માનવામાં આવશે, અને ખાસ કરીને, મીટિંગમાં કરવામાં આવેલી ડિરેક્ટરોની તમામ નિમણૂંકો માન્ય માનવામાં આવશે".

આ કિસ્સામાં એકમાત્ર પુરાવો અથવા વિપરીત "સાબિતી" લૈસાની અસ્વીકાર્ય મૌખિક જુબાની છે. તેથી ૪થી માર્ચ, ૧૯૮૫ ના રોજ યોજાયેલી મીટિંગની મિનિટ્સમાં શેરના ટ્રાન્સફર જેના પરિણામે વર્તમાન શેરહોલ્ડિંગ, મધુસૂદનની વધારાના ડિરેક્ટર તરીકે નિમણૂક અને KIPL ના ડિરેક્ટર તરીકે લૈસાના રાજીનામાની યોગ્ય રીતે નોંધ કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવવું જોઈએ.

KIPL ના શેર રજિસ્ટરની સુધારણાને મંજૂરી આપવા માટે ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા આપવામાં આવેલ આગામી કારણ એ હતું કે શેર માટે કોઈ કિંમત નક્કી કરવામાં આવી ન હતી અને કિંમત નક્કી કરવા અંગે પક્ષકારો સાથે વાટાઘાટો પણ થઈ ન હતી. આ, અગાઉ જણાવેલા કારણોસર, કાયદાનું ખોટું નિવેદન છે. તદુપરાંત આ કિસ્સામાં વધારાનું પરિબળ છે જેણે અમને એવું ઠરાવવા સમજાવ્યા છે કે ડિવિઝન બેન્ચ ખોટી હતી, એટલે કે KIPL ના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશનનો આર્ટિકલ ૧૬ જે કહે છે:

"બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ એવી કિંમત નક્કી કરશે કે જેના પર કંપનીની મૂડીનો ભાગ બનતા શેર ટ્રાન્સફર નોટિસના અનુસંધાનમાં ખરીદી શકાશે અને આ રીતે નક્કી કરાયેલ કિંમત 'વાજબી મૂલ્ય' તરીકે ઓળખાશે. જ્યાં સુધી અહીં પ્રદાન કર્યા મુજબ 'વાજબી મૂલ્ય' નક્કી કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, કોઈપણ શેર પર ચૂકવેલ મૂડી જેટલી રકમને આવા શેરનું વાજબી મૂલ્ય માનવામાં આવશે."

ડિવિઝન બેન્ચનું અંતિમ તારણ કે કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૮ નું પાલન થયું નથી કારણ કે સ્ટેમ્પ્સની કોઈપણ ખરીદી વિશે અથવા શેર ટ્રાન્સફર ડીડ્સ યોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ કરવામાં આવ્યા હોવા વિશે કોઈ સંકેત ન હતો, તે અનુમાનમાં એક કસરત છે. KIPL ના આર્ટિકલ્સ ઓફ એસોસિએશન પોતે જ કોઈપણ ટ્રાન્સફર થાય તે પહેલા કલમ ૧૦૮ ના પાલનની જરૂરિયાત દર્શાવે છે. જ્યારે મિનિટ્સમાં નોંધાયું હતું કે શેર ટ્રાન્સફર ડીડ્સ બોર્ડ સમક્ષ મૂકવામાં આવ્યા હતા, જ્યારે અરજદારોના એકમાત્ર સાક્ષીની હાજરીમાં બોર્ડ દ્વારા ટ્રાન્સફરને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, અને જ્યારે શેરના ટ્રાન્સફરની નોંધ કરતા કંપની દ્વારા યોગ્ય રીતે જાળવવામાં આવેલ કોઈપણ દસ્તાવેજ ખોટો સાબિત થયો ન હતો, ત્યારે અમે એવા તારણને સમર્થન આપી શકતા નથી કે શેર ટ્રાન્સફર ડીડ્સ કંપનીઝ એક્ટની કલમ ૧૦૮ ની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં અયોગ્ય રીતે સ્ટેમ્પ થયેલા અથવા અમલમાં મુકાયેલા હોવા જોઈએ.

KIPL ના શેર રજિસ્ટરની સુધારણા માટેની અરજને માન્ય રાખવા માટે ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા કોઈ વધુ કારણ આપવામાં આવ્યું નથી. તેથી, અમને ડિવિઝન બેન્ચના નિર્ણયને બાજુ પર રાખવામાં અને અરજી ફગાવી દેતા વિદ્વાન સિંગલ જજના નિર્ણયને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં કોઈ સંકોચ નથી.

કલા કૌમુદીના શેર રજિસ્ટરની સુધારણા

આગામી બાબત મધુસૂદનના સગીર પુત્ર વિશાખ દ્વારા કલા કૌમુદીના શેર રજિસ્ટરની સુધારણા માટેની અરજી છે (સીપી ૧૧/૮૭; એમએફએ નં. ૨૮૫/૯૦; સીએ ૩૨૬૧/૯૧). આ અપીલે અમને અટકાવવાની જરૂર નથી કારણ કે નીચેની બંને અદાલતોએ સમાન રીતે ઠરાવ્યું છે કે અરજીમાં કોઈ મેરિટ નથી.

કરારને ધ્યાનમાં રાખીને, મણિ અને તેમના પરિવારનો કંપનીમાં નિયંત્રણ હિસ્સો છે. જૂન ૧૯૮૫ માં, જારી કરાયેલા ૫૦૦ શેરોમાંથી, મણિ અને તેમના પરિવાર પાસે ૨૬૦, મધુસૂદન અને તેમના બાળકો પાસે ૮૦ શેર, શ્રીનિવાસન અને તેમના બાળકો પાસે ૮૦ શેર અને રવિ અને તેમના બાળકો પાસે ભાઈઓ અને તેમના સંબંધિત જૂથો દ્વારા શેર ટ્રાન્સફર કર્યા પછી ૮૦ શેર હતા. રૂ. ૧૦૦૦ ના ૫૦૦ ઈક્વિટી શેર જારી કરીને કંપનીની પેઇડ-અપ મૂડી રૂ. ૫ લાખથી વધારીને રૂ. ૧૦ લાખ કરવાનો બોર્ડ ઓફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો. આની નોટિસ અરજદારને આપવામાં આવી હતી જેણે તે પ્રાપ્ત કરી હતી પરંતુ કોઈપણ વધારાના શેરની ફાળવણી માટે અરજી કરી ન હતી.

મણિ અને તેમની પત્ની કસ્તૂરીએ ૨૭૯ શેર ખરીદવાની ઓફર કરી હતી. ઑફર સ્વીકારવામાં આવી હતી અને મણિ અને તેમની પત્નીના નામે વધારાના શેર જારી કરવામાં આવ્યા હતા. વિશાખના જણાવ્યા મુજબ, તેમને વધારાના શેરની ઓફરની કોઈ નોટિસ આપવામાં આવી ન હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે વિશાખની દલીલને નકારી કાઢવા માટે મધુસૂદન, જે વિશાખના પિતા અને વાલી છે, દ્વારા હસ્તાક્ષરિત લોકલ ડિલિવરી બુક (આંક આર.–૪૮) સહિત મણિ અને તેમના જૂથ દ્વારા પુરાવા તરીકે રજૂ કરાયેલા વિવિધ પ્રદર્શનો પર વિચાર કર્યો. અમને હકીકતના આ તારણમાં દખલ કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી. તે સાચું છે કે ડિવિઝન બેન્ચે ભૂલભરેલા આધાર પર આગળ વધ્યું જ્યારે તેણે ઠરાવ્યું કે વિદ્વાન સિંગલ જજે વિલંબના આધારે અરજી ફગાવી દીધી હતી. કારણ કે અમે પ્રથમ દૃષ્ટાંતની કોર્ટના તથ્યાત્મક તારણને માન્ય રાખ્યું છે, ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાનું આ ખોટું અર્થઘટન કોઈ મહત્વનું નથી.

તદનુસાર અમે ખર્ચ અંગેના કોઈપણ આદેશ વિના સીએ ૩૨૬૧/૯૧ અપીલને ફગાવી દઈએ છીએ.

સિવિલ દાવો નં. ૪ ઓફ ૧૯૮૯

આ આપણને બાકી રહેલી અપીલ પર લાવે છે જે KIPL દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા દાવામાં પસાર કરાયેલા હુકમનામાથી ઉદ્ભવે છે. દાવાને મૂળ રીતે ઓએસ ૧૫૬૯/૮૮ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો હતો જ્યારે તે ત્રિવેન્દ્રમની મુન્સિફની અદાલતમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. હાઇકોર્ટના

હુકમથી ૧૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૮૯ ના રોજ તે પાછો ખેંચી લેવામાં આવ્યા પછી, તેને સી. એસ. ૪/૮૯ તરીકે ફરીથી નંબર આપવામાં આવ્યો હતો. દાવામાં, KIPL એ કેરળ કૌમુદી અથવા તેના કોઈપણ ડિરેક્ટર અથવા સ્ટાફ અથવા તેમના દ્વારા અથવા તેમના હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા તેમના કોઈપણ એજન્ટને KIPL ની વહીવટી ઑફિસની શાંતિપૂર્ણ કામગીરીમાં ખલેલ પહોંચાડતા અથવા અટકાવવાથી અથવા કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયા હેઠળ KIPL ને ખાલી ન કરાવવામાં આવે ત્યાં સુધી પ્રતિવાદીઓ દ્વારા સદર પરિસરના શાંતિપૂર્ણ કબજા અને ભોગવટામાં કોઈપણ રીતે અવરોધ ઉભો કરવાથી રોકવા માટે કાયમી મનાઈહુકમના હુકમનામા માટે અરજ કરી હતી.

KIPL ની વહીવટી ઓફિસ કૌમુદી બિલ્ડીંગ્સ, પેટ્ટા, ત્રિવેન્દ્રમમાં હતી તે ડિવિઝન બેન્ચના સ્પષ્ટ તારણને ધ્યાનમાં રાખીને વિવાદમાં હોઈ શકે નહીં, જેની અગાઉ નોંધ લેવામાં આવી છે. KIPL ના જણાવ્યા મુજબ, KIPL નો સમગ્ર વહીવટ આ ઓફિસથી ચાલતો હતો. તેના દાવાપત્રમાં વધુમાં કથન કરવામાં આવ્યું છે કે ગીતા, મધુસૂદનની પત્નીને ઓગસ્ટ ૧૯૮૬ માં જ્યારે તેણી સ્ટાફ સાથે ત્યાં ગઈ ત્યારે તેને વહીવટી ઑફિસમાં પ્રવેશ નકારવામાં આવ્યો હતો. તેણીને રિસેપ્શન ઓફિસ દ્વારા જાણ કરવામાં આવી હતી કે રૂમની ચાવીઓ શ્રીનિવાસન પાસે હતી જેમણે ગીતાને ચાવીઓ સોંપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

શ્રીનિવાસને કેરળ કૌમુદી વતી લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું જેમાં એ વાતનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો કે KIPL ની વહીવટી ઑફિસ કૌમુદી બિલ્ડીંગ્સમાં હતી. શ્રીનિવાસનના જણાવ્યા મુજબ, ગીતા જ્યારે કેરળ કૌમુદીના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર હતા ત્યારે મધુસૂદનની ઑફિસમાં બેસતી હતી.

વાદીઓ વતી, ટેલિફોન ડિરેક્ટરીમાંની એન્ટ્રીઓ (આંક પી–૧૮૧), કૌમુદી બિલ્ડીંગ્સ (આંક પી ૧૮૨, ૧૮૪ અને ૧૮૫) ખાતે KIPL ને સંબોધિત આવકવેરા કચેરી દ્વારા જારી કરાયેલ નોટિસો અને પત્રો તેમજ આવકવેરા કમિશનરના પત્ર (આંક પી. ૧૮૩) મધુસૂદન દ્વારા સાબિત કરવામાં આવ્યા હતા. શ્રીનિવાસન એ સમજાવવામાં અસમર્થ રહ્યા છે કે સંબંધિત સત્તાવાળાઓ દ્વારા KIPL ને પત્રો અને નોટિસો કૌમુદી બિલ્ડિંગ્સ પર શા માટે સંબોધવામાં આવે સિવાય કે KIPL ત્યાંથી કામ કરી રહી હોય. વધુમાં, શ્રીનિવાસને તેમના પુરાવામાં એમ પણ કહ્યું, "કેરળ કૌમુદીની તમામ સિસ્ટર કન્સર્ન્સ પાસે પોસ્ટબોક્સ નં ૯૯ હતું અને પોસ્ટ ઓફિસને તે પોસ્ટબોક્સ નં. માં સિસ્ટર કન્સર્ન્સને સંબોધિત પત્રવ્યવહાર મૂકવાની સૂચના આપવામાં આવી હતી". પ્રશ્ન હેઠળનો પોસ્ટબોક્સ નંબર કેરળ કૌમુદીનો હતો. તેમણે એમ પણ કહ્યું, "જે સમયે ટેલિફોન માટે અરજી આપવામાં આવી હતી, ત્યારે ટેલિફોન સરળતાથી મળી રહે તે માટે તમામ સિસ્ટર કન્સર્ન્સ તેમજ કેરળ કૌમુદીના નામે અરજીઓ આપવામાં આવી હતી. આ ટેલિફોન ફાળવવામાં આવ્યા હતા. તમામ ટેલિફોન કેરળ કૌમુદી બિલ્ડિંગ્સમાં સ્થાપિત થયેલ છે" અને તે તમામ સિસ્ટર

કન્સર્ન્સ માટે ટેલેક્સ નં સમાન છે. શ્રીનિવાસનની સ્વીકૃતિ સહિતના આ તમામ પુરાવાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દાવો મંજૂર કરતી વખતે લેવામાં આવેલા નિષ્કર્ષને પૂરતા પ્રમાણમાં સમર્થન મળે છે કે KIPL ની કૌમુદી બિલ્ડીંગ્સમાં ઑફિસ હતી જેમાં તેના મેનેજમેન્ટ અને સ્ટાફના સભ્યોને પ્રવેશનો અધિકાર છે.

કૌમુદી એક્સપોર્ટ્સ દ્વારા સમાન દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો જેને નોંધપાત્ર રીતે સમાન પુરાવાઓ પર વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા હુકમનામું આપવામાં આવ્યું હતું. (સી. એસ. નં. ૨ ઓફ ૧૯૮૯). હુકમનામા સામેની અપીલ ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી (એ. એસ. નં. ૨૦૫ ઓફ ૧૯૯૦). સામાવાળાઓ દ્વારા કોઈ વધુ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી નથી.

તાર્કિક રીતે, ડિવિઝન બેન્ચે સીએસ નં. ૪/૮૯ માં હુકમનામાથી દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને પણ નકારી કાઢવી જોઈતી હતી. જો કે ડિવિઝન બેન્ચે એકમાત્ર એ આધાર પર અપીલ નકારી કાઢી કે જોકે KIPL ને ૧૯૮૪ માં પ્રવેશ નકારવામાં આવ્યો હતો, દાવો માત્ર ૧૯૮૮ માં જ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. ડિવિઝન બેન્ચના જણાવ્યા મુજબ "બે વર્ષના સમયગાળા માટે નિષ્ક્રિયતાના પરિણામે વર્તમાન કબજો નાબૂદ થયો હોવાનું માની શકાય છે. જો વાદી પાસે વર્તમાન કબજો ન હોય, તો મનાઈ હુકમ ઉપલબ્ધ રાહત ન હોઈ શકે". તર્કનો આ વિચિત્ર ભાગ એ આધાર પર આગળ વધતો હોય તેવું લાગે

છે કે કબજાના અધિકારને નાબૂદ કરવા માટેની મર્યાદાનો સમયગાળો બે વર્ષ છે જે એવું નથી. આ ઉપરાંત KIPL નો દાવો એવો હતો કે તેને પ્રવેશ નકારવામાં આવી રહ્યો છે. ઇનકાર સતત ચાલુ હતો. તેથી KIPL માટે જ્યારે આવો ઇનકાર ચાલુ રહ્યો ત્યારે અવરોધકોને અવરોધ ચાલુ રાખતા રોકવા માટે દાવો દાખલ કરવો ખુલ્લું હતું. શ્રીનિવાસનના પુરાવા અને ઉપર દર્શાવેલ દસ્તાવેજો શંકાના કોઈ પણ પડછાયા વિના સાબિત કરે છે કે KIPL ની વહીવટી ઑફિસ કૌમુદી બિલ્ડીંગ્સમાં હતી. ડિવિઝન બેન્ચે પણ એ જ ઠરાવ્યું છે. આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા પછી, ડિવિઝન બેન્ચે KIPL ને માત્ર વિલંબના આધારે જે રાહતનો દાવો કર્યો હતો તે નકારવામાં ગંભીર ભૂલ કરી, જાણે કે ડિવિઝન બેન્ચ દ્વારા જે કાર્યવાહી કરવામાં આવી રહી હતી તે વચગાળાની રાહત માટેની વચગાળાની અરજી હોય.

આથી આ અપીલ, સી.એ. ૩૨૫૯/૯૧ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

સારાંશમાં: એમ. એફ. એ. ૩૩૦/૯૦ થી સિવિલ અપીલ ૩૨૫૩–૫૮ ઓફ ૧૯૯૧ મંજૂર કરવામાં આવે છે, અને અગાઉ નિર્દિષ્ટ નિર્દેશો સાથે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયની પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે. ૧૯૯૧ ની સિવિલ અપીલ ૩૨૬૦ અને ૩૨૬૧ નકારી કાઢવામાં આવે છે. ૧૯૯૧ ની સિવિલ અપીલ નં. ૩૨૫૯ પણ મંજૂર કરવામાં આવે છે. ડિવિઝન બેન્ચનો નિર્ણય બાજુ પર રાખવામાં આવે છે અને ટ્રાયલ કોર્ટનું હુકમનામું પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.

આ તમામ અપીલોમાં અમારો ચુકાદો પૂરો કરતા પહેલા, પેપર બુક જે રીતે તૈયાર કરવામાં આવી છે તેના પર અમે અમારી નારાજગી નોંધવા માંગીએ છીએ. દસ્તાવેજો જે ઉઠાવવામાં આવેલા ઘણા પ્રશ્નોના નિર્ણય માટે મહત્વપૂર્ણ છે, તે અનુવાદ કર્યા વિના મલયાલમમાં રહે છે, ઘણા પ્રદર્શનો તેમજ પ્લીડિંગ્સ, જેમ કે દાવાઓ, લેખિત નિવેદનો વગેરે રેકોર્ડ પર નથી. તેથી, જોકે આ નવ અપીલોમાં અમારા નિર્ણયો, બે સિવાય, મધુસૂદન અને તેમના જૂથની તરફેણમાં છે, અમે ખર્ચના સંબંધમાં કોઈ આદેશ આપતા નથી જેના માટે અપીલકર્તાઓ અન્યથા હકદાર હોત.

અપીલ નિકાલ કરવામાં આવે છે.

==========

This judgment has been translated using an AI–assisted translation tool.

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.